

Sretne naravi.

Vesele epizode
iz običnoga života

napisao

Barušić.

SADRŽAJ:

1. „Popratnica“
1. Samarjanka.
2. Potkova.
3. Eva.
4. Kako je gazda Mirković pčelov selo.
5. Otac obiteljji.
6. Matesov bolesnik.
7. Vilenjak.
8. Neprilike Janka Butkovića.
9. Zgoditak.
10. U proljeću.
11. Certifikat.
12. Stvar poštovane Klepetičke.
13. Dobričina.

C. 1270.

Osijek.

Štampao Leopold Friedmann.

SVEUČILIŠTE ²²
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU

GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

Broj inventara: 450.905

Signatura: 332.3

GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

871435669

226-4

Popratnica.

Danas ljudi putuju mal' ne svuda po svijetu bez putnice, no ipak ima država, u kojima se i najčestitiji putnik mora iskazati putnim listom, da se unaprijed zna, tko je i šta je. Da ne bude o tom sumnje, šta se hoće ovom knjigom, dajem joj za svaku sigurnost ovu, u neku ruku — putnicu :

Jedina je svrha knjižici, da čitatelja dobro zabavi time, što se na doživljaje običnih ljudi u svakidašnjem životu gleda veselim pogledom; drugo šta neka se od nje i ne traži. Nađe li ipak tkogod u njoj ma ikakvu pouku, to bolje.

Bude li ova knjižica tako dobro primljena, kao i prva moja zbirka humorističkih pripovijesti („Za dokolicu“, Zagreb 1905.), bit će mi dokazom, da je svoju svrhu postigla. Da joj ne bude prevelika prodajna cijena, radi koje se i bolje knjige često ne kupuju, štampana je mal' ne čitava naklada na posve običnu papiru.

Pisac.

Osijek, u rujnu 1907.

Samarjanka.

I.

„Dakle, sad se zna šta je; siromah Viktor ima tifus“ — objavio je Milan Carić dosta snuždenim glasom prijateljima, koji su kod zajedničkoga stola u gostioni „k vječnom svjetlu“ sačinjavali sklopljeno društvo i sada oko 6 sati poslije podne sjedili kod južine. „Siromah“ — otelo se svima, na što se svaki snuždeno zagleda u svoju bočicu od tri deci.

Hja, tako ti je to!

Da, da; siromah!

Tifus nije šala. —

U ove ljude što već više godina zajedno veselo živu, ušlo je radi te vijesti neko melankoličko raspoloženje, kojega se nisu mogli lako otresti. Dakako, tifus nije šala, i kako ga je danas dobio jedan, tako ga sutra može dobiti i drugi — a kako je poznato, od tifusa se bome i umire.

Memento mori!

Ipak, kad su se svi od ove potresne vijesti malo oporavili, — jer mladost i zdravlje imaju svoja prava, koja tako brzo ne napuštaju — počele su frcati opaske, kako im se koji domislio, a uz mlade pristali i oni stariji godinama, koji su se inače u stanovitim prilikama hvalili, da su srcem još uvijek mladi.

— Hm, kako je vraga mogao dobiti tifus, kad nije nidada pio vode! čudio se stari umirovljeni kotarski predstojnik Vasiljević.

„Bit će da ga je dobio od vode, kojom se je umivao“, razjasni Milan i zaključi odmah, da je svakako pametnije i ne umivati se, nego li ovako iz ljubavi prama čistoći pasti u tifus. Čistoća je doduše pol zdravlja, ali samo onda, kad je čovjek živ. Konačno se može čovjek prati u soda vodi ili u jamničkoj kiselici, koja je tako jevtina; tu barem nema pogibli za infekciju, ili je minimalna.“

Mladi pak profesor Očko, da naljuti nazočnoga krčmara, rastumači, da je valjda krčmar dodao vinu toliko vode, da tifoznim bacilima nije ona relativno mala količina vinske kiseline mogla nahuditi.

„Iz toga slijedi, da bi Viktor trebao sada mnogo vina piti, da uvećana količina vinske kiseline može ubiti sve tifozne bacile, što su sad u njemu, pa da ozdravi“ — javi se kapelan Medvediće.

Tako su i slično prijatelji i znanci Viktorovi razmatrali i tumačili tu bolest uz obligatnu južinicu i što su dalje sjedili, to su sa sve više optimizna gledali u razvoj bolesti Viktorove i u vlastitu budućnost.

To je bilo prije kakovih dvadeset godina u jednom našem manjem gradu.

II.

Bolesni Viktor Kovač bio je gospodin od kojih 50 godina, tijela slabašna, ali žilava. U svojim mladim godinama putovao je mnogo po svijetu i iz tuđine donio

kući širok pogled na opće a napose i trgovačke prilike, kojima se je bavio. Nu tu je stečevinu platio polovinom svoga dosta vellkoga, po ocu naslijeđena imutka; no mora se istaći, da ju je mogao dobiti mnogo jevtinije. Bio je zlatna poštenja, dobra srca i ugodnih forma u druženju, pa su ga njegovi sugrađani štovali i voljeli — a i on njih, pa je to bio razlog, da je postao u neku ruku javna ličnost. Posljedica toga odličnoga položaja bila je, da se njegova preostala polovica naslijeđena imutka poslije malo godina opet raspolovila, te postala bezuvjetno premalena za to, da izvede sve ono, čim je on htio svojim sagrađanima prema stranim uzorima koristiti, a čim bi si kod njih osigurao trajnu slavu — barem po njegovom mišljenju.

Utuvio si je bio u glavu, da mora biti mecena svoga rodnoga grada, a kako je vidio, da je sve to manje imutka, kojim bi mogao svoje osnove izvesti, počeo se, svijestan svoje nemoći, izjedati, te stao snovati, kako da se opet domogne imutka, kakav mu je bio pred desetak godina, i — stade igrati na burzi. Sreća je bila onaj put doista slijepa, jer je dala zaslužiti — ali drugima, dok je Viktor tečajem nekoliko mjeseci izgubio sve što je još imao.

I taj čovjek, koji je pred deset godina imao milijun, ostao je sada gotovo bez novčića u rodnom gradu. Ojađena srca stupi u posao k jednom velikom trgovcu prijatelju, od kojega je za svoj rad primao plaću boljega knjigovodje i od nje živio.

No kako bi na svakomu, tako je ta nesreća i na njemu ostavila tragove: postao je živčano bolestan. Bio

je odviše korektan a da bi dao, da tko trpi od njegove bolesti, pa je sve skrivao, što bi moglo izdati, kako mu je — ali se ipak sve nije dalo uvijek sakriti. Prema Kovaču je svatko imao obzira, pa i onda, kad je „milijunar izvan službe“ (kako su ga ljudi među sobom zvali), svojom živčanom bolesti i nehotice postao neugodan drugima, što je u ostalom bilo vrlo rijetko.

Ženio se nije nikada. Sada je stanovao kao svaki obični neženja u priprostim prilikama u jednoj lijepo namještenoj sobi, što mu je izdala udovica Galićka. Kako je Kovač mužu i obitelji svoje stanodavke mnogo dobra učinio, smatrala se je ona uvijek obvezanom, da svom dobročinitelju bude privržena i da mu svoju privrženost iskaže. O njoj se moglo samo to reći, da je bila krupna i dobra žena od kakovih 50 godina.

Kod ove dakle udovice ležao je sada u svojoj sobi gospodin Viktor Kovač, jer nikako nije htio u bolnicu opiruć se doktoru tim, da je on pretrpio već i gorih stvari, pa će i ovu...

— Ali u tifusu treba osobite njege, dragi Viktor! govorio doktor.

Nu to nije ništa koristilo; Viktor je ostao u svom stanu i kakav je u opće u svom siromaštvu bio, takovim se je i sada pokazao: nije htio nikomu na teret pasti ili primiti, što ne bi mogao vratiti. Misleć, da će u svom stanu biti najneodvisniji, ostao je ovako teško bolestan kod kuće.

Ali tu se je prevario, jer čovjek snuje, žena odlučuje. Gospođa Galićka je upravo Bogu hvalila, što joj dao priliku, da može Kovaču vratiti milo ga drago, makar samo na taj način, „kako to sirota udovica može“.

I ona ga je uzela zdušno njegovati.

Temperatura je bila Kovaču poskočila već na 39°C.

Galićka se je sporazumila s liječnikom i čvrsto odlučila sve liječničke odredbe tako točno izvršavati, da će Kovač upravo morati ozdraviti, sve da i hoće umrijeti. U svako doba dana i noći prigledala bi bolesniku, a kad bi on u svojoj vrućini bulazio, sjedila bi žena čitave sate u sobi. Kad bi se Viktoru vratila svijest, došla bi krevetu i poravnala jedamput jastuke, a drugi put pokrivač. Skrbila je i za najneugodnije.

Jednoga jutra uzme samarjanka svoga bolesnika na ruke i — što bi okom trenuo, smjesti ga na divan, koji je prostrla posteljinom, te za čas, dva, presvuče i načini bolesnikov krevet i isto tako brzo ga prenese u čisto. Viktor ju je isprva gledao pogledima, koji su imali sadržine od 375 stranica velikoga oktava, nu kad je vidio, da Galićka ne zna čitati ono, što nije naštampano, stao je bijesan vikati :

„Što me ne pustite u miru? Šta se za mene brinite — ja toga ne trebam“ i htio joj se iz ruku istrgnuti, što mu dakako gledom na njegovu slabost, a snagu udovičinu nije uspjelo. I dugo je još naglo i uzrujano disao i psovao na svoju nemoć.

Drugi put bi joj doviknuo, šta sjedi tu u sobi; neka radije ide prigledati svojoj djeci — jer je za njega svejedno, kao i za staroga psa, i t. d.

Galićka bi obrisala suze i donijela mu čašu s limunadom ili sokom od malina ili malagom i nutkala ga, da pije. On bi napitak naglo istrusio, ali uz to sirotu Galićku bijesno gledao i molio, da ga pusti sad u miru. To se je uvijek ponavljalo, kad mu je davala lijek. No

mjesto da ga ona „pusti u miru“, podigla bi s njega pokrivač i utisnula mu pod pazuh termometar, da kontrolira temperaturu tijela; Viktor bi se od jada tresao i vikao, neka ga ne škaklja i turao je od sebe, ali Galićkine ruke su bile kao od željeza, pa je sitni Viktor ovako svladan morao lijepo u miru ležati i zadovoljiti se škripanjem zubi.

Ovo i slično se je danomice ponavljalo. Diskretnije radnje oko bolesnika svršila bi uvijek onda, kada je bio bez svijesti, jer ih inače ne bi bio dopustio, ako pak nije smjela čekati na to. nego se je morala žuriti, da što po liječničkom napatku u određeno vrijeme izvrši, onda se je među njima razvio gotovi boj.

Galićka je bila žena, koja zna što hoće, pa je bezuvjetno i točno izvršila liječnikove odredbe, makar da se Viktor svim silama tomu opirao, — dašto bez uspjeha, jer je zdrava i krupna udovica bila jača od bolesnoga i sitnoga neženje, pa je morala dobro djelo silom činiti, što nije čudo, jer ima ljudi, kojima se mora silom dobro činiti i onda, kad su zdravi.

— Ta gospodine Viktoro, umirite se, ja sam stara žena — ušutkavala ga je ona, dok se je on njenoj brizi otimao.

Neprestano ju je molio, da ga pusti na miru, jer da želi biti sam; njemu da baš ništa ne treba, nego mira. Dobra ta duša nije ni u snu mislila, da bi ona mogla biti bolesniku osobno nenasna, nego je čvrsto držala, da je njegovo otimanje posljedica sadanje bolesti, a u tom se je varala, jer je nju Viktor nije volio u svojoj blizini vidjeti ni onda, kad je bio zdrav, a

kamo li sada, pa ju slao od sebe ne samo onda, kad je bio u vrućici, nego i kad je bio pri svijesti. Nije si mogao pomoći, — njegovi bolesni živci su njime sasvim zagospodovali. Taj sistem nije Galićka razumjela i što je bolesnik više zahtijevao, da ga njegova dvorilja ostavi sama, to je ona u tome vidjela sve nepovoljniji razvoj bolesti i to više smatrala svojim dužnošću, da ustraje i ostane.

Taj napet odnošaj trajao je već predugo, pa je moralo doći do razriješenja. Jedanput, kad je već temperatura bolesnika bila došla na 40·20C, zapita Galićka svojim najljupčijim glasom :

— Trebate li još štogod, gospodine Viktoro ?

A bolesnik zaškrinuo zubima i zapita je :

„Zar ste još tu ? Nađite mi radije dvorkinju, ja ću je platiti — samo me Vi ostavite!“

Galićka na to obriše bolesniku znoj s čela, a sebi suze, i odrješito odgovori nezahvalniku :

„Dok sam ja živa, gospodine Viktoro, Vas u ovoj bolesti ne će nitko drugi dvoriti nego ja!“

I žena je htjela održati riječ.

III.

Bilo je oko 6 sati poslije podne. Snijeg je u pahuljicama padao.

Kod „vječnoga svjetla“ sjedilo u prizemnoj sobici društvance ; svaki od članova ima svoju flašicu od tri deci pred sobom. Zrak je bio još dosta čist. Svi šute i slušaju, što Milan pripovijeda.

„Bio sam kod Viktora. S njim je zlo. Rekla mi je Galićka, da je temperatura već prešla 40 stupnjeva.“

„Podnio je on i veću temperaturu, kad je morao cijelim svojim imetkom platiti diferencije na burzi pa će i ovu!“ Flegmatički prekine Vasiljević Milana.

Društvo nevoljko mhkne poput mukača u bari, „a onda“ — nastavi Milan, „kaže Galićka, da je uvijek uzrujan; ne trpi, da mu je u sobi, — tomu se napokon i ne čudim.“

„Istina, nije čudo“, potvrdi profesor i nadoveže: „kad nju vidi, misli, da mu je već na sprovodu.“ (Galićka je naime bila u cijelom gradu poznata, da svakom pokojniku rado iskazuje „poslednju čast“).

„Ali se čudim“, da je i mene bacio van, kad sam ga danas prije podne pohodio.

Svi zinuše.

„Znate, što mi je rekao? produži Milan, — „Prijatelju, zar mi ni ti ne daš mira! Ta vidiš, da imam dosta društva“ — i pokazao na Galićku, koja se je u sobi motala. I Milan se nasmije, a drugi nasmiješe.

„Nije mi drugo preostalo, nego da se odnesem“, zaključi Milan.

Vasiljević digne čašu i utoči si pol čašice i pozove ostale, da piju u zdravlje Viktorovo. I prinesoše čašice, da piju u zdravlje bolesnoga prijatelja.

Ali im je napitak prisio: vrata se naglo otvorila, i u sobu upade čovjek u bundi, šubarom na glavi i s papučama na bosim nogama i poletiv prema stolu vikaše:

„Prokleta žena, niti časka nemam mira od nje“ — i sruši se na stolac kraj Vasiljevića.

„Viktore, za ime Božje, šta te je donijelo!“ —

kriknuli su svi u isti čas i od užasa poskakali sa stolica.

Viktor je teško dišuć samo vikao, da je pobjegao iz kreveta jer već ne može podnijeti dosadne mu: brižljivosti Galićkine.

Ma da im nije bilo do smijeha, morali su se ipak smijati gledajuć prijatelja Viktora, kako je u svojoj teškoj bolesti kao zvijer progonjen došao proti prebrižnoj dvorilji tražiti zaštite k „vječnomu svjetlu“. Ova ga je dakle atmosfera očito više privlačila, nego li privrženost pedesetgodišnje udovice; to se može i bolesniku oprostiti, pa se je s toga Milanu i učinilo, da ga taj bijeg u gostionu ovlašćuje, da bolesniku ponudi punu čašu vina, koju je on bome prihvatio i na dušak ispio, pa zatražio jednu i još jednu.

Stom pojavom žeđe u Viktora — koju je on temeljito gasio — nestajalo je prvoga užasa. „Valjda nije tako zlo“ — pomisliše prijatelji, koji su bili za čas na čistu, da Viktor nije pobjegao u deliriju, nego promišljeno, jer se inače ne bi bio ogrnuo bundom, opskrbio šubarom i — papučama. Ta vani je bio snijeg! Profesor je već bio otišao i gostioničara i sobaricu alarmirao, da se brže priredi krevet i ugrije soba u prvom spratu, jer se ne može čovjek u tifusu držati u gostionici i poslao po liječnika.

Dok su se činile ove priprave za smještenje bolesnika, bavili se prijatelji njime. Od velike je uzrujanosti još više bio oslabio, a od vina se omamio te zapao u jaki drijem ili u nesvjesticu. I na čas zavladała u sobi tišina; svaki je za sebe razmišljao o situaciji, ne

znajući da li da se smije ili da bude zabrinut.

Najednoč se s hodnika začuje svima dobro poznati glas Galičke.

Svi protrnuše, skočiše i pogledaše bolesnika, koji je spavao. Samo da se ne probudi — jer će nam sada u snijeg pobjeći — pobjegli se i za svaku sigurnost ga okružili.

— Je li tuj, za ime Božje —, pitala međutim Galička vani uzbuđeno. O zašto sam izašla iz sobe, kad se zna, da bolesnici u tifusu znadu iznenada pobjeći — jadikovala je žena dalje i navalila u gostionsku sobu čuvši, da je bolesnik unutra. Ušla je baš u čas, kad je jedan htio da pođe van, kako bi je zadržao, no bilo je kasno: Galička je otvorila vrata i spetiv bjegunca, počela glasno Bogu zahvaljivali, da ga je našla.

Ali bolesnik nije dijelio radosti sastanka, naprotiv je averzija prema njegovoj najboljoj prijateljici bila tako jaka, da ga je njezin glas iz sna probudio i on se za tren osvijestio, pa prebaciv stolce, koji su mu bili na putu i svaliv flaše i čaše bio je u tri skoka na vratima, da progoniteljici pobjegne neprestano vičuć: „Niti tu mi ne da mira?“

Svi su ostali zapanjeni. Kad su se za čas razabrali, imali su vražjega posla, dok su ga uhvatili i odnijeli gore u sobu, koja je međutim bila priređena. A i liječnik je bio već došao i dalje preuzeo sudbinu bolesnikovu u svoje ruke. Nije dopustio prenos bolesnika u njegov stan a ni u bolnicu, pa je tako Viktor ostatak svoje bolesti odležao u gostioni i u ovoj počudnijoj mu atmosferi naskoro — ozdravio od tifusa, ali je morao

poslije otići na 3 mjeseca u Meran, da se oporavi. —

Kasnije je prijateljima, koji su ga sjećali na tu epizodu iz njegove bolesti, pripovijedao, da je on dobro znao, što je radio, ali si nije mogao pomoći: u sobi nije mogao podnijeti lica svoje dobročiniteljice. Ona se dakako nije smatrala ni najmanje uvrijeđenom, jer „da se bolesniku mora sve oprostiti; — a Viktor joj se za iskazanu brigu lijepo zahvalio i „nehotične“ uvrede ispričao i dakako — oprostjenje dobio.

IV.

Ovaj je slučaj imao i svoju praktičnu stranu. Vidjelo se naime, da je sigurno ozdravio čovjek, koji je bio od tifusa bolestan, nakon što se malo po snijegu u papučama prošetao i popio čašicu vina kod „vječnoga svjetla“, pa je Milan odmah na temelju toga osamljenoga iskustva postavio opće pravilo, po kojem će se on samo tako liječiti, ako od tifusa oboli, i to je svakom preporučivao.

Sarma! ^{opaska} Slično onomu
što je napisao da je
to sarma!

Potkova.

(Sličica iz obiteljskoga života).

Znate li vi, što to znači, kad čovjek nađe potkovu? Naime, pravu pravcatu konjsku potkovu, koju je izgubio konj, a ne možebiti magarac, kad je u znoju lica svoga služio kruh sebi i svome gospodaru. Ako ne znate, onda ću vam ja odati tu tajnu: to znači sreću za onoga, koji ju je našao, podigao i kući donio. Svaki član moje male familije zna za to čudotvorno svojstvo stare potkove, ali je u nje najviše vjerovao moj osam-godišnji sinčić, *koji ne bi za sav svijet na ulici ostavio potkovu, pače ni polovicu, ako je samo gdje nađe. To je njegovo vjerovanje tako čvrsto, da je putujući s roditeljima po svijetu nakupio svu silu te konjske obuće, koja nosi nalaznicima sreću. U dvije, tri godine našlo se je te „sreće“ toliko, da je moj stan uz fotografije, obligatne „Wandtellere“ i slične sitnarije još i sa skoro pol tuceta potkova iskićen. Ima ih tu s alpskih i karpatskih cesta, iz prašine slavonske, s primorske tvrde hridi, šta više: jedna je izvađena u kupalištu iz dubokoga mora. Glede ove sam morao znatiželjno dijete dugo uvjeravati, da je i ona spala običnomu konju s kopita, a ne, kako je on silom htio, da ju je izgubio morski konjic. I morao sam mu izbrojiti sve mogućnosti, po kojima je ta kopnena potkova mogla doći u more. Ipak sumnjam, da sam ga uvjerio, da morski konjici

nisu potkovani, — ali pitao me nije više, jer, jer — no znate, kako se već čovjek rješava pitanja, na koja je već nekoliko puta odgovorio.

Kako je sreća sama sobom već blistava i lijepa ne bi trebalo njezine glasnike poljepšavati, kad ne bi čovjek bio katkada i zahvalan. Moji su joj bili zahvalni, pa je žena sve ove stare, izlizane i prebijene potkove uz asistenciju moga jedinca lijepo oprala i — šta mislite: premazala nekakvom osobitom srebrobijelom masom koja dolazi pod trgovačkim imenom „Venus“ — tako, da su se bijelile kao pravo srebro. I uza svu njihovu „nutarnju vrijednost“ potkove su tek ovako olaštene postale kanda dostojne, da stoje u sobi, obješene na odličnom mjestu. Takav ti je već čovjek — ili bolje reći žena — : vanjština je ipak glavno!

Zapravo bi ove potkove morale biti pribite na kućnom pragu, nu tuj bi se — čovjek lako o njih spotakao i razbio glavu ili slomio ruku, pa se je ta modifikacija smještenja morala dopustiti iz zdravstvenih razloga. A napokon, tko će sreću još gaziti? — Ako je pako potkova valjana, donijet će i srebrnasto uljepšana sreću, možda još i prije, nego li da je u „originalnom“ ruhu.

Jedno prijepodne oko jedanaest i pol sati sjedim ja kod kuće i čitam novine. Nisam bio pravo sabran, jer sam svaki čas pogledavao prema vratima, na koja bi imao ući moj jedinac, kad dolazi iz škole. Ali njega ni blizu, ma da je već minulo vrijeme, kad se za ma-liše škola svršava.

„Tagdje je opet to dijete danas?“ — okrenem se kženi.

Kako nam to nije bilo ništa nova, da on umjesto u 10 sati, dođe uru kasnije iz škole, ma da mu je škola bila jedva stotinu koraka daleko, držali smo, da će za koji čas doći, dok mu uspije najdužim putem prevaliti razmak od škole do kuće, zadovoljiv tako dječijoj željici za poznavanjem svijeta.

Minulo i opet četvrt sata; čitam, ali još manje mislim na ono, što čitam. Pogledam na uru.

„Još ga nema! Sad bi ipak već mogao doći,“ nezadovoljno ću ženi.

„Pa šta to meni govoriš? Ja nisam kriva. Zar mu ja nisam jutros rekla, da dođe odmah poslije škole kući? Radije idi i potraži ga; bog zna, kuda opet vrluda! Ala će mi opet doći zaprljan, svaki dan mu se mora dati druga odjeća, — i onako mu moraš još barem jednu kupiti!“

„Dakle zato mu moram još jednu odjeću kupiti, jer ga nema na vrijeme kući! O ženo, ženo!“

Nisam htio shvatiti, da žena sa svoga gledišta ima pravo; ja sam imao pred očima to, da ga još nema iz škole, a ona, da mnogo odjeće treba, jer ju prečesto zaprlja.

Zovnem djevojku i pošaljem je, da ode vidjeti u susjedstvo, nije li se dijete kod druge djece zaigralo.

I tomu je bilo poluglasna prigovara: „da tko će sad baš djevojku slati, kad se objed dovršava“ i slično. Ali kako sam se bio počeo malo uzrujavati radi nevaljanca, ponovio sam nalog nešto odrešitije, što je i koristilo u toliko, da je djevojka otišla, oprčala susjedne ulice i pretražila kuće, ali — jedinca nema, te nema. —

„Bože moj“, uzbojala se žena, — „da mu se nije što dogodilo ; Da ga nisu kola pregazila ili mu je tko kamenom glavu razbio!“

I ja sam sâm bio uznemiren, no nisam mislio ua to najgore ; mislio sam, da po običaju razgledava izloge, ali sam se ipak počeo ljutiti, da ih se još nije dosta nagledao.

U to zazvoni podne. Ne preostade mi drugo, nego pođem sam. da tražim dijete. Preletim za četvrt sata pol grada i kako djeteta nisam nigdje našao, uzbunim stražare, koje sam susreo, pitanjima, jesu li vidjeli takovoga i takovoga dječaka. Ali ga nitko nije vidio : kao da je u zemlju propao !

Od žurbe i ljutosti, te brige oznojio sam se, ali to sve nije ništa hasnilo, jer se moj jedinac očito držao svoje putne osnove i koju nije htio nikomu za ljubav promijeniti.

Da mu se samo nije što dogodilo, mislio sam i sâm neprestano. Ali valjda nije ! Bit će, da se je gdje-god zadržao igrajuć se s drugom djecom, na silu se utješim.

Vraćajuć se tako kući, tješio sam se napokon i tom mišlju, da je nevaljanac već kod kuće, i ta me je misao nešto primirila. No kad sam ušao u sobu i pitajući ženu pogledao, razaberem, da i ona mene ovako pitajući gleda.

„Dakle ga još nema ! Uh, no ja ću ga isprašiti, da će ga proći volja, praviti izlete o podne!“ Onako uznojen i već zabrinut, hodam nemirno po sobama, dok žena izvirkuje na sve prozore i jadikuje, da će joj di-

jete donijeti ranjeno ili mrtvo . . . Tim se počela moja nestrpljivost miješati i sa sličnom bojazni.

Ali dečka nema, te nema.

U to uđe djevojka i zapita, da li da donese na stol jelo, jer se je mlada janjetina, što smo je danas prvi puta u sezoni pekli, gotovo sasvim posušila.

„Do vruga i s janjetinom, kad sam u brizi za djetetom!“ — I djevojka se je za tren oka vratila u svoje „uredovne prostorije“.

Kad je žena opet počela jadikovati, da mu se je sigurno moralo nešto dogoditi, bude mi toga dosta i ja ju stanem sjećati na to, da on skoro uvijek kući zakašnjuje, pa tako i danas. I kad samo kući dođe, dobit će takovih batina, da će ih se dugo sjećati. Tim sam se grozio djetetu, koje sigurno nije niti slutilo, da se je o što ogriješilo.

„I ja ću ga trskovcem, da će mu proći volja za ktatarenje, nadopunjivala je mati moj gnjev; a kako mi je samo svečano obećao, da će odmah poslije škole ravno kući!“

„Ma da mi je ovdje, uši bih mu tako istegnuo, da bi mu bile dugačke kao u afričkoga slona“ — bijesno ću ja.

„Taj ne će sa mnom danas u šetnju, — neka zna“, grozila se je mati.

I bili smo srditi jedno na drugo, a oboje na maloga.

Ura pokazivaše dvanaest i tri četvrta. Ogledam se za ogrtačem i hoću da ga obučem i opet u potragu pođem. U to se naglo i širom otvore vrata, a s njih se oglasi bučni i veseli poklik :

„Mama, gledaj, sreća je tu!“

U visoko uzdignutoj ruci držao je zažarena lica i sjajnih očiju moj jedinac pravu pravcatu staru konjsku potkovu, pa onako sav od pete do glave blatom zaprljan, uznojene i raščupane kose, koja mu je ispod mokre i blatne kape virila, a s školskom torbicom na leđima potrči k materi i slavodobitno joj dade tu „sreću“, što ju je u formi stare potkove negdje našao i sada eto u slavlju kući donio.

Žena i ja se pogledasmo. I mjesto provale srdžbe zablisluna nam u oku suza.

Potkova nas je razoružala sasvim. Bio bih najvolio to derište izljubiti, ali sam morao sačuvati vid strogosti, nu za to je to učinila mati, koja se ovaj puta nije smatrala obvezanom, da bude došljedna u uzgojnom postupku, kao ja — otac.

I tako njegove uši ostadoše na normalnoj duljini, a trskovac je spokojno drijemao dalje u kutu . . . ; mome pako jednicu je i za dalje ostalo nepomućeno uvjerenje, da stara potkova doista nosi sreću i druge ugodnosti, jer je u čisto odijelo od pete do glave preobučen slatko objedovao već posušenu janjetinu i veselio se, kako će poslije podne s majkom čistiti i posrebrnjivati nađenu potkovu

Tko može sada još reći, da stara potkova ne nosi sreću onome, koji ju nađe?

Srećnost!

Eva.

— Zlatna tetice, jesi li ga vidjela? Gledaj ga tamo! Tamo lijevo iza nas . . .

Tako je ubrzano pitala šestnaestgodišnja Milka svoju dvadesetpetgodišnju tetku Ernu i upozorila ju na jednoga mladoga gospodina, koji je jedno pedeset koraka odaljen uporno išao za ovim damama. Erna, koja kao udata žena nije poput djevojčice Milke smjela vidjeti, tko ide „iza njih“ zaokruži poput bljeska brzin pogledom nekoliko stotina metara u naokolo i opaziv, tko je taj „lijevo iza nas“, požali, da to nije bio nitko drugi, nego poznati joj Mirko Vojković i bude joj jasno, da ta uporna pratnja ide njezinu nećaku, koja je nedavno došla sa sela u grad k njoj u pohode.

— Ah, ta to je Mirko Vojković, uputila je tetica Milka, jer se samo sobom razumije, da se njoj kao gošći i stranoj mora sve nepoznato pokazati i rastumačiti. — No ti si brzo pobudila pozornost! Hajde de!

I obe približiše glave i stale šušcati. Kako je Mirko bio već prije predstavljen toj tetici, mislio je, da se smije poslužiti svojim „pravom“ te se pridruži obim damama (danas se već i šesnaestgodišnje curice smiju brojiti u dame) s obligatnim: „ljubim ruke“ i upitavši dakako za dopuštenje, ali ga naravski ne čekajuć, pristane uz njih i uzme pričati gradske novosti, koje su starijoj bile već davno poznate, a mtađu su zanimale za to, jer

ih je pripovijedao jedan odrasli, koji ih, kako je osjećala, pripovijeda — njoj.

Mirko je bio mladić od koje 24 godine, dakle dobom punoljetan, no po navikama i shvaćanju života morao bi ga svatko držati mlađim za sedam do osam godina. Ni najblaža sudinja ne bi mogla dopustiti, da je lijep: mršavo bakrenasto lice, žute oči i ričasta kosa, a bez ijedne dlačice brkova (što ga je, usput budi rečeno — silno ljutilo). Rado je nicao, gdje ga ne siju, — to mu je bilo posebno obilježje.

Gospođica Milka, koja je također živjela u dobi elektriciteta, imala je za sobom već nekoliko godina, što je znala, da ju dječaci gledaju, no novost joj je bila to, da su ju i u većem gradu opazili, pa ne makar tko, nego već zreli mladići, koji već nešto jesu — Mirko je naime stajao već na najnižoj prečki činovničke ljestvice — i bude ponosna kao velika, pa je to bio i razlog, da nije baš na vagu metala manjkavosti njegove vanjštine, nego se pokazala sasama zadovoljna s tim novim znancem. Od sada je Mirko bio stalni pratilac svaki put, kadgod su tetka i nećaka izašle u šetnju. Tetka nije mogla, a da svojoj gošći ne priušti tu zabavicu, samo je kao iskusnija često morala zapriječiti, da nespretni Mirko ne kaže ono, što je sav govorio, t. j. da je u Milku zaljubljen. Tetka je naime brzo opazila, da Milkin prvi entuziazam za tog pratioca ostaje doduše nepromijenjen ali samo kao „načelo,“ no da je pogledom na Mirkovu osobu znatno popustio, pa je htjela da „dečku“ prištedi razočaranje.

Kako je Mirko bio uz obje dame uvijek, kadgod

je samo mogao, rasla je i njegova ljubav sve više, pa je napokon već za deset dana došao u stadij „usrećujućega buljenja“ u obožavanu Milku. Tko je bio zaljubljen, zna šta je to.

Tako je to trajalo nekoliko dana.

Međuto je Milka otkrila, da ispred njezinih prozora često prolazi jedan malo drugačiji gospodičić, koji se od Mirka ne razlikuje samo čarom novosti, nego i ljepšim licem i vrlo dobro skrojenim kaputom.

Ovo je otkriće Mirkovu sudbinu zapečatilo: on mora u ropotarnicu. Nu kako je kod današnjih Evinih kćeri već i u mlađim godinama dobra doza praktičnoga duha, najprije su obje rodice promatrale nekoliko dana šetnje gospodičića Vilka Pavlovića, da vide, je li on ide ispred prozora samo slučajno, ili je i on udicu progutao. I kad su obje vidjele, da je taj drugi „stalan“, nisu mogle inače, nego da se dadu ozbiljno na posao, kako će se riješiti Mirka, koji je svoju zadaću izvršio: za Milku „Versuchskaninchen“ u flirtovanju. Da sâme pred sobom ispričaju tu crnu nezahvalnost, sjećale bi se obje, kako je Mirko mnogo puta spomenuo, da ljubav ne mora svršavati ženidbom. Pa šta će joj dakle takav obožavatelj, koji joj se u ostalom i ne sviđa?

Glavnu im je brigu zadavao način, kojim će se Mirka riješiti. To nikako ne ide, da mu samo onako kažu, da im se više ne pridružuje, jer to ne dopušta uljudnost, a i žao im ga je bilo; a opet bi se predugom diplomacijom mogle previše odgoditi eventualne ozbiljne namjere Vilka Pavlovića, a možda i sasvim osujetiti. Pavlović nije bio doduše sada još ništa, ali jer

se je mladoj sviđao, dobio je odmah i sve uvjete za karijeru; ženske glave su vjerovale, da će biti, ako sada i nije!

Premda zlatna tetica nije bila direktno zainteresirana, ipak je mislila, da je nešto osvježnja i za nju potrebno, jer je rado čavrljala, a Mirko je kako se već zna, dospio do štadija, u kom se više ne govori.

Siroma!

Obje srodne duše su nakon dubokog razmišljanja našle način, kako će se toga suvišnoga staroga štovatelja lijepo riješiti, jer im je bilo glavno, da ga se lijepo riješe. Gorke medicine se daju u slatkom — kako se zna.

— Znaš, govorila je tetica Milki, — kad nas Mirko opet susretne i pozdravi s namjerom, da nam se po običaju pridruži, onda ćemo mu tako hladno odzdraviti, da će svu kuražu izgubiti, da k nama pristupi. Pa kad mu to pasira dva tri puta, on će to shvatiti i onda od njega više nema pogibli.

— Ali kako ću ja to samo izvesti, desperirala je ta nadeputa buduća žena, mati, svekrva ili punica, — koja je poput pravog „bakfiša“ odzdravljala kimanjem, kao da ju je tko po zatiljku udario. Ja to ne znam! Tetki dakle nije preostalo drugo, nego mladu uputiti u to, što joj treba znati, kako se rastjeruju nepoćudni štovatelji.

I u dvorištu započela škola.

— Evo ovako, pouči iskusnija Erna. Ti ćeš sada biti Mirko, a ja ću biti ti.

— Kako? Mirko će biti ja, a ja ću biti ti?

miješala je učenica.

Ta ne, ludo! Pazi: ti ćeš biti Mirko, koji će pozdraviti. a ja ću biti ti, koja ćeš odzdraviti. Sada otidi tamo dalje, pođi prema meni, pozdravi i dobro gledaj, kako ću ti odzdraviti.

A tako! — shvatila Milka, i odskočivši čitavih deset koraka dalje, vrati se prema učiteljici i zaklikće kao Mirko:

Ljubim ruke!

Tetica hladno glavom kimne i za polovicu dužine produži partiju od nosa do brade. Vidiš, tako. Taj je naklon hladan barem 11°C ispod ničice, pa ga sigurno ne će ugrijati.

Ali ja to neću pogoditi, pobjerala se Milka. Ajde još jedamput?

I pokus se je ponovio samo s tom razlikom, da je drugi tetičin naklon bio još za nekoliko stupnjeva hladniji.

Sad ću ja biti „ti“, požuri se Milka, koja je osjetila potrebu, da „ohlađuje“ mladiće.

Šta „ti“, prekine ju Erna; sad ćeš ti biti „ti“, a ja ću biti Mirko.

Da, da, ispravi se Milka, koja je već postala konfuzna od očekivanja — ja ću sad biti „ja“.

I za čudo, mladica je s mjesta naučila biti hladnom; Mirko je dakle mogao biti siguran, da će ga žar ljubavi s mjesta ostaviti.

Kad je isti dan pred večer mladica na Mirku iskušala djelovanje svoga „sredstva“, uvjerala se je, da Mirko ima razumijevanja za sve drugo, samo ne za hladne poglede, pa se je lijepo po običaju i ovaj put pridružio.

Razgovor je bio razgovor bez riječi, što si je Mirko rastumačio zlom voljom gospođa; da on sâm nije ništa govorio, to nije ni opazio. Tako je to bilo sutra i prekosutra dok napokon nije Mirku stalo pred očima svitati — ili da se bolje kaže: mračiti. Opazio je, da se tetka i nećaka u njegovoj nazočnosti razgovaraju o svemu i svačemu — samo ne ob onom, što je on ipak koji put potaknuo. I dok su govorile i šutile, potajice su pazile, što njihov novi pratilac radi. I Mirko je opazio, da je Vilko Pavlović prečesto u blizini, pače da Milka kradomice pogledava, da li taj pratilac još uvijek ide

Mirko, koji je bio sad već tako zaljubljen, da je posve napustio svoju teoriju „o svršavanju ljubavi bez ženidbe“, počeo je zdvajati. Postalo mu je jasno, da ga Milka ne voli. I kako sve mora imati svoj svršetak, tako ga je moralo imati i to zdvajanje, pa za to, uvjerivši se da mu bez „nje“ nema života, odlučio je nakon jedne probdivene noći svemu tomu učiniti kraj.

* * *

U jutro iza te znamenite noći uđe u sobu djevojka, koja je služila kod Erne, sva prestrašena i saopći svojoj gospođi vijest, što ju je netom donio pekar sa žemljama, da se je mladi Vojković u zoru ustrijelio.

U jedan čas je tetka bila u Milkinoj sobi, da joj to kaže.

I obe ženske glave uzele plakati za Mirkom, a Olga si osim toga spočitavati, da je ona tome kriva.

— Siromah Mirko, govorila Erna.

— Siromah Mirko, sekundirala Milka. No sad je bilo kasno žaliti, nego se je valjalo snaći u „novu situaciju.“

— Kako ću mu samo na sprovod, kad nemam crnine, tužila se Milka —. To je neugodno, jer prave crnine nemam ni ja, odgovorila tetka, ali ćemo već nešto sastaviti, jer napokon ne bi bilo u redu, da idemo u šarenim odjećama. I za čas su obje prekopale sve ormare i tražile nešto — crna, što će dovoljno vjerno izraziti njihovu tešku žalost. Tetka je brzo našla ostatke svojih nekadanjih crnih odjeća, koje su bile već davno određene da budu krpe — i uzevši u pomoć benzin, vruću i mrzlu vodu, sapun i četku, iglu i konac, stale su obje zajedno dotjeravati pogrebno ruho

Bila je sretna misao, što se je Mirko, ustrijelio, jer su obje ženske glave sada tek mogle otkriti njegove prednosti i perući suknje o njima, naime — o Mirkovim prednostima govorile. Našle su ga sasvim valjanim dečkom, koji napokon nije bio niti ružan: bakrenasto lice može od Spitzerove pomade i pobijeliti, a i brci će već narasti —; a glavno je, da je u Milku bio jako zaljubljen i da je već bio svoj čovjek, činovnik.

Milka je sve manje i manje govorila, a više razmišljala. Samo bi živo potvrdila, kad bi tetka što povoljna o Mirku rekla.

Tako je priređivanjem odjeće prošao gotovo cijeli dan. Da čuju potankosti o toj nesreći, izašle su obje pred večer na šetnju ili kako su uvijek govorile: „u grad“, jer su stanovale nešto podalje od središta grada. Milka je naročito obukla crnu suknju, tobože da se na nju priuči, a u sebi se je neprestano pitala, nije li Mirko ipak ostavio kakav . . . list.

Tako su razmišljajući šetale.

„Ljubim ruke“ — odjedamput začuše obje dame iza sebe poznati im glas i mal da nisu pale u nesvijest od užasa : kraj njih je stajao Mirko Vojković, živ i reko bi čovjek — zdrav, samo na mjestu, koje je bilo po prirodi određeno za eventualni budući desni brk, bio je prilijepljen pravi „english Pflaster“.

Pa zar se niste ustrijelili, zapitale obje u isti čas ; Erna iznenađeno, a Milka regbi malo razočarana, (dakle ona nije toliko vrijedna, da se rad nje netko doista ubije) — no ipak se brzo obraduje, da je Mirko, na kojem su danas iznenada otkrile toliko dobrih svojstava, i pak živ.

Kad je Mirko ispričovjeda, da je posve izgubio volju za život, jer ga „jedna gospođica“ prezire, mrzi itd. odlučio se je skončati, i bilo bi mu to uspjelo, nu kako nije dobro znao topografične anatomije, nije se pogodio u pravo mjesto, kako je namjeravao, nego se je kugla osmaknula nešto ispod nosa i ofurila mu kožu. Kad je poslije toga pokušaja vidio, da je ostao živ, zaključio je iz toga, da ga na drugom svijetu još ne trebaju i čisto se je mladić razveselio, što je preseljenje u vječnost odgođeno, pa našavši se tako reći po drugi put na svijetu, bilo mu je prvo, da potraži stare prijatelje iz prvoga mu života. (A ohrabrilo ga je to, što je vidio Milku u crnini). Smijem li dakle gospođe malo pratiti . . . zapitao Mirko.

Erna se je tomu smijala, a Milka, koja je brzo spoznala, da neznanje topografske anatomije može biti

temelj ljudskoj sreći, pogledala bakrenastoga Mirka tako toplim pogledom, da je poslije godine dana tetka Erna kao vjenčana im kuma morala za svatove dati praviti novu novcatu crnu svilenu opravu.

Neispravno!

Kako je gazda Mirković pčele selio *).

Hej, mili Bože, nema ti ljepšega zanimanja od pčelarstva! Nijesu ga uzalud nazvali poezijom gospodarstva. Ne trebaš ništa drugo, nego imati pčelinjak, pak čekati dok procvatu Božje trave, i eto meda dosta kao u zemlji Kanaanu. Ono malo očistiti i pripaziti kako knjige pišu, za to je lako: nije pčela vol, nije pčelinjak staja!

Tako je mislio i gospodar Mirković, kad je godinu za godinom gledao, kako se domaći učitelj sladi rođenim medom. Bio je on trgovčić u selu Cvjetašici, sjedio u svojoj kućici, za kojom se postirao vrt, velik kao njiva za oranje. I odluči se i on baviti tom unosnom poezijom, kad već nije umio knjige pisati i pjesme slagati i tim novce služiti, pa izmoli od učitelja jedan pčelac, kojim će početi. Valja znati, da Mirkoviću nije bila nužda moliti i primati darove — ali kako ga je bila sramota krasti, morao je uzeti dar, jer kako se zna, ne valja pčelarstva započeti skupljenim pčelama nego ili s ukradenim ili s darovanim. — Kako je ovo drugo poštenije, odlučio se je na to: učitelj mu je dao prvi roj, što je mjeseca svibnja izletio, a Mirković s njim u pripravljenju Dzierzonku, koju je dao tako lijepo

*) Štampano god. 1906.

ofarbati i iskititi, kako se i prvom djetetu daju najljepše igračke. I tako naskoro zazujaše pčelice u Mirkovićevoj bašči.

Kad je koja cura htjela izmijeniti vrpcu za done-sena jaja ili kočijaš kupiti kolomaza, morao je od sada on svaki drugi kupac po trgovca u bašču, gdje je sjedio pred svojim pčelcem i već u duši vagao med, što će ga svake godine dobiti. Najprije sa repice, pa onda sa bagrema, iza njega s lipa, a napokon u jesen od svake trave. Knjige (koje si je dakako nabavio i proučavao) kažu, da se od jednoga pčelca u Dzierzonki može od sve ove pašee dobiti i do 30 kilograma meda! Repica mu je za ovu godinu bila izgubljena, jer je već koncem travnja ocvala, ali što nije ove godine, bit će do godine. Tako se je tješio — a i s poputnim pravom. Pa kad se ovaj pčelac izroji i kad još pčelaca prikupi, bit će na godinu meda! Prodavat će ga jeftinije nego li učitelj — šta za to; prijateljstvo je drugo, a trgovina je drugo. „Napokon konkurencija vlada u svemu i svuda, šta ću mu ja“ — mislio si je Mirković bez ikakove grižnje savjesti, što će poslovno utući svoga prijateija i učitelja, koji je poput pravoga učitelja dolazio često prigledavati, kako se pčelice u rukama pčelara početnika osjećaju. Nije jadan u svom idealizmu niti slutio, kakovu mu poparu kuha novi pčelarski drug!

Tako je to išlo nekoliko tjedana: pčele gradile saće i u nj unašle meda toliko, koliko im se svidilo, a Mirković — kao svaki početnik — bio nestrpiljiv i neprestano otvarao vratašca i gledao, koliko ima meda. Ovo često bunjenje pčela imalo je tu posljedicu, da

među nije bilo ni traga opaziti, čim se je konačno Mirkovićeva strpljivost posvema iscrpila. Ovo ga više ljutilo, nego li to, što su ga pčele prigodom takove jedne vizitacije tako izbole, da ga vlastita djeca nijesu 6 dana poznala!

Učitelj ga putio, da pusti pčele u miru; to je roj, koji treba najprije saće izgrađivati, a onda će nešto kasnije med nositi. Sve u svoje vrijeme!

Ali se Mirković nije dao krstiti. Sumnjao je, da se je učitelj pokajao, što si uzgaja pogibeljna konkurenta, pa ga sada savjetuje na pasivnost, s kojom se trgovina ne tjera, kako je svakomu poznato.

U onoj nedaći pomisli napokon Mirković, da pčele valjda nemaju u ovoj okolici dosta paše, to jest, da nema dosta cvijeća, koje medi, pa da zato nema ni meda.

Hu“, spočitavao si je — „kako nisam na to prije pomislio! Kod toga iščekivanja svaki mi dan izlazi gotov novac iz džepa. A, vidiš li toga špekulanta; to on meni nije htio kazati! Ništa, ništa, nijesam ni ja njegovo ludu đače, koje će on uvijek voditi za nos, iman ja svoju glavu!“

Mirković je u knjizi čitao, da se pčele prenašaju u kraj, gdje ima više paše, ako je u jednom kraju nestane. I držeći da je „taj slučaj ovdje nastupio“, naumi pčele preseliti na svoj majur, koji je bio odaljen jedno 2 sata vožnje željeznicom.

Naumljeno učinjeno. Dućan preda Mirković ženi, koja je i onako bila u tom dućanu i gazda i šegrt, otako su u kuću pčele došle (da bog da, bole ga i u

snu!) i pripremi sve, što je bilo potrebno za prenos.

Naravska je stvar, da on svomu dušmaninu učitelju o svemu nije ništa rekao.

Ni za živu glavu ne bi on bio taj prenos komu drugomu povjerio: on će to sâm učiniti, jer se to mora naučiti, iskusiti, da onda, kada na godinu bude veliki pčelinjak selio, stvar dobro izvede. Sluginom pomoći snimi ormarić i zatvoriv lijetu platnom, dodje na misao, da on radi veće sigurnosti na željeznici uzme Dzierzonku k sebi u kupe, a ne da ju preda kao tovar, da može biti kako nastrada. Nu jer mu se u isti čas pri čini, da to željeznička uprava ne bi dopustila, valjalo je lukavštinom izigrati željeznicu; uzme stoga sa tavana onaj veliki kovčeg, s kojim je prije 32 godine došao u Cvjetašicu, i našav ga na svu sreću dovoljno velikim, strpa u nj Dzierzonku i zadovoljno će na obližnju stanicu. Sluga je pred njim nosio kovčeg, koji se, kako je poznato, smije uzeti sobom i u kupe, ma da je bio i malo velik.

Tako je Mirković željeznicu ipak nadmudrio i nakon predidućeg razgovora sa konduktrom prema načelu: „ja tebi, ti meni“ (zna on, kako se u svijetu živi!) sio u kupe 3. razreda i našao se sam samcat.

Proučivši kod kuće poglavlje o seljenju i prenašanju pčela, dobro je upamtio, da je dobro, ako su pčele u tami, no da moraju svakako imati zraka, koji je kako je poznato, potreban i čovjeku i životinji. Zato on lijepo zastre prozore kupeja zavjesom i pomnjivo ih učvrsti, da ne propuste ni tračka sunca. Kovčeg otvori i metne ga sebi do nogu između oba sjedala, odgrne platno s

lijeta, znajuć, da u tami pčele ne lete — i odahne.

Hvala bogu, dosad je sve sretno prošlo!

Kako je dan bio topao, a Mirković se ukrcavanjem izjakario, doskora ga u onoj polutami uhvatio drijem Sanjao je dakako o pčelama — da o čem bi drugom? U snu mu se je činilo, da vidi, kako na lijeto izlijeće jedna pčelica za drugom; izlijeću neprestano, ali nijednu ne vidi, da bi kamo odletila, što mu je bilo ponešto čudno. Kao da su u zemlju propale! Tako drijemajući razmišljavaše, željeznica drndaše monotono, a pčelice po malo izlijetahu . . .

Odjedamput se trgne. Probudila ga vika i buka, koja je, kako mu se učini, došla iz susjednih kupeja. Koji je to đavo, upita se Mirković! I dok se je on onako sanen počeo razgledavati, opazi pun kupe pčela, koje su oko njega zadovoljno zujkale sve dotle, dok nije rukama i nogama počeo mahati i uzalud pokušavao iz kupeja izaći — jer su vrata bila čvrsto zatvorena; zatvorio ih je konduker, koga su putnici obližnjih kupeja brže bolje dozvali, da vidi čudo, kako se voze pčele, koje su, napunivši gotovo čitavi vagon, oblijetale nosove putnika, koji nisu od straha znali ništa drugo učiniti, nego vikati i psovati i pčele sa sebe otresati. Ovomu se je razpoloženju pridružio i konduker, koga su svi putnici razumjeli, što govori. Ali razdražene pčele su sad tek i počele pravo bosti.

Sad je i Mirković shvatio situaciju, pa osjetivši bol na licu i na rukama, još je jače uzeo mahati, misleć se tako pčela riješiti, nu u još gori čas po se, jer odmah osjeti neku težinu u nogama, da se nije mogao

micati. I ta se težina za čas pretvori u jake bolove, a pod hlačama nastaje zujanje i promiljanje, kao da je u njima tisuća života.

„Frista mu“, razbjesni se pčelar Mirković, i što bi okom trenuo, sadere sa sebe odjeću (počeo je od hlača) i za čas je bio samo u bijelom rublju. Jednim mahom razdere zavjese i nakon nekolikih zdvojnih pokušaja uspije mu otvoriti prozor i hlače pune pčela svom silom izbaci napolje baš u času, kad je vlak stao na postaji.

Kako je taj čin bio naravska posljedica prilika, ne bi mu se smjelo zamjeriti, no nije bio ni najmanje sretan, jer su ove hlače — onako pune puncate razdraženih pčela — na Mirkovićevu nesreću odletile upravo u hrpu ljudi, koji su baš čekali dolazak vlaka na postaji.

Šta je sada nastalo, to se ne da opisati. Pčelice sunule iz hlača na ljude, kao da su znale, da ovdje vlak stoji, pa će ih pričekati, dok obave naumljeni posao. Putnici i službenici na postaji, kad osjeteše među sobom pčele, u tili se čas razbjegli na sve strane svijeta jedan preko drugoga takovom brzinom, da nije nitko gledao, hoće li, ne će li ga pregaziti drugi vlak, koji je s druge strane dojurio. A Mirković je, onako manjkavo odjeven, stajao na otvorenom prozoru tražeći zraka i nastojao se osloboditi od pčela, koje su se sada osvećivale na njegovu licu, što ih je pobunio. A kroz prozor nije mogao van, jer je bio — preuzak.

Ma da je vlak stajao, nije se nitko usudio doći u krivčev kupe, jer „zrak još nije bio posve čist“. Tek za jedno pol sata, kad je željezničko osoblje, koje je

svoju vanjštinu moralo žrtvovati općim interesima, došlo i čitavi vagon otvorilo, razišle su se polagano pčele i promet se je mogao nastaviti. Dzierzonku su dakako skoro praznu istovarili. Naravska je stvar, da je Mirković izašao na hodnik vagona i dovikivao željezničarima, da mu dobace hlače, oko kojih su još pojedine pčele zujkale, a nove svaki čas iz njih izmiljivale. No željezničari su odviše cijenili svoju vanjštinu, a da bi se bez prave potrebe (ta čovjek može živjeti i bez hlača !) ponovno u tu pogibao upućivali, pa su hlače ostavili tamo, gdje su, pa da kasnije imadu „corpus delicti“. Nije dakle bilo druge, nego se je gazda Mirković onako po domaću obučen uz pratnju željezničara i službujućega žandara morao uputiti u pisarnu postaje, gdje su s njim sastavili zapisnik o tom događaju, diktovali mu debelu globu — koju je obrekao platiti kad kući dođe — i onda mu naravski dali i hlače, iz kojih su se pčele već bile razišle, nemajuć u njima ništa više tražiti.

Glava je Mirkovićeva za toga vremena postala slična kvrgavoj bundevi, što mu je usprkos velikoj boli bilo ipak milo, jer ga ovako promijenjena od znana na postaji nije nitko prepoznao, i tako tomu izbjegao, da mu se poznati ljudi u lice ne smiju; dosta mu je bilo i od onih nepoznatih. No to je relativno zadovoljstvo bilo kratkotrajno, jer kad se je Mirković rukom u džep od hlača mašio, primjeti na svoj užas, da u njem nema novčarke, koja se je sigurno na svom putovanju iz hlača izgubila.

Grozno otkriće! Šta će sad? — Da uzajmi novaca za kola kući od koga poznatoga? To ne bi ni za

živu glavu učinio, jer bi onda sav svijet znao, tko je on, dok to ovako samo glavar postaje i „uređujući“ žandar zna. Nije mu preostalo drugo, nego put pod noge, pa šibaj pješice, sve se skrivajući i čekajući mraka, da ga nitko ne vidi, kad bude ovakav ulazio u selo.

Tek kad se je unoćalo eto ga na svojim vratima. Kad ga je žena opazila, a nije upoznala, uzela je vikati u pomoć, misleć da je kakova skitnica; no na tom joj se gazda zahvalio tim, da ju je u rebra gurnuo, kako nikad u životu za njihova 20-godišnjeg braka, i tim joj nedvoumno dokazao, da je on gospodar u kući. Ipak se na ženino zapomaganje sjatila djeca i služinčad, no ovi na svu sreću nisu vidjeli svoga oca i hranitelja, jer se je brže odvukao u svoju sobu, gdje je osam dana odležao mećuć glinu, amonijak i druga sredstva, da opet postane sličan krštenomu čeljadetu, što mu je napokon i uz pripomoć liječničku i uspjelo.

A med je buduće kupovao od učitelja . . .

Otac obitelji.

I.

Otkako je gospođica Micika onog kišovitog jutra prigodom spremanja soba odzdravila gospodinu pristavu, neprestano je kihala. Njezine su se sestre Anica, Milka i Danica silno s tim zabavljale, kad su joj po sedamputa zasebice mogle doviknuti „na zdravlje“ ma da kan'da nije više u modi drugomu zdravlje željeti. I sâm u Miciku je stvar zabavljala, dok je ta kihavica bila još u u prvom stadiju, no kad je drugi dan dobio nosić boju zrele paprike, počela se je ljutiti, ponajviše radi toga, što nije smjela da se pokaže na prozoru — čim je gospodin pristavu učinila nešto neugodna —; na ulicu dakako da nije mogla „ovakova“.

Sasvim naravno.

Kihavica je slijedećih dana toliko napredovala, da se je Micika počela već žalostiti, sestre sve manje zabavljati, a mati pak brinuti.

Domaći je liječnik u toj neprilici vidio kihavicu, koju je gospođica Micika dobila jedino s toga, jer ima vrlo osjetljive sluznice organa za dihanje i da se radikalno izliječi, prepisao joj dva mjeseca boravka na — moru. No ne istom na kakovu ili kojem god moru, nego na onom oko Sicilije ili u južnoj Italiji, na primjer

na bajnom otoku Capri; najbolje bi bilo — reče, da se spusti do Egipta . . .

Kad je gospodin Kupusarević, Andro Kupusarević, kr. činovnik, došav o podne kući iz ureda, čuo, da Micika mora u Siciliju ako će da radikalno izliječi neobičnu osjetljivost svojih organa za dihanje, blagoslovio je doktora tako, da bi ovaj smjesta morao propasti u zemlju, kada bi — štono je riječ — „Bog slušao, što pas laje“.

Mati, kao mati nije ništa drugo znala, nego na sav glas ocu spočitati, da nije otac, nego zvijer, kad mu nije ništa stalo do života rođenoga djeteta itd. Ovo je gospođa Vincenca govorila kao mati, no kao žena je mislila, da je sâm Bog tako udesio, da će uz bolesnu Miciku i ona malo u svijet iz ove „selendre“, u kojoj čami otkako se udala. Dijete dabome ne može samo . . . Ali odma iza ove sebične misli spočitnula si je sirota žena u duši „da samo na sebe misli“, pa se brzo ispravi zaključkom, da će i one druge tri kćeri s njima; — i treba — mislila je — da se malo komu pokažu, inače će se bogami ukiseliti ovdje, kamo svakih deset godina samo jedamput dolazi mladoženja. —

I mati premetnula u glavi sve mogućnosti i nemogućnosti, pa konačno blagoslovila doktora blagoslovom, koji bi ga — kad bi Bog svaku našu molitvu uslišao — opet mogao podići iz ove propasti, u koju bi ga muževe riječi bile strovalile.

Teškom mukom propusti gospodin Kupusarević svojoj ženskadiji i bude odlučeno, da početkom mjeseca srpnja pođu na put, ali ne na Siciliju, jer je doktor

propustio napisati valjanu doznačnicu za putni trošak ; ići će se na naše prostonarodno more, koje će također pomoći, ako je pravo more, — umovao je otac obitelji. No što je bilo bliže vrijeme odlasku, to se Kupusarević sve više bavio mišlju, kad svi idu, zašto da ne bi i on išao — i bogami zatraži iz obiteljskih razloga dopust na 6 nedelja, koji i dobi, jer za svoga dvadeset i sedam godišnjega valjanoga službovanja nije bio na dopustu baš niti jedan dan.

II.

Vruće srpanjsko sunašće pripeklo je nad gradom Rijekom, gdje se 2. srpnja našao gospodin Andro Kupusarević sa ženom i s četiri odrasle kćeri. No nijedno od njih nije znalo, kamo će sada, jer u primorju nisu do tada bili, a po uputama prijatelja i znanaca nisu mogli biti pametni, jer što je jedan hvalio, to je drugi kudilo i obratno. Ipak su bili svi na čistu, da ne će u Opatiju „jer je tamo za njih skupo“. Kako se nije moglo ostate na Rijeci, bude u obiteljskom vijeću odlučeno, da će otac ponajprije sam razgledati obližnja mjesta, a onda će, kad nađe što je za njih prikladno, doći po familiju, pa će se svi onamo preseliti ; svakako pametnije, nego li da se svi zajedno s prtljagom vozaju od jednoga mjesta do drugoga.

Kako odlučiše, tako morade otac obitelji učiniti. Prvi će dan proučiti istarsku, a sutradan hrvatsku obalu. Nakon što je kod zajutarka na brzu ruku proučio ljetni vozni red ugarsko-hrvatskoga parobrodarskoga društva,

pa ipak na Adamićevu molu svakoga drugoga čovjeka pitao za odlazak lađa u Volosku, Opatiju i „na onu stranu“, ukrca se napokon u 9 sati po uputi jednog dečka, koji je baš za zajutrak žvakao zeleni paradajz, u vitku lađu, koja je — kako je „bolesna“ Micika opazila, — i. ala na dimnjaku crveni „Štrumpfbandl“ sa bijelom zvijezdom. I otac obitelji zaplovi morem — prvi puta u životu.

Na koliko mu osnova nije bila već gotova, sada ju je dovršavao vozeć se ono pol sata mimo granice između „cis“ i trans“. „Ne smije biti preskupo, ali ipak mora biti dobro“, govorio si je neprestano i sračunavao, koliko smije na dan potrošiti. „Svakako ću obići više gostiona, da vidim, kakove su cijene, a bogami i kakova su jela“. Tako mudrujuć eto ga pred bijelim zidanicama Voloskoga, kojemu istarski pjesnik V. Nazor s narodom pjesmu pjeva:

„Volosko drago, lip moj diamante,
Ti dika jesi istarskih gradova ;
U tebi — cvijeće i vile galante
Pred tobom jato — bilih galebova“ —

Pjevahu negda mlade Vološćice
Kad zorom hljeb bi vozile na Rijeku,
A ostale bi doma pećarice
Mornarim svojim da kolač ispeku.

Kada se je iskrcao, brzo se — da ne gubi vremena — propita za svratišta i za čas ga eto, kako uzbrdice tura svojih 126 kilograma. Sunašce pricvrljilo samo da ne rastopi slaninicu gospodina Kupusarevića, koji znojeć se, i odišuć i neprestano propitkujuć konač-

no nađe pred nekim velikim hotelom. Ništa zato, što se je uznojio, dok se penjao, ta morao se je žuriti.

U blagovaonici mu se svidilo : mir i ugodna hladovina, u kojoj naumi prije svega počiniti, a onda se raspitati za cijene stana i jela. Ženiralo ga je bilo pitati onako direktno za cijene jela, pa zato zatraži od poslužitelja jestvenik u kojemu su cijene jela i onako zapisane.

„Jestvenik?“ ponavljaše poslužitelj. „Was ist das?“

Kad mu je Kupusarević rastumačio, da to nije ništa drugo, nego li obična „Speisekarta“, ahnkne poslužitelj i odvрати, da još nije gotova ; piše se tekar oko podne.

„Oko — podne?! Hm, Bogami tako dugo ne ću i ne mogu čekati.“ U ostalom zaokruži pogledom po dvorani i ne videći baš nikakova luksusa, po kojem bi se moglo misliti, da je ovdje preskupo, počeo se je u očigled one strašne vrućine, koja ga je vani čekala, po malo s tom gostionom sprijateljivati. Tek pomisli, da bi ipak morao znati, kakova je kuhinja, t. j. da li se jela dobro i slasno priređuju. Ta je odluka tim laglje dozrela, jer je već bilo blizu 10 sati, a on je malo i ogladnio. I popitav, šta imadu za doručak, naruči si mozak s jajetom, upozorivši konobara, da ne smije biti s uljem priređen, jer da on to ne podnaša.

Konobar uvjeri gosta smiješkom, u kom je bilo sakriveno ruga, da ovo nije nikakova „osterija“, u kojoj bi se jela s uljem priređivala. Kupusarević je bio tim zadovoljan. (Čuo je više puta, da se u primorju jela s uljem priređuju, pa se je htio već kod narudžbe osigurati, da mu to ne učine.)

Doručak je bio dobar i Kupusarević bude gotov, da udari u pogađanje za stan i hranu, pa dade zvati gospodarara. Kad mu je gospodar nakon poduljega računanja saopćio, koliko će za njih šestero plaćati za stan i hranu, malo da mu ne pade kap.

— Promislit ću se — uvjeravao je gospodarara Kupusarević kad ga je preneraženje prošlo i plativ doručak, dašto mnogo skuplje nego li u njegovoj „selendri“, ispade napolje i pobrza u buku, da ide dalje u drugo mjesto, gdje je — jevtinije.

Ali je lađa upravo onaj čas otplovila, kad je sašao do pristaništa.

Šta će sad? Kad je čuo, da slijedeća lađa odlazi tekar za 1 sat, bude mu jasno, da ne može ostati na žegi i smisliv sve u jedno, odluči taj sat upotrijebiti, da potraži koju drugu gostionu, u kojoj bi možda bilo jevtinije, a ipak dobro.

I uzme se nanovo penjati u samo mjesto. Sunašce je sad već malo jače pripicalo, nego li kad je prvi put prije pol sata uzlazio, pa je Kupusarević samo žalio, da nije mogao na put ponijeti nekoliko akova — hladovine.

Lutajuć i raspitujući se naiđe slučajno na gostionu, pred kojom su upravo sušili rublje.

„Ha“, ote se Kupusovareću uzdah. Tu će biti svakako jevtinije. Napokon — šta za to: ako je malo i priprosto; ta i tu je morski zrak, a to je glavno. I čisto bude zadovoljan, kad mu neka vrst konobara u masnoj odjeći ispriča, šta se obično o podne i u večer jede.

„Po domaće“ — govorio je konobar, a Kupusarević kimao glavom odobravajući.

Izvolite možebiti jedan gulaš ili friškoga piva?

— Ne marim. Donesite jedno i drugo, naručio otac obitelji i zadovoljan, što je valjda našao, što traži, a ponajviše, jer možda ne će trebati dalje po toj žegi, — pa onda još i zato, da odmah vidi, „kakova je tuj kuhinja“.

„Hej“ povikne još za slugom, „ali samo ako nije s uljem priređen!

Poslužitelj se okrene, zine, pogleda gosta s nekom sumnjom i „Nemajte brige!“

Gulaš nije bio na ulju priređen, ali mu ipak nije prijao — bio je tvrd, što je Kupusareviću dalo povoda, je prigovorio starosti govedine, no poslužitelj je gosta upozorio, da i vol, od kojega je ovo meso, ima pravo, da doživi starost. Servijeta je zaudarala po staroj masti, pivo toplo, kao da je „štaglovano“, a kruh baš kao pravi suhi krušac.

Stupanj oduševljenja za ovako jevtine gostionice silno je spao. To naš čovjek ne može jesti — zaključio je Kupusarević i plativ brže bolje ono, što nije potrošio, ustade, pa bježi u pristanište, jer je vidio, kako se približuje lađa, koja će dalje; najprije taknuti koketnu Opatiju, a onda zakrenuti prema Iki i Lovranu.

Bježeći ovako gotovo da je čuo, kako se taj nesretni gulaš prebacuje u njemu i razdražen, što se je lošim jelom natrpao, ukrca se po drugi put u lađu, koja će dalje.

Povjetarac, od kojega je vožnja morem tako u-

godna, ohladio je i srditost Kupusarevićevu, koji probavljajući svoja dva doručka razmišljavaše o tom, kakove će sreće biti u ubavu seocu, koje ga jedva još stotinu metara udaljeno u „zatonu zelenomu“ pozivaše, da se u njem iskrca, što je i učinio.

Kako nije došao, da se naslađuje prirodnim ljepotama, bilo mu je opet prvo, da potraži gostione.

Jedva nekoliko koraka od pristaništa kazivao je natpis, da je ondje restauracija.

— Jestvenik molim — javi se Kupusarević, kad je poslije dugoga čekanja spazio poslužitelja, kako prostire stolove.

— Schaffen, bitte?

— Jestvenik, Speisekarte, — tražio Kupusarević.

„A Speiskartn hamer nit; mir san ka Hotel net, dass mr a Speiskartn hamn“, uljudno odgovori poslužitelj.

Da je Kupusarević bio dvadeset godina mladi ili da je došao ovamo za svoju zabavu, bio bi pozvao konobara na red, što ne govori hrvatski; ovako mu nije drugo preostalo, nego da se prilagodi prilikama i da tako dozna ono, što želi.

Gostionica mu se učini zgodnom, a po tom, što to „nije hotel, koji bi imao jestvenik, zaključi, da je to onako srednja građanska gostiona, u kojoj će se jevtino jesti i stanovati. Nije šala, njih je šestero . . .

Dade si donijeti piva i našav ga dobrim raspitivaše se o jelu i cijenama. Odgovori su ga prilično zadovoljili, no kad je pomislio na onaj gulaš, što ga je pred pol sata jeo, učini mu se bezuvjetno nužnim, da ustanovi,

kakova je ovdje — kuhinja. Nije mu ništa drugo preostalo, nego da si dade izvijestiti, što ima gotova. Malo mu je bilo suvišno, da opet jede, ali to nije bilo jelo od potrebe ili zabave, nego je to bila njegova dužnost da jede, pa se stoga sasvim umiri. A opet mu se učinilo i probitačnim, da čim čestitim popravi onaj neugodni tek od gulaša . . .

— Imali smo paprikaš, no više ga nema; gulaš je već izašao, a i tripe više nema, srdelica bi si mogli dati prirediti, ako se mogu gdje u selu dobiti. Sira, salame, kajganu — nabrajao dalje konobar . . .

„Ha“, kajganu mi donesite! Nije zaboravio prikričati, da ne smije biti s uljem priređena. Za četvrt sata je Kupusarević jeo vrlo dobre kajgane konstatovavši, da je mast bez duhe, a čistoća bez prigovora. Nije doduše jeo tako brzo, kao ono u Voloskom mozak s jajetom, ali je jeo, jer mu je to bila dužnost.

U to dođe i gostioničar, s kojim se Kupusarević stao odmah nagađati za stan i hranu sav veseo, da ne će trebati dalje na put, jer mu se ondje učinilo sve po želji. A i sunce je već povisoko stajalo.

„Dakle, stan i hrana za nas šestero?“ — pitao Kupusarović.

No gostioničar na prepast gostovu iskaže, da se ovdje jede po karti — (ništa za to, što je nema) — a stana ne može dati jer su sve sobe već izdane.

Ocu četiriju kćeri se zavrti u glavi. Šta će mi jelo bez stana! Zar da se ja poslije ručka kao koza penjem tuda po brdinama dok dospijem u kakovu sobicu! Nisam došao, da se tu mrcvarim, nego da uživam — ja-

dikovao je čovjek u sebi i pogledav na uru, plati doručak i pobrza prema pristaništu popitav ipak usput dvojicu besposlenih, da li tu ima još koja jeđnostavnija gostionica, u kojoj bi mogao dobiti stan i hranu. Naglasio je „jednostavniju“ jer se sjetio onih cijena u hotelu.

Rekoše mu, da nema; tu da stranci iznajme posebnu sobu u selu, a idu jesti u gostionicu i već mu stadoše nabrajati deset mjesta najedamput, gdje bi mogao dobiti takovu sobu, ali to Kupusarović nije ni slušao, a po tom niti čuo. Gledao je samo visoki brijeg, na kojim su se nizale zidanice, do kojih bi se morao penjati . . .

„Zar da se ja penjem poslije ručka? A jok! Pravo mi ~~je~~ jest! Kako mogu tražiti izbora u tako malom mjestu! — i odluči slijedećom lađom dalje u veće mjesto: u Lovran.

Kako onuda neprestano lađe plove, za čas se je našao na jednoj put Lovrana.

Što se je više približavao tome, na obali potalijančenomu mjestu pod ponosnom Učkom gorom, kojemu pjesnik pjeva:

„Sved Učka straži. Al tebe i sade
Na skutu drži, tetoši i čuva.
Pa s tuđeg kraja neka vjetar duva,
Nek breme tišti — ti se ne boj, grade!“

to mu se je sve više svidala ubava istarska obala: gorovita i šumovita. I čovjek, probavljajući tri doručka nije ovaj čas imao nikakove druge želje, nego je uživao u toj ljepoti, pa mu bude čisto žao, kad je za ne-

koliko minuta lađa pristala uz obalu. Bilo je upravo 11 i tri četvrta, kad je Kupusarević ulazeć lagano uzbrdice u mjesto osjećao, da ga opet znoj probija. Sunašce se bo nije ni ovdje obaziralo na njegovih 126 kilograma, — što ga je silno ljutilo :

„Ta ja sam ovdje stranac, a sa strancima moraju biti obzirni, — šalio se Kupusarević sam sobom.

Ali sunce u svomu djelovanju nije činilo nikakove razlike između domaćih i stranih, što je Kupusarevića prisililo da uzdahne :

„Ma da samo već jednoć mogu šta naći, da se već jednom svrši to naporno traženje!“ I brisao si je kaplje znoja sa zabrinutoga čela.

Gledajuć lijevo i desno, svuda je čitao na vratima elegantnih vila objave, da se tu iznajmljuju sobe s opskrbom a i bez nje. No kako mu je vanjština tih kuća budila sumnju, da cijene ne će stajati u pravom razmjeru s njegovim proračunom, šetao je gore dolje i skupiv sve misli u jednu, uvjeri se, da je ipak najbolje stanovati i hraniti se u gostioni.

„Čovjek je najslobodniji u gostioni: jedeš i piješ, kada i koliko hoćeš, izabereš si jelo, koje voliš ili koje nije baš najskuplje — umovao praktični otac obitelji i našav se pred lijepom gostionom s izgledom na more, eto ga za čas na lijepo natkrivenoj terasi, otkud se vidi pučina morska s istarskim otocima, i blistava Rijeka i još dalje ulaz u bakarsku luku i Kraljevica, pa još i dalje tamo hrvatska obala.

Gladan baš nije bio, ali ga je morila žeđa, koju je brzo i ugasio.

Kako je bilo podne, konobar mu donese jestvenik, iz kojega s velikim veseljem razabere, da jela nisu pretjerano skupa. No prije nego se uzeo pogađati za stan, i prije nego li ga eventualno uzme, učini mu se ipak i ovaj put uputnim, dapače nužnim, da vidi, kakova je kuhinja, naročito, da li se možebiti ne priređuju jela na ulju — što on ne podnosi. Samo dakle da pojede kakovu malenkost, odluči. Naruči stoga porciju pečena pileta ne zaboravivši ipak konobaru prikričati, da bude pečeno na masti, a ne na ulju . . .

S piletom je bio zadovoljan, — bilo je pečeno na masti, a bilo bi tako priređeno i bez njegove upute; samo mu se nije svidilo, što nije bilo dobro očupano i upozorio konobara, da je trebalo to pile prije k barbiru poslati, što je konobar primio s onom ravnodušnošću, kojom konobari primaju u opće svaki prigovor proti kuhinji.

Zaključivši, da će ovdje ostati i davši gospodara pozvati, pogodi se s njime za stan: dvije lijepe i ne preskupe sobe s izgledom na more — dok će morati jesti à la carte, što mu je napokon i s obzirom na štednju bilo i milo.

I svršiv taj teški posao, zadovoljno zapali cigaru, da dočeka najprvu lađu za Rijeku, kojom će se odvesti po obitelj. Čekajući tako i baveći se svojim mislima osjeti odostraga lagani udar po ramenu. Naglo se okrene i opazi jednoga dobrog znanca iz Zagreba, koji obrađovan radi nenadana sastanka sjedne i s njim zametne razgovor.

Došljak nije bio prijatelj Lovrana, pa nije dijelio

zadovoljstva Kupusarevića, nego kad je čuo, gdje je sve bio, naumi dati bolji savjet :

„Ako hoćete viditi, što je na istarskoj obali lijepo i gdje se ugodno živi, a Vi pođite sada barkom malo dalje do obližnje Medveje ili lađom do Mošćenica, tu ćete..

„Hvala, hvala“, uzrujano ga prekinuo Kupusarević, — „ja danas prije podne ne mogu više jesti“ — i bojazljivo se ogleda za šešikom i štapom, da ga ne bi ipak svladala napast ići dalje proučavati istarsku obalu . . .

III.

Na prvoj lađi, koja je poslije podneva išla na Rijeku bilo je vidjeti Kupusarevića kako se šeće palubom i zadovoljno puši. Katkada bi samo stao, okrenuo se prema Lovranu i uživao u prekrasnom vidiku. More mirno, kao da si u nj ulio hiljade barila ulja, a parobrod jurio ravno naprijed. Kako nije nikad prije bio na moru, nit se morskom lađom vozio, sada ga je, nakon što je glavni posao svršio, sve zanimalo : i lađa i putnici, kojih je bilo dosta — kao uvijek ljeti. Većinom su to bili stranci.

Ma da je običajni povjetarac od brzanja lađe ugodno rashlađivao našeg gospodina Kupusarevića, odjedamput ga stade probijati znoj i hvatati muka.

Oho! Šta će to biti? — uplaši se otac obitelji i kad su mu stala još i koljena klecati, uzrujan potraži mjesto, da sjedne,

Ali njemu svejedno mučno. „Sveti Bože! — ta to je morska bolest,“ pomisli i sjetivši se u čas svega što

je nekad o toj strašnoj bolesti slušao, pojuri u donje prostorije vičuć :

Konjaka, konjaka — ako boga znate !

Konjak je došao ali — prekasno. Kupusareviću je ipak odlanulo . . . samo što je „kamarot“ na lađi dobio malo posla, za koji ga je Kupusarević lijepo nagradio . . . Kad je malo počnuo, vrati se na palubu i vidiv tamo putnike, kako mirno ili sjede ili stoje, nije se mogao dosta načuditi, da baš nijednoga od njih nije spopala ta nesretna morska bolest nego samo njega, no brzo si je taj pojav rastumačio tim, „što su oni ljudi na more već privikli“.

I malo umoran, ali znatno olakšan vozio se dalje.

Na pristaništu na Rijeci nestrpljivo čekala i napokon dočekala cijela obitelj svoga oca i hranitelja

Kad im je ukratko saopćio, da je našao prekrasno ljetovalište, svi su bili veseli i pošli u hotel, da dadu prtljagu donijeti na pristanište, kako bi još večeras stigli u Lovran . . . Nesreća je htjela, da je Kupusarević onako usput spomenuo, da je pretrpio na lađi već i morsku bolest. Poslije toga poraznoga otkrića okrenulo se veselje žena u zdvojnost i protest i nijedno od tih pet ženskih bića nije htjelo na lađu, pa ni za živu glavu.

„Pa šta je zato“ — žestio se je otac. „Ostao sam ja živ, pa ćete valjda i vi. Koješta !“

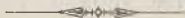
Ali to umovanje, a ni ostalo prigovaranje, upućivanje, a bome i psovanje nije ništa koristilo. Autoritet oca nije ovdje ništa mogao opraviti proti nagonu za održanje sâmogoga sebe, a taj je u njegove porodice bio jako razvijen.

Ovaj se je put Kupusarević oznojio od jada i bijesnio. „Dakle ja mogu oprčrati gotovo cijelu istarsku obalu za jedno pretpodne, sve gostionice pretražiti i svagdje se dati natrpati kojekakovim jelom, da mi poslije ne prigovarate —, a vi tu ne možete i ne ćete podnijeti ovo malo muke, dok nas lađa prebaci na drugu stranu! Šta? Je li?! “

Kad je žena iz te lamentacije čula, da se je njezin brižljivi muž dao svakojakim jelom nahraniti u svim gostionicama na istarskoj obali, odmah je ženskom domišljatošću znala dovesti u uzročnu svezu mirno more i muževljevu „morsku bolest“; i onako joj se čudno činilo, da je mužu moglo na očito mirnom moru pozliti; doduše nije rekla ništa (ostavila si je to za kašnje) nego je tobože poslušno i strpljivo pristala, da idu odmah i ojunačila je malo i svoje kćeri, pa su za nekoliko minuta svi bili spremni na odlazak u Lovran, u koji su još prije večeri sretno i stigli.

IV.

Kad se je poslije šest nedelja čitava obitelj zdrava i vesela kući povratila, Kupusarević je svakomu pripovijedao, da u svom životu nije tako ugodno živio, kao ono šest nedjelja, čemu je prilično doprineslo i to, da je zajutrak bio cijelo to vrijeme ograničen na jedno jelo u normalnoj količini. Micika se je povratila također zdrava, pa se je kao pravo dijete opet neoprezno izlagala pogibelji, da se prehladi, kad je kod otvorenoga prozora odzdravljala gospodinu pristavu. Ni iste očeve „grožnje“, da će morati opet na more, ako ne pazi na sebe, nisu ništa pomogle.—

Matesov bolesnik.

I.

Sve do onoga vremena, dok nije kotarski veterinar Amschel pola kao stručnjak, pola kao prijatelj sasvim ozbiljno rekao gospodin Stjepanu Mirčeku, da je bolestan, osjećao se on sretnim i zadovoljnim, što je bilo i sasvim naravno, jer je osim žene i djece imao gotovo sve, što je mladu čovjeku od 30 godina potrebno. Od oca je naslijedio u Zagorju malo imanje i nešta gotovine, koja se je onda računala još u forintama, pa je s tim gospodario i od toga živio. Ako ćemo biti točni, onda moramo reći, da je u istinu gospodario njegov špan i to dobro i pošteno, a gospodin Mirček je samo živio. A bome je i živio, kako se je nekoč u Zagorju živjelo: danas kod jednoga prijatelja, sutra kod drugoga, a prekosutra prijatelji kod njega, I tako dalje. Moram upozoriti, da je gosp. Mirček kod ovakih prilika računao trajanje dana po astronomskom principu, to jest, da k danu spada i noć, — što zajedno čini 24 sata i otuda je i došlo, da se on nije poput drugih Božjih stvorova radovao samo suncu, nego i mjesecu i zvijezdama. Osobito je volio gledati kako jutrom zvijezde trnu, kad se pri crvenu svjetlu jutarnjega sunca rađa dan. Po ovomu bi koji neiskusni motrilac mogao zaključiti, da je u Mir-

čeka bila pjesnička duša ; no budući, da u tom odsjeku svoga života nije štampom izdao nikakovih pjesama, mogao se je taj njegov osobiti smisao za svemirske ljepote pogledom na njegov način života istinitije tumačiti. A prilikâ je, da se upozna njegova prava narav, bilo i predosta, jer je Mirček kojih desetak godina tako dan u dan, noć na noć veselo i bezbrižno živio, dok nije, kako je riječ : — došao vrag po svoje.

Taj se je vrag tako javio : Mirčeka je po malo prestalo sve zanimati, što se noću u svemiru zbiva, pače i ono, što se je dogodalo po danu, a u isto su ga vrijeme stale zaokupljati crne misli i pritezati k majčici zemljici — „Prah si i u prah ćeš se preobratiti!“ I Mirček počeo na veliko čudo svojih okolišnjih znanaca po cijele dane sjediti kod kuće i preda se buljiti. Kad se je ipak s kim sastao, ili kad su ga došli prijatelji prigledati i nestašno ga korili, što ih zanemaruje, Mirček bi šutio ili uzdahnuo :

Sa mnom je zlo. Bolestan sam!

Kakovi ljudi već jesu — to mu nije nitko htio vjerovati. „Tako dobro izgledati, pa biti bolestan! To je smiješno!“ govorili su.

Ali ako je to i bilo svima smiješno, Mirčeku bogami nije bilo, jer se je doista osjećao bolesnim, pa je kod kuće i dalje neprestano razmišljao o svom neugodnom stanju i uz to — družinu psovao i za takove malenkosti, koje prije ne bi bio ni opazio ; svakomu je bio za petama i sve je htio vidjeti. Što se kupilo, bilo je preskupo, a što se prodalo, bilo je prodano tobože u bezcjenje. A za sve su bile krive sluge, i — teško njima.

Ovaj preokret u postupanju sa slugama doveo ih je do toga, te su ti priprosti ljudi počeli misliti, da je u gospodara ušao sâm nečastivi. I što se isprva samo šaputalo, za nekoliko je dana prosti svijet govorio: — „Mirček je obsjednut od vraga“ i svi su ga žalili i išli mu s puta.

Kotarski živinar, koji se je također ubrajao među njegove prijatelje, prvi je spoznao, da Mirček boluje od poremećenih živaca i upozorio ga, da tu nema šale, nego valja s dojakošnjim načinom života prestati, i silom ga otpremi k liječnicima u Zagreb. Kad mu je jedan rekao, da je nervozan, i da treba proći proceduru liječenja mrzлом vodom, htio je od stida u zemlju propasti. „Pazar sam već lud — jadikovao je, — da me trebaju mrzлом vodom polijevati! I da dobije bolje mnijenje o sebi, pošao je k drugomu i trećemu i četvrtome liječniku u nadi, da će ovi drugi postaviti drugu diagnozu, kako to koji put biva. No prevario se, jer su ovaj put svi suglasno našli, da je Mirčeku potreban mir, umjeren način života i — hladna voda. I na koncu konca ga poslali u Pritschdorf u Štajerskoj.

Uh, da me barem šalju u Rogatac, nego u Pritschdorf, gdje hladnom vodom polijevaju kao — Bože prosti — luđake, jadikovao je Mirček, ali to sve jadikovanje nije hasnilo ništa; i sâm osjećajući, da s njim nije sve u redu, za tri je dana teška srca otputovao. Ispratili ga nekoji prijatelji, koji nikako nisu mogli shvatiti, da je bolestan Mirček, taj čovjek, koji je svojih 100 kilograma navukao samo jelom, pilom, neradom i potpunom bezbrigom.

II.

Sedam nedjelja iza toga, kako je Mirček bio otputovao, sjedilo je jednoga srpanjskoga popodneva društvanje u njegovoj „palači“ i slušalo, kako bivši bolesnik priča svoje doživljaje iz Pritschldorfa.

. . . Kad je tamo glavni doktor pročitao preporučeno pismo od svojega zagrebačkoga kolege, te se iz njega mogao uvjeriti, da se računam među „bolje“ pacijente, zauzeo se je za me, kao da sam mu rođeni brat. Pretražio me je od nožnoga palca pa sve do vrška nosa. Dok je po meni kuckao i bubnjao, koprcalo mi se srce u prsima kao odojčče koga u vreći na vašar nose. Bilo me je strah, da nisam već na polak mrtav. Doktor je vidio moju uzrujanost, pa me stao miriti: „Ništa Vam drugo ne fali, rekao mi je — nego su Vam živci poremećeni, a to će se lako popraviti. Svakako moramo nastojati, da barem za deset kilograma omršavite; to je neophodno nužno, jer ste predebeli za svoje godine, i srce Vam je prilično u salu. Kad je spomenuo „srce u salu“ pomislim, da drukčije ne može ni biti, jer sam uvijek živio „kao bubreg u loju“. I kad sam još od doktora primio napatke, kako mi valja živjeti dok budem tamo, — odvedoše me u moj novi stan.

To biste vi trebali vidjeti, kako sam tamo živio! U pet sati u jutro — bilo lijepo ili gadno vrijeme, valjalo je iz kreveta u vodu, pa onda šeći; u 11 sati opet u vodu, pa opet šeći; u 5 sati opet u vodu, pa opet šeći, a na koncu su me smočili još jedamput, prije nego sam išao u 9 sati leći. Poslije ove

poslednje aplikacije vodom nisam dakako mogao više šetati, što mi je bilo skoro žao — tako sam se na šetnju naučio. Vi kao da to nevjerujete, ali je istina. Osim toga sam morao neprestano piti vodu, gdje god sam na šetnji našao vrelo. Postao sam gotovi aparat za filtriranje! To bi sve bilo još kojekako — čovjek se napokon na sve to priuči i postalo mi je poslije par dana ugodno, samo da nije bilo one prve procedure u pet sati u jutro, što se zove „abklatschen“. To vam je tako. Sluga vas ovije u plahtu koju je prije zamočio u ledenu izvor-vodu, pa onda obim rukama i cijelim dlanovima udri po vama, da se je za čas plahta pušila, kao da je iz lužnice izvađena. A moj „Abklatscher“ Mates (kako je za domaću porabu glasilo njegovo ime „Mattheus“ — onaj od 21. septembra) imao je šape — da ne lažem jako — kao lopata za odgrtanje snijega, a prste debele kao kukuruzni klipovi, pa kad je taj stao svojim dlanovima lupati preko mokre plahte po meni, mislio sam, da ću postati tanak kao krajcar, preko kojega je prešao željeznički vlak.

Vi se tomu smijete, ali će i na Vas red doći, a onda ću vas ja još posebno Matesu preporučiti!

Šta se jede tamo, pitate. Hja, jede se dobro, samo ja nisam ljubitelj kiseloga mlijeka, dok ima zagorskih purana i našeg zagorca. U jutro i na večer ne dobiješ ništa drugo nego to kiselo mlijeko s kruhom, a samo oko podne mesa s varivom i tako još štagod. Bolesnicima je strogo zabranjeno, da jedu ili piju što drugo, nego li ono, što daje uprava lječilišta, jer se onda ne garantira za uspjeh liječenja, ako se pacijenat ne drži

toga propisa. Samo je to čudno, da se za uspjeh ne garantira ni onda, ako se propisa držiš. Ja sam se ipak držao pravila, a i mnogi drugi samnom.

Tako je to išlo prvoga tjedna : voda, voda i opet voda i na koncu opet samo voda uz kiselo mlijeko s jedne, a Matesovo lupanje ili točnije : „abklačovanje“, koje je bilo bezuvjetno nužno da omršavim, s druge strane.

Šta se smijete ? Ako i nisam sada mršav, bio sam zbilja počeo mršaviti. Kad sam bio došao u Pritschdorf, vagnuo sam se odmah drugi dan na nekakovoj finoj vagi, koja i grame pokazuje, pa sam bio težak ravno 100 kilograma i 17 grama. Poslije sedam dana vagao sam bome već za čitavih 17 grama manje. Kako nisam imao drugoga posla, izračunam, da bih morao ondje ostati 588 tjedana ili nešto više od 11 godina, ako bi htio, da zbilja izgubim 10 kilograma, kako je to doktor našao nuždnim, želim li ozdraviti. To mi se je ipak učinilo malo predugo, pa kad sam taj račun Matesu saopćio, bio je siromah čovjek gotovo postiden. Njegova je abklačerska čast očito došla u pogibao, jer je jadikovao :

— Kako to samo može biti ! Ja sam gospodinu Weissu skinuo za 6 nedelja 18 kilograma, gosp. Blau za 5 nedelja 14, gospodinu X i Y toliko i toliko teških kilograma, a Vama da ne mogu nego tih par grama ! — Dakako, da mi je i samomu stalo bilo do toga, da malo omršavim, pa zato, da Mates oko toga moga cilja što više i pomnjevije nastoji, obećam mu, da ću mu na koncu liječenja dati za svaki kilogram, što će mi ga

skinuti, bakšiš od jedne petače. Mates se je samo zadovoljno iskesio i rekao :

— No čekajte !

Bome nisam dugo čekao : samo do idućega jutra. Matesove šape udarale po meni, da me je bolilo, kao da ih je crijepom podstavio, a od plahte su za pet minuta postale prnje, od kojih bi mogao čihati šarpiju za povezivanje rana. A morate znati, da su to čvrste plahte od konoplje !

Poslije drugoga tjedna opet se vagnem, i hvala Bogu: izbubio sam čitavi 1 kilogram. Mates je triumfirao i njegovi udarci bili su u trećoj nedelji sasvim dostojni onih iz druge, možda ambicijom i nešto pojačani. Čovjek je promotrio i izračunao, da to za njega više nije pitanje časti, nego pitanje kruha, pa je uzeo svoj posao tako vršiti, da lupan'em koji forint i „izbije“, što mu je u trećoj nedelji također uspjelo bilo, jer sam opet izgubio dva kilograma, ma da sam se od svagdanjega lupanja po koži sâm sebi pričinjao, kao da sam koprivama ofuren.

Sad mi je kod dnevnih procedura Mates zadovoljnim licem pripovijedao različite vesele pripovijesti iz prošlosti i sadašnjosti Pritschdorfa i njegovih gostova. Čovjek je bio zadovoljan dosadanjim uspjehom, ali kako je želio, da mu ne izbjegnu ni budućí, lupao je dalje i pokazivao čvrstu odluku, da će on u svojem postupku izdržati.

Hja, da će on izdržati, to je bilo sigurno, ali ja to sve nisam više mogao podnijeti. Morate znati, da sam od neobične i slabe hrane bio već sasvim oslabio.

O vinu, koja nas krijepi, ni traga ; jedamput samo sam na izletu pio nekakovo vino, što četvrtina litra stoji 3 krajcara, ali to ne bi niti moj kočijaš htio piti, bila je naime ciknuta jabukovača. To usput. Dakle tako sam oslabio, da sam se jedva vukao i već sam počeo misliti, kako bih se vratio kući, jer mi je toga glada, a još više žeđe za poštenom kapljicom bilo dosta. Napokon mogu i ovdje hodati i kupati se, mislio sam si. No ipak uvidim, da bi to bilo ludo i ostanem, kako znate, i dalje, ali sam prije čvrsto zaključio, da ću sa svojim grješnim tijelom imati više obzira nego dosad. I već sam prvi dan mjesto kiselog mlijeka povećerao u jednoj gostioni pečeno pile i popivši još tri, četiri li vrčića piva došao sam malo k sebi ili privezao dušu uz tijelo. Istina je, malo sam se bojao, da mi taj „eksces“ ne bi naškodilo, no za čudo : ostao sam živ, dapače mi nije bilo ni zlo, nego vrlo ugodno. Spavao sam bolje nego do tada i u jutro odlučim pokušati i sa doručkom u gostioni. Sasvim je dobar bio teleći „šnicl“, i kako je bilo malo toplo, išle su mi tri, četiri čašice piva u tek. A pivo je bogami dobro i jevtino, — to mi možete vjerovati !

Videći, da mi nije ni to naškodilo, pomislim ja, da se čovjek bez potrebe i ne treba trapiti. Tako sam u buduće išao u blagovaonicu u jutro i na večer samo da malo mlijeka prolijem. Poslije sam uvijek kod „jelena“ nastojao, da izgublenu snagu nadoknadim. I tu sam snagu doista nadoknadio u tolikoj mjeri, da me Mate-sovi udarci nisu više ništa ženirali. Ja sam postao, hvala Bogu tako jak, da mi više niti hidraulička preša ne bi

mogli nahuditi, a kamo li Matesovo udaranje.

Pa kad je na koncu četvrtoga tjedna Mates — smješljivo zadovoljnim licem pitao, koliko pokazuje vaga, nisam se odmah usudio kazati mu, da ovoga tjedna — nisam ništa omršavio. Pričinilo mi se to nepoštenim, da ovomu čovjeku otimljem zaslužbu, koja ga ide od teška rada njegovih ruku. Kako on dolazi do toga, da radi mojega apetita izgubi svojih 50—60 for. koje bi on naravnim razvojem morao od mene dobiti?

No brzo ušutkam savjest uz friško pivo kod „Jelena“ misleći, kako Mates dolazi do toga, da dobije možda ekstra toliki silni novac za to, što me tuče. Ta to mu je zanat, za koji dobiva svoju plaću. Vi znate, da nisam škrtica, ali — hja, ne smijem biti ni rasipnik pa sam upravo morao nastojati, da Mates ne otkine previše sala.

Od toga je dana Mates bio mučaljiv do zla Boga: slutio je, da ga varam, pa me je počeo uhađati i zbilja me je uhvatio kod obilne večere. Od toga je časa njim zavladao očito neprijateljsko raspoloženje prema meni. Mili Bože, kako je samo dan na dan lupao po meni da mi se osveti za izgublenu ekstra zaslužbu! Lupaj ti, lupaj, mislio sam ja; izgubit ću doduše salo, al ću dobiti novo, pa ako će i biti opet salo, bit će barem novo, pa sam se ipak regenerirao! Tu sam svoju fiziološku teoriju potkrjepljivao dojakošnjom praksom i što sam se ja više „regenerirao“, to je Mates svaki dan više degenerirao: počeo je mršaviti od rada oko mene, a još više od jada, što mu izmiče obilna zaslužbina, koju je držao sigurnom.

Takav efekt mojega liječenja nisam očekivao. I Mates, koji je zbilja kod sve te svoje nedaće

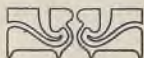
napokon koncem pete nedelje požutio kao odležana dunja, nije mogao zašutiti svoje opaske, nego mi je ujedljivo rekao, da sam sada od štajerskoga jela i pila valjda već i teži, no što sam bio, kad sam došao. I skoro da nije pogodio : nadoknadio sam bio već dva izgubljena kilograma, a preostali manjak od 1 kilograma se je sličnim postupanjem vratio u šestoj nedelji. Nije mi se činilo vrijedno, da još čekam da onih 17 grama nadoknadim, pa zato skupim svoje stvari i eto me tu!

Poklici : Živio, živili, — žamor, odoravanje i smijeh pozdravljao domaćina Stjepana, koji veseo svoje pričanje završi :

Prije odlaska sam Matesa udobrovoljio obilnim bakšišem, obrazloživši svoju darežljivost općim uspjehom kojemu je on sigurno — a i jest — doprinio. Tako sam ga ostavio zadovoljna i uvjerena „da još nisu kavaliri izumrli“.

III.

Da je Mirček za kratko vrijeme opet počeo živiti onako kao i prije, ne treba ni spominjati : „Što je dikla navikla“. Ipak su se polako i živci njegovi naučili na taj život i služili mu, kako su mogli. Kad su ga opet koji put iznevjerili, udobrovoljio ih je hladnim tušem ili mlakom kupkom, pa su opet bili dobri. Mirček je bio i tim zadovoljan tješeći se, da krpež kuću drži. Za „abklačovanje“ nije na cijelom svojem imanju mogao naći nikoga, koji bi bio toliko pametan, da to nauči. To je samo Mates umio!

Vilenjak.

Tramvajski doživljaji iz predelektričnoga doba.

Kad je došao na svijet, dali su mu ime Vilenjak. Kao ždrijebe je bio prekrasan, a i onda, kad je još bio u svojim najboljim godinama, svatko bi rekao: „Ala mi lijepa konja!“

Ali to je bilo davno, davno!

Više se nije moglo znati, koliko mu je godina. Po zubima se nije moglo ništa ustanoviti, jer ih gotovo nije više ni imao, a inače je i vanjština mu pokazivala, da je prilično „passé“: griva kratka i rijetka, kao i riđa mu dlaka; debele kvrgaste noge sa silnim kopitima poput pokljuka jasno su govorile, da mu već dugo služe noseć tijelo, koje bilo mršavo, kako se pravom „vilenjaku“ i pristoji, jer debeloga vilenjaka nije dakako još nitko vidio!

No u tom je neuglednom tijelu ostalo još mnogo temperamenta iz mladih dana. Svoju je živahnu ćud naslijedio od roditelja, a smisao za kojekakovi bečarluk je primio od cigana, s kojima je mnogo godina provodio nomadski život; tek od nedavno i dosta kasno je postao „kulturni konj“ kod jednoga tramvajskoga društva.

Upravo njegova ciganska prošlost učinila ga je ljubimcem publike koju je on, vršeći svoje sadanje zvanje, vozio jer je s njim bilo uvijek ma kakove zabave. Ljudi, kojima se nije žurilo, čekali su naročito na ona tramvajska kola, koja će vilenjak vući; ona su sigurno imala uvijek zakašnenje, jer se je Vilenjak žurio samo onda, kada se je pruga spuštala; inače mu je najbolje prijalo ići korakom; kasati je uzeo tek onda, kad ga je kočijaš nježno bičem sjetio, da vrijeme bjega. Kad se je morao uspinjati, ili ako je bilo nešto više ljudi u kolima, nadunuo se je tobože kao od napora, ali se nije ni smjesta maknuo, dok nije kočijaš s kondukterom i s nekoliko dobroćudnih putnika pomaknuo kola. Dalje je išlo već laglje.

Ostali su tramvajski konji bili Vilenjaku zavidni za slobodu, kojom je mogao činiti što ga je bilo volja, a da mu se nije za zlo uzelo. Tako su i konji znali, da „nije isto, ako dvojica isto čine!“

Najviše je zavidan bio Vilenjaku neki stari žerav, koji je nekoć ljepše dane proživio. Bio je on od prirode sklon mudrovanju, koje ga je napokon pod konac njegova, iskustva puna života, dovelo do spoznaje, da je sve: „vanitas vanitatum, et omnia vanitas,“ *) pa da s toga nije vrijedno do života odviše držati. S Vilenjakom je bio u staji susjed, pa je onaj morao prečesto slušati, što nezadovoljni žerav o svijetu misli; tih je izljeva bilo uvijek onda, kad mu se je štogod neugodna desilo. — Da, da, tužio se i danas žerav Vilenjaku „i ovo naše ime, što su nam ga ljudi dali: „*equus caballus*“ su

*) Hrvatski bi se reklo: „Sve to ne vrijedi ni prebijene pare“.

izabrali samo zato, kako bi uvijek pred nama lebdilo, da nas je njihova podmukla zloba na ovaj konjski život odsudila.

Ne razumijem te, odgovorio mu Vilenjak.

Ne razumiješ? Zar ne znaš, da „kabbala“ u jednom istočnom jeziku znači spletkarenje, zlobu i gojenje zločestih ciljeva — pa zar nije to jasno, da su nam ljudi dali to ime po tomu, što s nama rade. Razumiješ li sada, zapita žerav, ponosan na ovo svoje, makar i vrlo nepouzđano tumačenje konjskoga imena.

Vilenjak nije imao smisla za filološko-logička razmatranja, a nije dakako imao niti dovoljnoga pozitivnoga znanja za kritiku, nu da ne uvrijedi druga, zakima glavom u znak potvrde i odmah nadoveže:

— Moj Žerave, ako ljudi mogu s tobom raditi što im se sviđi, sa mnom bome ne mogu; ja se njima osvećujem i za tebe, jer radim s njima što ja hoću, a najčešće ono, čime ih ljutim. Eto vidiš, neki dan ih se je bilo opet natovarilo na stražnji kraj kola toliko, da bih se bio morao dobro upeti, ako sam htio, da kola povučem. Usput da kažem: ne znam zašto baš idu najradije na stražnji dio. Istina je, ja ne znam toliko fizike, koliko ljudi, ali svejedno znam, da je po našoj konjskoj fiziki ovako na stražnjoj strani natovarena kola teže voziti, pa nisam htio povući, doklegod nije kondukter putnike razmjestio u kolima, da mi je bilo laglje povući. Ma onda sam i povukao! To si trebao vidjeti. Ljudi su se bacali jedan preko drugoga; ovaj udario glavom u vrata, onaj laktom u prozor, da je u stotinu komada otišao — naime prozor, a ne lakat; morao

je staklo platiti — ala se je ljutio! Pravo mu budi, veselo zarže Žerav, — kad ne zna fizike. Ali bih ja ipak volio, da mu je lakat makar samo u pedeset komada otišao! I Vilenjak nastavio dalje pričati, kako se on uopće dobro zabavlja, kad ona svoja dva sata vozi :

Kad mi se hoće, da malo otpočinem, opalim repom kočijaša po ruci kad bič drži, da mu odma ispane iz ruke. Naravski, da onda povezem još malo brže, prije nego li me zaustavi, da ide tražiti bič, a dok ga on traži, ja si lijepo dotle počinem; uz to malo slušam, kako gdjekoji pasažir, koji moju samostalnost još ne pozna, psuje, pa se smijem.

Žerav, koji nije smio biti bolji od drugih, mnogo plemenitijih stvorova Božjih, bude poput njih svome drugu zavidan pa uzdahne i progunda: „Sretan si til“ i udari kopitom o pod, da je sve odzvanjalo.

Prekjučer sam se — nastavio pripovjedač — također malo našalio. Bio je nekakav stranac, koji je počeo prigovarati da se prepolagano vozimo. „Čekaj,“ pomislim ja, sad ćeš se brže voziti i — privukav zadnju nogu, kao da me grč uhvatio, uzmem kasati na tri noge. Nekakva luda zapita kočijaša, e da li nisam izgubio jednu nogu, kad sam i onako već sasvim raskliman. Kad sam čuo, kako mi se rugaju, stanom definitivno i uzmem se odmarati. Hja, da si ti moj Žerave vidio, šta je bilo! Isprva su se smijali gledajući, kako me kočijaš bičem hoće sklonuti, da povučem, ali kad su se uvjerali, da se sa mnom mora drukčije postupati, ako se hoće što postići, prestao im je smijeh, pa se uzeše ljutiti; a ja sam lijepo stajao i smijao se njima.

No, pa onda ti je kočijaš ipak bičem — grč protjerao i sklonuo te, da povučesh — ironično. zapitao Žerav hvalisavca. Šta?

A jest, da ne bi! Povukao sam sâm, jer sam se sjetio, da je danas vašar, pa da ću možebiti vidjeti starih znanaca s ciganima i požurim se, da što prije dođem na trg.

Žerav, koji je iz iskustva znao, a i neprestanim razmišljanjem došao do toga, da je čovjek ipak jači i od najjačega tramvanjskoga konja, prezirno pljune slušajući to hvalisanje staroga Vilenjaka, pa će, da mu se naruga:

— Tako si valjda i danas prije podne dobre volje potegnuo, iza kako si pol sata cijeli grad uzrujao . . .

— A dakle se već zna i to, — samodopadno će Vilenjak i stane se grohotom smijati. To je najljepše, čim sam naše mučitelje naljutio, a sebe zabavio

Žerav je želio čuti potankosti o tom, a Vilenjak jedva to dočekavši, uzme pripovijedati.

Kako znaš, jučer su me opet potkovali. Jedno, što kovač nije dobro svoj posao učinio, a drugo, jer sam ja već star pa imam osjetljiva kopita s nekoliko kurjih oči, a treće, nisam baš ni naučen na obuću po ljetu, stala me je ta potkova ženirati tako, da mi je bila jedina briga, kako bi se je riješio. To znaš, da sam cijelu noć lupao nogom, da ju skinem i vi ste me za to psovali, jer niste mogli spavati. Makar je nisam mogao skinuti, ipak se je rasklimala i ja sam svršivši tako pol posla, jedva dočekao jutarnju službu. Kad sam s opet prepunim kolima došao tamo na raskršće kod du-

ćanskog ugla, gdje najviše piri, stanem i nastavim snimanje potkove. Izabrao sam si zgodno mjesto lijevo uz tračnice i uzmem potkovu kresati i o kamen i o lijevu tračnicu, da su sve iskre frcale. Kočijaš vuče vojke, da me spremi među tračnice, ali — kako je jako povukao, predem i ja sredinu, pa nastavim svoj posao na desnoj tračnici. To ti je navlačenje i namještanje trajalo valjda deset minuta. Kočijaš vuče opet, tuče, psuje, od pasažira se nekoji smiju i čekaju, da vide, što će to biti, a drugi, kojim se žurilo, izađu, pa put pod noge. Kasnije sam ih stiguo, no tako sam mimo njih protrčao, da nisu mogli više u kola, makar su kao pristojni ljudi platili vozarinu za cijeli put pa zato su i mahali, da stanemo. Osoblje tramvajsko s nekim dobroćudnim putnicima bome turalo kola, samo da me animira na to, da i ja tobože samo malo povučem, ali ja sam imao svoj posao, a taj mi je bio preči i s njime sam se bavio. Njih je znoj oblijevao od napora i jada, a ja sam se samo u sebi smijao. Bio bih to učinio i na glas, nu ne bi bilo učinka, jer ljudi — kako znaš — ne razabiru uvijek, kada im se životinje rugaju. Među tračnice nisam nikako htio, jer bi to već bio dokaz podložnosti. Tako je prošlo još desetak minuta, a za to vrijeme su i ostali pasažiri jedan po jedan već izašli; ostala su samo trojica, od kojih je jedan na svu silu hotio platiti dvostruku pristojbu, jer se tako dugo vozio, a drugi je žalio, što takav tramvaj ne ide Švajcarskom, da se ljudi imaju vremena nagledati prirodnih ljepota. Kad sam vidio, da su kola skoro prazna, i da se neću više trebati mučiti potezanjem, kvrcnem još poslednji

puta kopitom o tračnicu i potkova spade.

A jest! posumnja Žerav.

Što „a jest“? I da dokaže Žeravu, da je govorio istinu, digne stražnju lijevu nogu sumnjičavom drugu pod nos i kvrcne ga još malo po njemu — kao za potkrjepu.

Žeravu se ova argumentacija nije svidila, ali kako je bio znatiželjan da čuje, što je dalje bilo, samo namrnji nos i uzme dalje slušati.

— Sad ja, produži Vilenjak, povučem onu trojicu pasažira, da su se vozili kao brzim vlakom na željeznici i za čas smo bili na slijedećoj postaji, gdje su nas željno i nestrpljivo očekivala kola, koja su dolazila s protivne strane. Naš kolega je dotle mogao posve udobno izjesti porciju zobi, samo da su mu je dali, ili popasti četvrt jutra livade, da su ga na pašu pustili. Kad sam mimo njih projurio, čuo sam smijeh i usklike: „A, Vilenjak je to bio, za to smo čekali“ i tako slično.

— Čuješ li ti Žerave, tako se živi. Vučeš ljude za nos, a oni te još rado imaju!

Žerav je bio Vilenjaku već sasvim zavidan postao, pa će ujedljivo:

Ako si pravi vilenjak, a ti skini sve četiri potkove, jer koji je vrag vidio vilenjaka potkovana!

Na to Vilenjak nije dospio odgovoriti, jer su u taj čas ušla u staju dva konjušara i nešto se razgovarala, što je silno zainteresovalo Vilenjaka.

— Policija je zabranila, da Vilenjak vozi, jer su se i danas nekoji pasažiri potužili na njega, — rekao je jedan konjušar, a gospodar je onda zapovjedio, da će Vilenjak u „štraf“.

Šta? U „štraf“. Koji je to bijes? Uzvrpljio se je Vilenjak. Nuder „Žerave“, ti se malo razumiješ u filologiju, daj brže reci, kamo ću ja — kako samo ovaj konjušar kaže

— Ne boj se, to znači, da ćeš po našem tramvajskom jeziku u „Streif“, to jest voziti teret, kao drva, brašno i drugo — malo zlorado Žerav rastumači, što je Vilenjaku dosuđeno.

— A joj, majko moja, prosuzi Vilenjak. Dakle sam dotle dospio! Nu čekaj grozio se je — tako ću brzo voziti, da će drva i brašno k svakom vlaku zakasniti . . .

Hoćeš, hoćeš, narugao se pesimista Žerav: ima brašno vremena, da čeka, a i drva; onda ima kočijaš kandžiju, s kojom će lupati po tebi, kad nitko ne vidi; po gradu te nisu smjeli mlatiti radi svijeta, ali tamo, gdje nitko ne vidi, otpast će ti i ovo još malo dlake. Kažem ja tebi, da ja ljude bolje poznajem, nego li ti. Kabbala, kabbala, kabbala — uzdahnuo žerav.

I Vilenjak obrisao suze, te preletivši u duhu cijeli svoj život i ovaj predstojeći mu završetak, postao je u nekoliko minuta za sve ravnodušan poput Žerava. —

A ljudi brzo zaboraviše jogunicu Vilenjaka.

Neprilike Janka Butkovića *).

I.

Nekoga sam ljeta pošao na obalu hrvatskoga mora radi kupanja u moru, koje se od jedno dvadesetak godina počelo držati ljekovitim za bolesne, dok je za zdrave bilo i otprije ljekovito. Iz patriotizma sam došao baš na našu obalu, da kod našega svijeta potrošim nekoliko stotina. Neka se naša kupališta dižu! U početku dašto moramo za naše novce mnogo toga pregorjeti, jer se na nama prvim posjetiteljima tek uče naši ljudi krčmariti, stan i druge udobnosti gostima davati, — uopće postupati sa strancima. Mi smo dakle „Versuchs - Kanincheni“. Čovjek razmažen u drugim „svjetskim“ kupalištima, bude u domaćim često i ponešto nezadovoljan sad ovim, sad onim i uvijek se pita, izašto da nije ovo i ono bolje, shodnije, kad je to drugdje u svijetu moguće; malo se i naljuti „za svoje novce“, i konačno se zagrozi, da ga nikad više ovamo. Pa ipak, nakon što se je opet jedna godinica odmotala, eto ti nas opet tamo Zaboravimo slabu podvorbu i priprostu, a skupu hranu od prošle godine. Ove će go-

* Štampano god. 1906.

dine biti sigurno bolje, tješimo se. I biva bolje od godine do godine.

Tako sam se i ja pokušao tješiti udobnostima budućih godina, kad sam u debelome hladu na obali uzalud tražio klupu, da se od srpanjske vrućine oporavim. I kad je na debelo i široko nije bilo, a one, koje su bile, uvijale su se već pod petoricom umornih (ma da je dužina bila proračunana samo za trojicu), ne preostade mi drugo, nego umor protjerati krepkom izjavom nezadovoljstva prema dvojici gospode, koji su isto tako tražili klupu, da otpočinu, a isto tako bez uspjeha kao i ja.

Ove jednake prilike učiniše, da smo se sva trojica i formalno upoznali.

Zanimivo je bilo, kako se upoznaše ona dvojica i to ovdje iznosim baš onako, kako se je zbililo i kako se preda mnogom raspleslo njihovo pričanje o „starim vremenima.“

— Dr. Brajković.

— Dr. Petković.

— Ta mi se poznamo! — uskliknula obojica u isti čas.

— Da, sad se poznamo! Ali zašto se nismo odmah upoznali, nego istom onda, kad smo si imena kazali?

— To je lako razjasniti, prihvatio Petković, koji je bio nešto više prosjed nego li Brajković, — obojica smo u ovo dvadeset godina, što se nismo vidjeli, malo promijenili farbu; nekad smo bili garavi, a sada smo „blond“. Rekao bih, da smo se malo požurili . . .

Jedan se i drugi očito iskreno obradovaše tome sastanku, pa kad nam je ipak pošlo za rukom otkriti praznu klupu u hladovini, sjedosmo, a njih si dvojica uzeše u pamet dozivati stara vremena, t. j. — kad su još bili mladi. U ta razmatranja udarim i ja s njima. Svi smo bili u tom složni, da se je „nekad“ mnogo veselije živjelo, nego li danas, što u stalom nije istina; mladi ljudi i danas veselo živu, a jer smo mi već po strani i ocevi obitelji pa u takvom životu ne sudjelujemo, čini nam se, da toga veseloga života i nema.

— Dakle ti si dobro situirani odvjjetnik? Što — sigurno već „na dva kata“!? A? zapita Brajković.

Dr. Petković se nasmiješi :

— Ja sada još na jedan kat, ali će dati Bog i drugi. Nešto vinograda i druge zemlje . . . ima i sada ; znaš, mi nemamo penzije kao vi činovnici, pa moramo teći dok ide.

— Istina je! — potvrdismo.

I za pol sata prodoše Petković i Brajković sve znance iz „onoga doba“; jedni su danas imućni odvjjetnici, drugi činovnici u višim službama, preko nekih se zazelenilo busenje (osobito preko onih, iza kojih nisu ostali zahvalni baštinici, da im raku saziđu), a gotovo svi su oženjeni.

— Da zbilja, malo da nisam zaboravio. A sjećaš li se još Butkovića? — upita Brajković i uzme se smijati, čemu se i Petković pridružio, a da nije još ni odgovorio.

— Kako ne bih! Rekao bih, da je to bila najduhovitija ludorija, što smo je u opće ikada učinili. I obo-

jica se stali smijati. — Lajtnant Marković je sada već potpukovnik kod domobranaca, — produži Petković. I onda ponoviše tu „najduhovitiju ludoriju“ sa svim njezinim potankostima.

Da se ta „najduhovitija ludorija“ vesele braće za potomstvo ne izgubi, evo je ovdje po njihovu pričanju.

II.

Prije dvadeset godina došao je u jedan naš oveći grad novoimenovani pristav Janko Butković, dojakošnji višegodišnji što besplatni, što adjutirani vježbenik. Niti je on koga poznao u novom si boravištu, niti njega tko, no ovo ga nije ni najmanje smetalo, pače mu je bilo milo, jer je mogao duže vremena očuvati svoju slobodu da raspolaže samim sobom sve dotle, dok se — poput puža, koji najprije pruža svoja ticala — dobro ne snađe u novim prilikama. Ovo praktično svojstvo toga 25 godišnjega sasvim pristala mlada čovjeka moglo bi i kojemu starijemu služiti na čast. Kad mu u uredu rekoše, da mlađi činovnici, profesori, odvjetnički perovođe, liječnici i časnici i druga gospoda slične kvalifikacije dolaze u gostionu „K mladom gospodinu“, riješi se i on, da svoju plaću potroši kod „mladog gospodina“. Onda je to zbilja tako bilo, da su mladi ljudi u svojoj stalnoj gostionici bili upravo članovi obitelji i tamo se sa svim opskrbljivali, što je trebalo i što im nije trebalo; tako bar nisu morali tek razmišljavati da saznadu, gdje su svoju plaću ostavili, kad je više nije bilo.

Janko Butković se abonirao na hranu i kod pr-

vog se podnevnog obroka upoznao s cijelim društvom. Bio je veseo mlad čovjek, kakovi već ljudi jesu na početku karijere, i doskora se je u novom društvu snašao kao stari znanac, kojega su svi ostali dobro gledali. No krčmar „mladoga gospodina“ nije dijelio simpatije svojih gostiju prema došljaku jednostavno stoga, što Butković nije pio ni vina, ni piva ni rakije.

„Baš mi treba takovoga gosta, koji ne pije“, žestio se krčmar. „Valjda ću mu morati još čaj od kamilica kuhati! Pa šta ja kod jela zaslužim?! Ništa! Ako što zaslužim, to je kod pića!“ Krčmari su se i onda već tužili na skupoću, dok to kcnsumenti čine tek u najnovije doba. I krčmar, polazeći s gledišta, da on mora kod svojih gostiju zaslužiti barem kod vina, kad ne može kod hrane, izračuna tu razliku s jednom trećinom dojakošnjega abonementa, pa Butkoviću sasvim sans phrase odreza, da od 1. budućeg mjeseca stoji hrana mjesto 20, trideset forinti mjesečno. To je bilo u ono doba nečuvano, pa i Butković nije mogao inače, nego da svoje nezadovoljstvo izrazi. „Kako je dolazim do toga, da ovo malo jela, što pojedem, plaćam skuplje, nego li vi poždrljivci, koji tri puta više jedete!“ No to mu umovanje nije ništa koristilo, nego je naprotiv navuklo na-nj sistematično izrugivanje drugova radi „skupe košte.

— „Moj trijezni Janko, ti baš u vodu bacaš onih 10 forinti, što plaćaš više nego mi. I mi ih potrošimo, pa još i više, ali barem znamo, na što svoju muku izdajemo; dok ti tuj uz nas trijezan mudruješ, dotle se mi veselimo!“

„I govorite i činite ludosti“, nadovezao bi Janko Butković — „jer u vinu i pametni ljudi čine ludosti, a samo lude govore istinu.“

„Dok se mudar namudruje, dotle se luda naživi“ — dokrajčio bi lajtnant Marković redovito i naručio si novu flašicu.

Ovakovo i slično bockanje bilo je na dnevnom redu svaki dan. Butković bi bio najvolio, da svi prestanu piti, samo da se krčmaru osveti za svojih deset forinti, pa je bockanja svojih znanaca uzvraćao tako, što ih je napokon krstio pijanicama i sve im primjere o pijanstvu, koji zastrašuju, svaki dan pod nos metao. Naročito je isticao bolesti, od kojih umiru vinopije.

To je inače flegmatičkoga gradskoga senatora Trbuhovića jedamput tako razljutilo, da se je na Janka čestito iskesio :

„Šta se Vi u to razumijete ! Ja sam eto 65 godina star, pijem otkako sam se rodio, pa sam zdrav kao dren. A Vi biste radili puno domoljubnije, da u miru pustite ove druge, koji podižu gradsku potrošarinu, kao što to i ja po svojoj dužnosti činim već tolike godine ; to je dužnost svih nas, jer grad „i onako nazaduje.“

Dok su se drugi skupa s Trbuhovićem smijali, Janko se je nad ovim nepopravljivim gotovo ražalostio. Ne samo da njegovo moralizovanje nije ništa koristilo, nego je imalo dvije neugodne posljedice : krčmar je „ozbiljno“ zamolio gospodina pristava, da mu „ne kvari goste“, jer mu ne će više moći ni hranu davati ; druga je neugodnost bila, da su se napokon nekoji

članovi stola ljutiti, što im se uvijek kroz nos provlači svaka čašica, što ju ispiju — i podjedno snovali, kako bi trijeznoga Janka od toga odučili. Raskrstiti se nisu htjeli s njime, jer je bio dobar i veseo drug, spreman na sve — samo je imao tu pogrješku, da nije htio vina piti. Valjalo je dakle naći lijek proti njegovu neprestanu zanovijetanju, da imaju mira, a tu će zadaću preuzeti lajtnant Marković i dr. Petković, za onda još odvjetnički perovođa.

III.

U istom je gradu živio bogat trgovac žitom Berak i ovaj se nije ni za što drugo brinuo, nego samo Boga molio, da se nad gradom uvijek viju oblaci prašine od čišćenja žita, koje se je na obali vjetrilo, da se čisto u njegove lađe utovari, pa će biti dobro i njemu i cijelom gradu. Iz ništa se u trideset godina podigao do jednoga od prvih trgovaca. U tom vremenu njegova gospodarstvenoga razvoja stekao je poštenim radom lijep imetak i što se k tome računa: ženu i četvoro djece. Najstariji mu sin već sam trgovac kao i otac, no s manje sreće, nego li otac, dok se je od kćeri očevim krijepostima najviše odlikovala devetnaestgodišnja Zorka. Solidna u cijelom svom mišljenju cijenila je ona poput oca joj radinost, a mrzila kod mladih ljudi najopćenitiju slabost, kojom su zaraženi; piće. Ta se je odvratnost u nje razvila, jer je gledala uspjehe očeve treznoće i jer je imala pred očima propadanje starijeg joj brata Filipa, koji nije mogao do ničesa

doći jer je svoje večeri, a bogami i noći provodio uz vino u krčmi „kod mladoga gospodina“ pa je radi svoga vječitoga mamurluka trgovinu tjerao tako, da ju je od sebe doista „tjerao.“

U tri mjeseca, što ih je Butković proveo u svom novom obitavalištu, vidjevao je često Zorku i — zaljubio se u nju. Vidio ju je liepu, mladu pri prozoru njezine ugledne, na obali rijeke sazidane kuće, kad je poslije uredovnoga posla protezao od sjedenja ukočena uda. Poslije je sve više i više osjećao potrebu, da se kreće na svježem zraku, — kako je svoje drugove iz „mladoga gospodina“ uvjeravao kad su mu se rugali, da toliko hoda, kao da će postati gradski desetnik — pa je toj potrebi i zadovoljavao mjereći od Zorkine kuće stotinu metara prema istoku i isto toliko prema zapadu, ne mareći za oblake prašine, koja ga je ovijala. Nedeljom, kad bi gospodske kćeri išle u crkvu, osjetio bi i Butković dužnost dobrog kršćanina, da bude nazočan službi Božjoj, pa ga je bilo redovito vidjeti u crkvi na mjestu, s kojega se je moglo i do Zorke vidjeti. Butkovićev predstojnik, koji je 37 godina službovao, sa zadovoljstvom je svagdje isticao, da je to prvi njegov pristav, koji tako redovito svetkuje blagdane.

Janka je napokon sa Zorkom i njezinima upoznao brat njen, poznanac mu iz „mladog gospodina“. Ovaj posrednik ne bi bio dobra preporuka za Janka, da se nije malo po malo, ali dosta brzo saznalo, kako je novi pristav solidan čovjek, koji baš ništa ne pije. Jer to je razlika: „ne piti, i baš ništa ne piti.“ A i sam brat Zor-

kin je to Jankovo svojstvo u obitelji često spominjao, dakako s omalovažanjem.

Nopokon se je ovo ovoje ljudi rado gledalo ili kako bi se točnije reklo: jedno se u drugo zaljubilo. Sad je za Janka nastalo najljepše doba. Zraka i prašine pred Berakovom kućom toliko se je užio, da se je ono 30 for., što ih je krčmaru plaćao za hranu, moralo smatrati izbačenim novcem, jer u gostioni nije gotovo ništa jeo. Zorka je obično kod uličnoga prozora vezla, — jer se tu bolje vidi, nego kod onoga prema dvorištu, a Janko bi često uza nj pristao i po nekoliko riječi sa Zorkom izmijenio. Dugo nije mogao razgovor trajati, jer se je Zorka znala preporučiti, ako bi Janko predugo ostao; znala je ona, da njezin otac ne voli ovakovo flirtovanje, jer ga — ne shvaća. A i to je Zorka znala, da njezin čestiti babo ne voli ni činovnika ni oficira, jer da je njima samo od samo do novaca, budući da ih sami nemaju; trgovac da je sasvim šta drugo: od ničesa bude mnogo, dok kod činovnika uvijek malo te malo. Zorka je opet taj svijet iz bližega i s drugoga gledišta promatrala, pa je došla do zaključka, da je uz činovnika najljepši život, ako još bude od druguda imutka. A toga je u staroga Beraka bilo dosta. To je sve Zorka dobro znala i o tom razmišljala naročito od onda, otkako se je s Jankom upoznala; nije čudo, da je došla na te misli, jer djevojka kad se zaljubi, misli odmah na udaju.

To je znao čitav grad, da se kod Berakovih nešto kuha. I kako je to već obično, bilo ih je, koji su se rugali, a i takovih, koji su taj vjerojatni savez sma-

trali pametnim i za Zorku, a još više za gospodina pristava, kojemu su u ostalom mnogi priznavali vrline, u mladih ljudi tako neobične.

I kod „mladoga gospodina“ se je Jankova stvar raspravljala. Zorku su mu priuštili i skoro da su odustali od nakane, da ga za njegovo poučavanje o umjerenosti isplate, kad je sâm vrag Janka jedne večeri naputio, da nešto izazvan svima odreže :

„Svakako ovaj moj način života više oplemenjuje čovjeka, nego li vas vaše neprestano pijančevanje !“

Sad je čaša bila puna, — morala se preлити.

IV.

Jedno predvečerje poslije uredovnih sati uživao je pristav Butković po običaju „čisti“ zrak pred Zorkinom kućom. Bio je još dan. Kad je bio upravo kod 55. metra prema istoku od Zorkina prozora, banuše iza ugla lajtnant Marković i dr. Petković idući ispod ruke i fićukajući neku veselu pjesmicu ; vraćali se s „crne kave“ od Petkovićevega šefa, koji je taj dan slavio svoje godovno. Na njima se je vidjelo, da su mnogo više vina pili, nego li crne kave. Kad su ova dvojica opazila Butkovića, da ide prema njima, sune im u glavu vražja misao i, izmijenivši dvije tri riječi, jurnuše prema Butkoviću i što bi dlanom o dlan udario, uhvate ga među se : jedan sjedne, drugi s druge strane pod ruku i stanu na sav glas vikati :

— No ti farizeju, jesmo li te jedamput ipak uhvatili, da si se i ti napio ! Gledaj ga samo, kako se je navukao ! Škandal ! Tako mlad čovjek, pa po bijelom danu po ulici ide pijan da ga moraju dvojica voditi.

Butkoviću je kod prvog usklikla bilo gore, nego li

da ga je stotinu gromova ošinulo; počeo se je razabirati tek onda, kad je vidio, da su oba prijatelja pijana, i svom se silom nastojao istrgnuti iz njihovih ruku. No to mu nije uspjelo, jer su ga držali kao kliještama i vukli sad na lijevo, sad na desno, a sveder naprijed — bliže Zorkinim prozorima, te su svakomu, koga bi god sreli, pripovijedali, da je Butković pijan, pa da ga moraju kući voditi.

Poput graha debele kaplje znoja tekle su Janku niz lice.

— Marvo, vikao je on, pustite me u miru! Vi ste pijani ne ja! I bijesno se trgao, da im se istrgne, ali uzalud; osvjetnici su čvrsto držali svoju žrtvu i u krivulji se sve više približavali Zorkinu prozoru, a za njima se skupljala sve veća i veća hrpa poznatih i nepoznatih prolaznika, od kojih se neki nisu mogli tome dosta načuditi, da pijani vode trijeznoga, dok su se drugi smijali veseloj grupi, kakovih se je nekad i po bijelom danu viđevalo na ulici, a da nikomu ni na kraj pameti nije bilo, da tomu zamjeri. U ostalom je izgledalo dosta vjerojatno, da je onaj srednji pijan, jer se je — podavši se napokon s rezignacijom svojoj sudbini — mirno držao, dok su druga dvojica bili agilni.

Žamor taj na ulici učinio je, da su se prozori na kućama otvarali i pomaljale se glave, da vide, što je; Janko je strepio nad pomišlju, da će se i Zorkin prozor otvoriti i molio Boga, da je ne bi bilo kod kuće; no Bog ga nije uslišao, jer se je lijepa Zorkina glavica na prozoru pokazala baš u taj čas, kad je lajtnant Marković pred kućom uhvatio Janka za glavu i pitao:

— „Je l' ti već bolje, Janko?“

Kad su Marković i Petković stali Zorku bučno pozdravljati i pred hrpom gledalaca stali joj pričati, da moraju Janka kući odvesti, jer da ne može sâm, „budući je danas obilno potegnuo“, sirotici je sva krv iščezla iz lica i ne dočekavši svršetak Jankova razjašnjenja, koje je on uzrujanim glasom započeo — zatvorila prozor.

Sada istom pustiše Janka iz pandža.

V.

Kad je Janko više trčec no iduć došao u svoju sobu i na divan se bacio, šiknuše mu suze iz očiju od jada. Dakle ga je njegova suzdržljivost od vina mogla dotle dovesti, da ga ljudi drže licemjercem, farizejem i pijancem, koji se je ipak jedamput pokazao što je i kakav je. Da je on barem bio u tom kao i drugi ljudi, ne bi si za to tr'o glavu, makar ga cijeli svijet vidio dobre volje, kao što si ne taru glavu ni Marković ni Petković, ni itko drugi u čitavom gradu. „Ljudi su bili veseli, pa što za to“ — svaki bi rekao. Ali ovo znači, da je na njemu bila kao neka krinka, koju mu sad skinuše.

U tom se bijesu Butkovićevu sve više pojavljivala slika Zorke, i što je ta slika u njegovoj duši postajala jasnija, to se je brže bijes pretvarao u tugu.

Napokon, marim ja za cijeli svijet, ali što će ona misliti! Sve je izgubljeno! Ta nije htjela ni slušati moga razjašnjenja, nego mi je pred nosom zalupila prozor! Uff, uh!

I ova se je temeljna misao njegovoga duševnoga stanja ponavljala u svim varijacijama. Nije mu palo na um ni to, — čim bi se bio mogao utješiti — da je Zorka za to zatvorila prozor, jer ju je kao mladu djevojku moralo ženirati, da bude glavnim licem u onoj buci, smijanju i brbljanju pripitih ljudi pod njezinim prozorima.

— Prezire me! oteo se Janku očajni uzdah. I htio je, da pojuri pred njezin prozor, da joj razloži, kako su ga ti pijani nazovi-prijatelji tako pred njom obrukali, no ipak je odustao od te lude pomisli vidjevši, da se je već noć spustila, a sad, borme, Zorka više ne veze pri prozoru na ulicu . . .

I Janko se je cijelu večer valjao na svom divanu gladan i jadan, smišljajući osvetu onoj dvojici, kao i to, kako će se ta glupost popraviti, ako se u opće još dađe popraviti.

Napokon ga je svladao san, no nipošto onaj tvrdi san, koji krijepi, nego jaki drijem, od kojega se je svaki čas budio i svoje sanje na svoj užas ispoređivao sa zbiljom, pa opet zadrijemao.

Sanjao je prekrasan san: da je stajao pred oltarom sa svojom Zorkom. No ta Zorka zapravo nije bila Zorka, nego njezin pijani brat — a to je Janku bilo ipak malo čudno:

— To nije pravi groš, pomisli on, — ta jedno bi od nas dvoga moralo ipak biti žensko!

Ta spoznaja bivala je sve jača i jača, pa je konačno postala razlogom energičnomu Jankovu protestu u onom času, kad [ih je svećenik imao svezati za sav

im vijek. I on se probudi žalostan, a opet veseo, da se nije oženio s jednim muškarcem. Kad je opet zadrijemao, učini mu se, da Zorka s lajtnantom Markovićem pije i da si nazdravljaju, a on to mora gledati, dok se čitavi „mladi gospodin“ smije.

— E trista mu, ako će tko da pije sa Zorkom, onda ću ja biti taj — i Janko si utoči, pa se kuca sa Zorkom i pije.

— To je pravo, klikće sav „mladi gospodin“, ali Janku iznenada postane mučno od vina . . . ; na svu sreću se probudio . . . — tik pred katastrofom sav znojan od muke.

Tako je to išlo dalje: što god je sanjao, počelo je ugodno, a svršilo, da bog očuva!

Siroma Janko!

Ni Zorki nije bilo bolje. I ona je cijelu noć uzdisala i tužila se na taj varavi sviet. Da je bila pjesnikinja, bila bi za čas cijela knjiga elegijâ, no ovako je srećom svijet ostao pošteđen i stradanje devetnaestgodišnje djevice radi varavih ljudi ostalo je samo užem krugu poznato.

— Bože moj, zašto je takav? pitala se je Zorka. Jedva se jedanput našao mladić, koji . . . , no koji joj se svidio radi svega, pače i svoga urednoga života radi, pa je i to laž i razočaranje. — Ala sam nesretna! oti-mao joj se svaki čas uzdah. — Sve je na svijetu laž! Pa kad nije takav, zašto se je išao pričinjati boljim, nego li su drugi mladići! O, to mu ne mogu nikako op . . . , tako lako zaboraviti — ispravila se Zorka još u zadnji čas. — Kako me je samo bilo stid, kad su se

onako pijani s tolikim svijetom skupili pred našim prozorima! Nije čudo, da je otac bio bijesan kod večere. Već je to sve bio čuo putem i nije siroma od uzrujanosti niti večerao, a svemu sam tomu ja kriva!

I Zorka zaplače, pa je plakala i suzice brisala sve do pred zoru, kad je malo zaspala. Što je sanjala, to se nije nikad moglo doznati.

I u istinu je stari Berak došao bijesan k večeri i užasno grdio te nove građansko-gospodске običaje. (Kakovu bi tek galamu podigao, da gleda, kako se danas mladež zabavlja.) Znao je on, da se novi pristav za njegovom Zorkom ofrkava, pa je sada sav svoj gnjev na ubogu djevojku izlio:

— Jesam li ti ja govorio, da te na prozoru ne treba? Svakojake besposlice zijaju u tebe i zaokreću ti mozgom, pa se onda to događa pred mojom kućom, pred mojim prozorom s mojim djetetom, da mu pijane bitange kojekakove šale prave, a svjetina se skuplja! Šta se trebaš na prozoru komu nuđati — dobro se vino proda i bez „cajgera“, rekli su stari čestiti Hrvati. Samo neka mi još dodje taj licemjerac, koji je samo zato predstavljao trijezna i solidna mladića, jer zna, da će Berakova Zorka svomu mužu nešto i donijeti. Istina je, donijeti će, ali to mora biti radišan trgovac ili ekonom, koji će umnožiti moje imanje, a ne ovakov gladni gizdelin, koji će samo rastepsti ono, što sam ja za cijela života svoga skupljao.

Tako se Berak žestio; samo mati se usudila muža miriti; znala je, da je on dobar, makar da je i žestok, pa će se primiriti, no žao joj je bilo djeteta što mora

toliko trpjeti od očeva konzervatizma ; šta ovaj trgovac žitom zna o ljubavi !

Sirota Zorka, tako mlada, pa mora već toliko trpjeti! — Ah !

VI.

Kod „mladog gospodina“ nije bilo tako žalosno kao kod Berakovih i Janka. Ona dva bečara, što su nehotice gotovo raskinuli ono, što se je Božjom voljom imalo naskoro spojiti, izvijestili su istu večer veselo društvo, kako su Janka isplatili za njegovo zanovijetanje. I svi su tu nauku našli shodnom i vjerovali, da će biti i za Janka spasonosna. Za toga razmafranja činili su isto, što i prije, t. j. pili su i neprestano čekali, da će se Janko na vratima pojaviti, ali njega nema te nema.

— Srđi se, govorili su jedni.

— I prestat će, dopunili bi drugi.

— Doći će on već sutra ; lako za to, uvjeravao je Trbuhović, koji je predstavljao princip izravnjanja svih protivština i u uredu i ovdje.

I tamo oko sitnih sati odoše svi na počinak.

Ali Janka ni sutra k „mladom gospodinu“. Išao u ured, a poslije ureda stranputicom kući. Jelo si je davao iz druge gostione kući donijeti, čim je započeo izvršavati tvrdnu odluku svoju, da će se sasma odreći ljudi. Samo ga je jedna želja mučila, a to je, da Zorka sazna pravu istinu, pa neka onda bude, štogod hoće. No kako će to ona saznati, ako joj nitko ne rekne ? I zato on treći dan odluči proći svojim omiljelim putem,

pa ako vidi Zorku na prozoru, onda će joj sve kazati.

No Zorke nije bilo na prozoru, pa baš nikoga; pače skoro da nije bilo niti prozora, jer je bio — zastrt.

Janko je bio satrven i siguran, da Zorke nije bilo niti iza zavjese.

Odlučio je, da će se ubiti. I hodajući ovako već jednom nogom na drugom svijetu, strese se odjedamput od udarca po ramenu. Iza njega stoje Petković i Marković.

— Ta čovječe, nemoj se ljutiti radi jedne šale! — započe Petković svoj govor smješljivo, no ozbiljno i rekao bih, nešto mekšim glasom.

Janko ne odgovori ništa.

— Dâ, nastavi Marković — mi nismo niti slutiti mogli, da ćeš si tu ludoriju tako k srcu uzeti. Pače pripovijeda Filip, da je i njegov stari bijesan, što smo bili slobodni baš pred njegovom kućom biti dobre volje. Čudak stari, šta je njega za to briga.

Ali briga ga je, što ste s njegovom kćerju neslane šale pravili, upane im napokon u riječ Janko, kojemu je divna misao sunula u glavu. — Zar se više ne sjećate vašega ponašanja?

Sram vas bilo, to jest, nemate ga, jer da ga imate, vi biste se išli Berakovim ispričati i razložiti čin; da ste bili naderani, pa ste im onaj svijet pred prozore dovukli samo svojim neumjesnim vikanjem.

Marković i Petković pogledaju jedan drugoga, — a dotle je Janko oštro upro oči u obojicu, da vidi, kako će to na njih djelovati.

— Janko ima skoro pravo, oglasi se Marković.

Ja doduše ne znam, da je to bilo tako strašno, kako on pripovijeda, ali kad se i stari Berak smatra povrijeđenim, ne će nam drugo preostati, nego se ici ispričati.

Janko odahne i odgodi samoubojstvo.

— Hja, ako je tako, ici ćemo. No ti se, Janko, bogami ne trebaš ljutiti. Bilo pa prošlo, zaključi Petković. —

— Istina, ne ljuti se, udobrovoljavao je sad Marković Janka.

— Pod jednim uvjetom ću vam oprostiti — a to, da sasvim pošteno kod Berakovih priznate, da ste samo vi bili pijani, a ja da sam bio posve trijezan; da nisam bio niti s vama, nego da ste me na putu zgrabili i među sebe utisli. Hoćete li?

— Od srca rado; sve kako je bilo, uzimljemo mi krivci na sebe, iskreno uvjeravahu obojica Janka, koji je opet digao glavu.

Tako je i bilo. Marković i Petković odoše drugi dan u podne u paradi k Berakovim, gdje su čitavu stvar počevši od uzroka pa sve do učinka ispričavijedali staromu Beraku, te ga umolili da im oprost, što se je ta gungula baš pred njegovom kućom desila i gospođicu Zorku uznemirila. Dakako da su zašutili svoju glavnu namjeru, da baš Zorka vidi Janka ovako tobože pripita. A i gospođicu su Zorku najljepše molili, da oprost, što su je preplašili. Svemu je tomu razlog, što su htjeli prijatelja Butkovića malo naljutiti, jer on ne pije nikad — dok oni to čine, — ali on za to neprestano daje nauke, koje oni za sada ne uvažuju. I tako se je dalje govorilo o Butkoviću, ali sve kao o spored-

noj osobi, jer šta se Berakovih tiče Butković? Ipak tom zgodom i Berak i Zorka saznadoše o Butkoviću sve najbolje, što je u njeg bilo i što nije bilo tako, da boljih provodadžija nijedan pristav nije imao.

Gospodin je Berak iznio na stol pedesetgodišnje šljivovice.

VII.

Četrnaest dana iza toga događaja slavio je Janko Butković svoje zaruke s gospođicom Zorkom Berakovom. Kod toga su svečanoga čina, koji se izvršio uz obilnu večeru, bili nazočni i Marković i Petković; kao vanjski znak općega izmirenja dođoše na stol uz ostalo i pečeni golubovi s kompotom od maslina.

Zgoditak.

Ako su naši djedovi stekli imetak, bilo je to većinom načinom, koji narod označuje riječima ; „pljuni u šaku pa radi! I koji su se toga držali, pa imali još i malo sreće, došli su — doduše polagano, ali sigurno — do lijepoga blagostanja. Danas je to drugačije, jer ljudi nemaju vremena da čekaju, dok „od zrna do zrna bude pogača ili „od kamena do kamena palača“, nego hoće sasvim u skladu sa značajem našega doba da brzo postignu sve, za čim idu. A tobožnja sredstva za taj brzi put do bogatstva daju nebrojena novčana društva, koja izmisliše kojekakove srećke, „što nose i ne nose kamate“, ali od kojih bude svaka izvučena — makar će dotle proći i čitavi Metuzalemov vijek. Ali njihova je glavna vrijednost u tome, što njihovi brojevi mogu biti izvučeni i odmah, pa to je ono, što ljude neodoljivo privlači, da pokušaju sreću, kupivši si za — često teškom mukom — zarađeni novac ovakove srećke.

Ipak premnogi dugo čekaju na „zgoditak“, a još ih je više, koji ga ni ne dočekaju, nego umru s utjehom, da će poslije smrti obogatiti, što je već stim osigurano, da svaka srećka po uvjeravanju njihovih

izdavača i prodavača mora sigurno dobiti zgoditak, — pa makar kada.

No ima dosta ljudi, koji ne vole tako dugo čekati, da istom poslije smrti obogate, nego koji bi rado nešto prije doći do novaca. Za ove je izumljena razredna lutrija. Tu ne treba ništa drugo, nego si kupiti nekoliko osmina srećaka s brojem, što ga je sudbina u osobi kolektura zapisala u kalendaru uz krstno ime kupca i — uz nešto sreće samo po prilici pol godine čekati, da dođu do zgoditka.

„Das lasse ich mir gefallen“, kazao bi Nijemac.

Istina je, da se dogodi i to, da mine pol godine i prođu sva vučenja, a da zgoditka nema. Nu tad si je igrač obično sâm kriv; u razrednoj lutriji dobiva naime svaka druga srećka sasvim sigurno, — pa zašto nije izabrao upravo one dvije, od kojih druga dobiva. No i tome razočaranju ima lijeka; kad je minulo pol godine bez uspjeha, valja samo nanovo početi, jer što nije bilo u prvoj polovini godine, može biti u drugoj, a napokon; zašto ne bi čovjek živio u nadi, da će ipak jedanput preko noći postati bogat čovjek; a ako već i ne ide za tim, da obogati, a ono da barem dobije toliko, da si plati dugove ako ih ima i — da se malo proveseli. Pa doista se često čuje i čita, da je ovaj ili onaj dobio 70, 80, 100, 600 i t. d. hiljada.

O malim zgodicima, kojih ima mnogo, nije naravski vrijedno ni govoriti.

Što dakle može drugomu biti, zašto ne bi bilo i trećemu? I kako ta nada i mogućnost bogatsva ne

stoji mnogo, to je tako kupujući srećke već više polugodina živio u nadi i zračne kule gradio Pero Garavac, neženja od jedno 28 godina, pristao, dobro obučen i osim svoje plaće kao privatni činovnik — čovjek bez ikakova imetka. Inače uvijek veseo i sklon na trošenje novaca, a otkako je kupovao srećke razredne lutrije, postao je i „nadepun“. Ovo poslednje svojstvo je bila kod njega nužda, jer je imao duga više nego li njegov pas bundaš dlaka na sebi, — svejedno, da li se računa u staroj austrijskoj ili u novoj krunskoj vrijednosti. Ti su ga dugovi počeli napokon tako tištiti, da je sa strahom morao na to misliti, kako će ih se riješiti, ako ne dobije novaca na lutriji i to mu je napokon počelo jako kvariti veselje za život.

Samo da mu je još malo vremena mislio je, — pa će sve urediti, — samo nije znao, kako. A dok je on smišljao, kako da uredi svoje trajave prilike, dobivao je dan na dan poštom toliko računa, opomena, prijetnja i tužbi od svojih mnogobrojnih vjerovnika, da je njegova gospodarica imala uvijek dosta papira za potpaljivanje peći i na ognjištu. Ako je koji vjerovnik mislio, da će laglje doći do svoje tražbine, pa je došao lično u stan dužnikov, to je samo jedamput tako nasio; valja znati, da su zimi u predsoblju Garavčeva stana bili prozori i vrata uvijek otvoreni, pa je čekalac, a nedočekalac gospodina Garavca za par minuta pobjegao modra nosa i crvenih ušesa od studeni, a svoje poslove s njim u buduće povjeravao pošti. U ljetu je za neugodne pohođane bilo u tom istom stanu poskrbljeno jakim propuhom. Što je bilo

najgore, na ulici je morao neprestano prelaziti s jedne strane na drugu, da se ugne vjerovnicima, koji bi mu dolazili u susret, pa je od toga bio uvijek blatnih cipela. A kakovo su mišljenje imali trgovci o njemu, svjedoči i ova zgoda. Jednamput je Pero htio gotovim novcem platiti kupljeni ovratnik, no trgovac je, ne vjerujući u solidnost toga pojava, deset puta preokrenuo pruženi novac, sa svih ga strana ogledao, opipao, dapače i onjušio — ne vjerujući, da bi u Pere moglo biti gotovih novaca.

Pa kako nijedna neprilika nije bez žene, kako je jedan šaljivdžija rekao, tako je bilo i ovdje. Pero se uza svu svoju nedaću još i zagledao u lijepu Sofiju, kćerku trgovca Bočkora, koji o toj ljubavi nije htio niti čuti, nego je jednom prilikom odrezao Peri u brk, da se on njegove kćeri okani, jer on nema ni toliko, da sama sebe hrani, a kamo li još i familiju, stoga neka pusti djevojku u miru. —

Sve te nedaće dovele su Peru do spoznaje, da to tako više ne ide i u svojoj je zdvojnosti dalje kupovao srećke razredne lutrije i to sve više i više osmina od raznih brojeva.

Njegovi prijatelji i znanci su znali, da on sve svoje nade polaže u lutriju i često bi ga radi toga dražili, no on bi ih pustio, da se šale, premda njemu nije bilo do šale. Jedne večeri, kad je s prijateljima sjedio kod večere u svojoj stalnoj gostioni i kad je već soba bila puna gostiju, ustade njegov prijatelj Mačković i s punom čašom u ruci svečano i glasno, da se je u cijeloj sobi moglo čuti, čestita Garavcu

na sreći, koja ga je jedva jedamput snašla i udijelila mu zgoditak od 90 hiljada kruna. Kako je Garavac unaprijed znao za ove lude šale i bio na njih već naučan, nije niti prosvjedovao proti toj čestici, nego se samo ravnodušno smiješio; ali nisu drugi; za govora Mačkovićeve svaki načulio uši i čuvši šta je, svaki, koji je bio s njim poznat i nepoznat, priskočio je Garavcu i čestitao mu, a on se smiješeći samo zahvaljivao. I gostioničar s najljubeznijim licem priskočio i svomu stalnom gostu čestitao; za gostioničarom konobari, pače i osoblje iz kuhinje. Garavac neznajući ni sam zašto, pristane uz tu šalu svoga prijatelja i čestitke je primao, ne rekavši nikome ni da jest, ni da nije istina, što je Mačković govorio. I za čas je gostioničar nosio svoje najbolje napravljeno vino na stol — znajući, da mu je sada siguran novac, što mu ga Garavac duguje za hranu i piće već više od godine dana.

Sutra je čitav grad znao, da je Garavac dobio mnogo hiljada na razrednoj lutriji; u jutro je bio zgoditak samo 100 hiljada, oko podne je narastao već na 200, a pod večer na četverostruki broj hiljada kruna.

Za dvadeset i četiri sata je i Pero iskusio, što to znači, kad ljudi znadu, da je netko dobio zgoditak na lutriji. Na ulici su mu čestitali i oni, koji ga prije nisu ni gledali, to su bili ravnatelj banki, štedionica i štednih zadruga i kojima su već dosadile bile vječite prolongacije mjenica. On na sve to ništa, nego samo zahvaljivao. Bolje da mi je čestitaju, nego li da me sažaljuju, mislio je.

Vjerovnici zanatlije i trgovci su ga na ulici pozdravljali gotovo ponizno. Njegova se gazdarica četvrti dan već potužila, da nema čim vatru zapretati, jer od nikud listova ni opomena izim ono nekoliko visitkarata s čestitkama, a s čestitkama se bome ne loži vatra. Kad ga je stari Bočkor susreo i jedva dočekaao pozdrav Fortunina miljenika, približio mu se i takoga, kao usput zapitao, da li se još srdi radi onoga njegova oštrijega izražaja . . . „Hja — ispričavao se starac — on kao otac mora paziti, — he znate, ne zamjerite, bit će mi milo, ako nas pohodite! I starac otišao a Garavcu srce silnije zakucalo i videć, da se za njega svatko brine, pomisli, da sad mora i on sâm nešto za sebe učiniti i osnova bude gotova.

Među to se on već izvještačio ponašati se kao čovjek, kojega drže imućnim i prolazeć kraj dućana svojih vjerovnika, utisnuo bi glavu u sobu i pozvao gazdu, da mu pošalje već jednom račun, jer se onaj, što ga je bio dobio, nekamo zametnuo; — ali što prije neka pošalje. —

Redovito bi mu svaki ovako nagovoreni odvratio:

„Ta gospodine, manite se toga, nije sila za tu malenkost, -- dok bude više! Ako što treba, izvolite samo zapovijedati!

I za nekoliko dana je u Garavca opet bilo papira za loženje. Stari vjerovnici pisali su najuljudnije listove i tužili su se, da ih njegovo gospodstvo već duže vremena nije počastilo svojom narudžbom i mole ga, da to učini, jer da je upravo prispjela friška roba, itd.

Videći se ovako uváženim, porasla je Garavcu si-

gurnost, i on bome počeo počašćivati velike i male obrtnike i trgovce. Mislio si je, da je dobro imati zalihu, jer će toga kredita i onako doskora nestati, ako mu se srećica na drugoj jednoj strani u istinu ne nasmije.

Sofija mu je čestitala na ulici, i on je tu čestitku primio dosta vesela lica, ali i u isti čas tužna srca. Iz nekoliko riječi sa Sofijom uvjerio se Garavac, da joj je dobro došao, kao što bi joj bio počudan i prije, „da nije otac tako prozaičan.“

— Željezo treba kovati, dok je vruće — mislio je Pero ohrabren i odlučio pohoditi tvrđicu Bočkora u nedelju poslijepodne, kad je zatvoren dućan. Cijeli grad zna, da je Bočkor radin i štedljiv, pa mora biti u njega lijepog imetka. I videći on neki dan potpuni preokret u mišljenju Sofijina oca prama njemu požurit će se, da odmah djevojku i isprosi. Garavcu je sada ženidba Sofijom postala jedinom nadom, da se iz svih neprilika iskopa i onda da počne radino i štedljivo živjeti. Stari Bočkor je opet umovao, da će svoju Sofiju dobro opskrbiti, ako ju daje čovjeku, koji eto nešto ima, pa koji radi toga od njega ne će ništa ni tražiti, jer konačno mu ne bi ni mogao što drugo dati osim nevjestine opreme i svoga blagoslova, jer osobite sreće nije ni sâm imao u trgovini: zasluživao je samo toliko, da živi da nema dugova.

Kad su se svi interesenti kod Bočkora sastali i stari suznih očiju svoju jedinicu obrekli Peri, bili su svi presretni. Samo u Perinu sreću kapale su kaplje straha da se ne bi kojom nesrećom ove zaruke razvrgle; nije

se čuditi, da je njemu bilo tako pri duši, kad i drugi zaručnici u „normalnim prilikama“ dršću nad svojom novom srećom.

Bočkor — kao čovjek koji zna, da za ženidbu treba osim ljubavi još i kruha, ali ne suhoga — navrnuo je poslije razgovor i na tu stranu; naročito mu je kao brižnom ocu bilo na umu, da Pero Sofiju materijalno osigura, jer čovjek ne zna, što se sve može dogoditi; samo ono, što je u gruntovnici, ostaje sigurno, pa će zato Peri malo okolišajuć :

— Hm, ja mislim, da će biti najbolje, da od ovih novaca kupite kuću. Gotovi novac se laglje potroši, nego li kuća. Peri se zakrijesile oči videć u duhu Sofijn miraz. — Dakako, to i ja mislim, kupit ćemo kuću. A mislio je odmah uz to, da se i kuća može lako potrošiti, a bome će se i teškom hipotekom odmah poslije vjenčanja opteretiti, jer ga Sofija voli, pa koja žena ne će u prvim mjesecima braka pristati na sve . . . a naročito da muža spase od propasti.

— Pa onda ja mislim, da ju treba na Sofiju prepisati, jer znate : Vi imate plaću i preostatak gotovine od koje se može živjeti, ali nemate penzije, pa ne bi bilo pravo, da sirota žena ostane možebiti bez svega . . . Tako za jedno 15 do 20 hiljada forinata može se dobiti lijepa kućica — govorio tast dalje.

— Baš tako i ja mislim, — uvjeravao je Pero tasta.

Tast se zahvaljivao zetu, a zet tastu. Pametni se ljudi lahko mogu sporazumiti.

Kad se gradom pročulo, da Garavac uzimlje Boč-

korovu Sofiju, ljudi su taj savez smatrali vrlo povoljnim za oboje. Razumije se, da je Perin kredit bio na kulminaciji mogućnosti.

— Platit će tast — mislio je Pero.

— Lako za novce kod Garavca i Bočkorova zeta, mislili vjerovnici.

— Hvala Bogu, kćer sam opskrbio, mislio Bočkor.

I svi su bili zadovoljni. No kad se je primaknuo dan vjenčanja, počela se med tastom i zetom rađati neka kao napetost. Valjalo je izvesti na čisto „onu“ stvar, a nijedan nije htio drugoga da uvrijedi pozivom, da osigura Sofiju. Ipak Bočkor „kao brižni otac“ skupi svu svoju kuražu i dva dana prije vjenčanja popita Peru, da li je već mislio na ono radi Sofijine opskrbe.

— Dakako da sam mislio i čudim se, da Vi na to ne mislite.

— Ja da ne mislim? u čudu će Bočkor.

— Pa da, nego tko? Ja držim, da ćete Vi dati Sofiji u miraz kuću, o kojoj ste govorili, a Vi do sad ništa o tom.

— A ja želim, da joj Vi kao dar kupite kuću od novaca, što ste dobili na razrednoj lutriji, malo razdraženo odgovori Bočkor.

Pero se morao nasmijati. On da kupi kuću, a sve, što je u njem i na njem, na dug je! I poslije nekog okolišanja povjeri on budućem tastu, da on nije dobio nikakova zgoditka.

Bočkor je htio da pobjesni od jada i stao vikati:

„Kako ste nas sve mogli tako prevariti! Vi ovakav i onakav!“

Jesam li ja Vama ikada rekao, da sam dobio kakav zgoditak? Šta, govorite! branio se Pero.

„Hm, rekli niste, ali ste se pričinjali, kao da jeste, pa i cijeli grad o tom govori!“ vikao je Bočkor.

— Ja Vas nisam prevario, jer nisam ništa obećao, ali Vi kao otac morate dati miraz Vašoj kćeri, pa ako ništa ne date, onda ste Vi mene prevarili!

Sad je bilo Bočkoru dosta. Otkáže Peri zaruke i zovne negdje iz bašče Sofiju, te razloživši joj stanje stvari uputi je, da od vjenčanja nema ništa i ne može biti.

No ako je otac bio odrješit, bila je i kći. Sofija, koja je znala očeve prilike, odreže ocu, da se ona ne da tako sramotiti, da dva dana pred vjenčanjem postane opet čekajuća djevojka bez novaca, nego će uzeti Peru, kojega voli i koji ju je isprosio, a uz štedljivost i marljivost oni će se već izvući iz svih neprilika i bit isretni.

Pero je samo zinuo.

Poslije toga junaštva uzela Sofija plakati. Jednim i drugim izljevom nadvladala je oca, i za dva dana su bili svatovi.

Sofija je držala riječ i opravdala svoje ime *) i za dvije godine je uz njezino dobro gospodarstvo, štedljivost i marljivost i uz pripomoć staroga Bočkora, koji bi svaki put donio bud modru bud crvenu banku, kad bi došao unuka pogledati, — nije imao Pero ni novčića duga, i onda se je i doista hvalio, da je taj zgoditak, što ga je napravio, njegova Sofija, i to glavni zgoditak, a ne tek kakav sporedni.

Ipak je Pero i nadalje kradomice od žene kupovao po osminu srećke —, jer napokon je sreća slijepa, pa tko zna . . .

*) Sofija znači u grčkom „mudrost“.

U proljeću.

I.

Bez nje mi nema života!

II.

Umirovljeni kotarski sudac Milinović dospio je na cilj svoga života: živio je naime u penziji na svom dobarcu Srnjakovcu, od kojega je čovjek za pol sata šetnje mogao doći u grad. Srnjakovac je dakle imao tu veliku prednost, da je pružao sve udobnosti ladanjskoga života i opet je bio u neku ruku priključak gradu. Kako je Milinović otišao u mir još prilično mlad, to jest u najboljim godinama — bilo mu je nešto preko pedeset — veselilo ga je živjeti u Božjoj prirodi nemajući druge brige, nego tu, kako će svaki dan s puškom na ramenu — razumije se i s torbom punom zaire — obići svoje dobarce, pa svuda prigledati, je li svaki kolac na svom mjestu, je li guske danas gaču kao i jučer. Kućne brige su si podijelile njegova žena i sedamnaest-godišnja kći Štefica.

Tako je vjeran svomu dnevnomu programu gospodin Milinović jednoga prekrasnoga svibanjskoga jutra opet obilazio poljem i šumicom. Premda je nosio na ramenu pušku, nije otuda bilo nikakove pogibli za div-

ljač, jer je nije niti bilo, a ako je i koji divlji golub preletio, Milinoviću je to bilo svejedno. On je bio mnogo pogibeljniji domaćim životinjama, što se otuda zaključuje, što je on i danas ponio torbu s hladnim pečenjem, da se u tom proljetnom jutru na svojoj vlastitoj zemlji užije Božjih darova; i on je poput većine ljudi držao, da su životinje za to na zemlji, da budu čovjeku hrana.

Moglo je biti oko deset sati. Već je od sedme bio Milinović na nogama i budući da nije bio niti načelni, a kamo li izvršujući prijatelj trapljenja, pošao je k svomu omiljelomu mjestancu na brežuljku, da zaklonjen od stoljetnog drveća otpočine na maloj čistini, otkuda se moglo daleko okom pregledati.

Kad je prevrnuo utrobu svojoj torbi, nije više osjećao tolikoga umora, a kad je njezinu sadržinu počeo sortirati, miris hladnih jela kombinovan sa mirisom svježega zraka sjetio ga je po svojem kontrastu na njegovu mračnu i neoprašenu uredsku sobicu, u kojoj je još pred godina dana pravicu krojio.

I Milinović posve zadovoljan uzeo zalagati.

Zadovoljujuć svom starom principu: „tavan jela, tavan pila“ utočio si je iz ovelike butilje pravoga „crnoga“ i onako razumno ispijajući zaokružio je pogledom cijeli si okoliš. No umalo da mu kod toga nije kapljica prisjela, jer je kojih petnaest koračaja lijevo od sebe među drvećem opazio nekakovoga čovjeka s revolverom u ruci. Ipak progutne brže bolje što je još u čašici bilo ostalo i stane toga došljaka znatiželjno motriti.

Hajduk nije — to je bilo sigurno, nego elegantno

odjeven mladić od kakove 22 godine. Šešir mu je ležao na zemlji, a da s revolverom nije došao na svrake pucati, o tom je Milinović bio na čisto, čim je bolje pogledao u desperatno lice, nakostrušene vlasi i stisnuto držanje mladićevo.

I Milinoviću bude jasno, da je pred njim čovjek, koji ima u glavi nešto ozbiljniju ludost, to jest, da je to — kandidat za samoubojstvo. I što bi okom trenuo, u Milinoviću se probudi s u d a c s gotovom osnovom, da „dečka“ malo pameti nauči.

— Hej čujete li Vi tamo s revolverom — prodere se Milinović.

Mladić s revolverom se strese i pogleda onamo, otkuda je taj poziv dolazio.

— Kako Vi možete doći u moje lovište u lov? Tko ste Vi? — uzeo Milinović pitati.

Mladić s revolverom se zbunio i nije ništa odgovorio, nego samo uzdahnuo i revolver na zemlju k šeširu spustio.

— Do vraga, šta mi ne ćete odgovoriti! Ta ja sam na svojem zemljištu, pa imam pravo pitati ljude, koje tu zatečem u lovu s oružjem u ruci. —

— Ta ja nisam došao u lov nego . . . stao je mladić pentati, nego sam se naumio bio . . .

— A tako! To ste mogli odmah kazati, odgovorio je Milinović nešto prijaznije. Razumijem. Vi ste ova-mo došli, da se ubijete. Je li tako?

. . . . Da.

— Hm. To se u načelu mene ne bi dakako ništa ticalo, nastavio je vlasnik zemljišta, ali znate, ovdje sam

ja gospodar i ne mogu Vam dopustiti, da se tu ubijete.

— Zašto ne, to ta je moja posve privatna stvar, zbunjeno je mladić sada bez revolvera branio svoje „pravo“.

— Oprostite, (Milinović si je kod toga odrezao novi komad hladne guske), to je i moja stvar, jer je zemljište, na kojem se Vi hoćete ubiti, moje. Pomislite Vi one silne neugodnosti, što bi ih ja imao, da se Vi zbilja tuj ubijete. Ponajprije bih morao ići to javiti sudu, onda nazočan biti svim komisijama, paranju i preslušavanjima, što bi ih sud držao na licu mjesta, pa onda bih radi toga bio opet i k sudu u grad pozivan i bog te pitaj šta sve ne. Ja sam čovjek u penziji i želim svoj mir ušćuvati. Vi to sve dakako ne razumijete, ali ja kao sudac znam, kolike neugodnosti tu zna doći i za sasvim nedužne ljude.

— Oh! uzdisao mladić. —

Da, još i to — nastavio je bezobzirni vlasnik zemljišta. Eto vidite, ovo je ovdje moje najmilije počivalište, a Vi niste pomislili, kako bi to bilo zakrvavljeno i zagađeno od Vašega mozga, koji bi se svuda razletio, kad bi si Vi u glavu ispalili hitac iz revolvera. Pa onda molim Vas i to. Koliko bi mrtvačkoga otrova muhe s Vaših ostanaka kojekuda raznijele. Pfui Teufel!

Mladić se je od užasa poput klimave škljoce prekinuo u koljenima . . . , teško uzdahnuo i pobljedio čuvši, kako će se njegov mozak u česticama razletiti i zagaditi okolišne bukve, a muhe s njega otrov raznositi.

— Vi valjda niste na to mislili, kad ste si odabrali ovo mjesto?

Kandidat smrti se strese od užasa i tiho odgovori :
Nisam !

— Bože moj, vi mladi ljudi baš ništa ne mislite kad namjeravate nešta ozbiljnijega učiniti, stao je Milinović blago koriti i pri tom si utoči iz butilje i nastavi.

— Kako sam već rekao, mene se u principu sasvim ništa ne tiče Vaša namjera, koja može imati i sasvim opravdanoga temelja . . .

— Dakako da ima —, prekine ga mladić . . .

. . . Samo sam proti tome, da Vi taj svoj posao vršite ovdje i na tako gadan način. Zar se Vi ne bi mogli baciti pod automobil, pa ovaj način samoubojstva učiniti modernim? Do sada se čuje, da automobili znadu prevesti praščiće, perad, onda ljude gluhe, koji ne čuju njegovog šumljenja, zatim one koji imaju kihavicu, pa ne zamjećuju smrada od benzina i slične.

Mladić je samo buljio u Milinovića, koji je međutim nastavio :

— U ostalom, ako Vam se taj način ne čini dovoljno sigurnim, mogli ste to i kod kuće učiniti onako . . . na primjer sa ugljikovim kisom . . . To je sad u običaju.

— To ne ide kod kuće, — pa sada se u svibnju više peći niti ne lože, bio je beznadni odgovor.

— Ali bi Vi to mogli kod svoje kuće učiniti makar i drugačije! Znete: „Moja kućica, moja slobodica“.

— Moji roditelji . . .

Milinoviću bljesnulo pred očima. Cijelo vrijeme, što je s tim pristalim mladićem govorio, razbijao si je glavu, gdje je to lice već jednoć vidio. Sad mu je puklo

med očima: to mora da je sin njegovoga nekadanjega prijatelja Mirkovca, koji je pred trideset godina, kad su u Beču zajedno bili đaci, upravo tako izgledao, i čisto veseo, da mu je slučaj dao spasonosna udjela u drami prijateljewe obitelji, nastavi poučavati žrtvu:

— Dobro, kad ste kao dobar sin htjeli poštediti roditelje kod kuće, a Vi ste mogli uzeti sobu u hotelu. Hotelier Vama sobu, a Vi njemu plaću — pa ste kvit. — Takove se stvari najčešće i najbolje izvršuju u hotelu, — to ste već čitali i čuli. Zar ne?

— Dakako, ali . . . Mladić je u neprilici pogledao u svoj šešir.

U ostalom, nije lijepo od mene, da Vas tu tako puštam bez ikakove utjehe. Za Vaš posve opravdani korak treba više kuraže, nego li ste je vi pokazali, kad ste među drvljem krzmali . . .

— Oo . . . molim, . . . ja bih bio, da me niste Vi . . .

Milinović je u sebi Bogu zahvalio, što ga je ova-
mo poslao prije, nego li bi bilo prekasno.

— Pa s toga eto izvolite malo sa mnom nastaviti zajutrak; dalek je put, na koji idete, pa treba snage! Ta šta se cifrate, ajte samo. Gledajte, hladna je guska bolja nego li topla, pa onda ima ovdje još i šta drugoga, ako niste prijatelj gušćetine. Evo salame; prava domaća Gavrilovićeveva; kušajte, izvrsna je.

Samoubojica ovaj gledao je u čudu svoga do-
maćina i tek na ponovljene pozive približi se lagano Milinovićevoj trpezi, pa kad je nekoliko zalogaja hlad-
na mesa što silom, što milom progutnuo i popio čašicu

crnoga vina, uzdahnuo je teško i pogled upro u daleku neizvjesnost.

Za čas je toga mladoga čovjeka i druga čašica crnoga okrijepila za daleki put.

— Pa molim Vas lijepo, je li „ona“ plava ili crnka, radi koje se namjeravate rastati s ovim svijetom? — znenada zapita Milinović svoga gosta.

Gost zine u čudu i pogleda Milinovića, pa će na prekid :

— A otkuda Vi to . . . znate da sam se ja htio ubiti radi jedne . . . ženske.

— Hm! Otkuda! Otkuda? Ja to slutim, jer se u Vašim godinama čovjek ne ubija radi neizlječivih, nego radi izlječivih bolesti. Šta? Imam li pravo?

Hm — odvratio mladić i pogledao na stranu.

— Ne budite lud! Tko je pametan vidio tako šta! Ko da ih nema dosta na svijetu! Dakle se je s drugim zaručila?

— Ah, nije. Kad bi samo to bilo! Ali je mnogo gore.

— Šta, za ime Božje? Da nije umrla?

— Da, umrla je za mene — pognute glave tu-maćio nesretni mladić; danas se je u osam sati vjenčala.

— Bravo, bravo, vikao Milinović veselo. — Pa bilo joj sretno!

Mladić u čudu pogledao Milinovića i stane mu tu njegovu neumjesnu veselost spočitati :

— Ali sam ja nesretan za cijeli svoj život . . .

— Gle, zaista, na to sam zaboravio; oprostite! U

ostalom, kako možete biti tako sebični, pa samo na sebe misliti! To nije lijepo od Vas. Prava je ljubav ne-sebična; Vi bi se morali veseliti, što je ona sada sretna, — makar se je vjenčala i sdrugim, pa zaželiti, da barem njoj bude sretno, kad ste već Vi tako definitivno nesretni. I utoči svomu gostu i treću čašicu iz friške butilje.

Kucnuli se, da piju u njezino zdravlje. Milinović je ispražnjenu butilju upotrebljavao kao čašu, jer je svoju čašu prepustio gostu.

Mladić je pio i začuđeno gledao u svoga domaćina nastojeći pogoditi, da li taj čovjek govori ozbiljno ili se šali. Ali mu to nije uspjelo.

Već poslije druge čašice jakog crnog vina počele su se mladiću rumeniti uši, a poslije ove treće mu se je i jezik malo razvezao.

Ta bio je došao iz grada na tašte, a onako gladna i jadna ga je jako vino brzo omamilo. Pa što je više pio, sve se je marljivije kucao i uz to na vješta Milinovićeva pitanja prostodušno odgovarao.

Bio je on doista sin Milinovićevega prijatelja Mirkovca, Ivan, sada pravnik četvrte godine u Zagrebu, gdje se je bio zagledao u koketnu i za nekoliko godina od njega stariju, dakle već malo ocvalu djevicu, kćer svoje stanodavke, koja ga je dvije godine uza se u rezervi držala sve dotle, dok se nije našao drugi, koji joj je bolje odgovarao. Čim se je taj našao, Ivan je dobio svoju putnicu. Kako je bio mekane i osjetljive ćudi, htjede se doista ubiti radi toga poraza i to baš danas, kao na dan, kad se ona vjenča. To je imala biti

ujedno osveta „nevjernici“. No za sada je Milinović ovaj naum osujetio svojim doručkom i porugljivom ravnodušnošću, kojom je prosuđivao „bol“ svoga — sada mladoga prijatelja.

Kad su još pojeli preostatak guske i ispili novu čašicu u zdravlje roditelja Ivanovih, otkravio se je Ivan već prilično (čuvstva se, kako je poznato, rađaju u želucu) i čavrljao sa svojim domaćinom. Smiješeći se i sa zanimanjem slušao je Milinovićeva kaznenopravna razlaganja :

-- Hvalimo Boga, da nismo u kojoj drugoj državi, gdje se samoubojice i njihovi pomagači kazne. Osim toga što se samoubojicama uskrati crkveni sprovod, u Engleskoj su im do godine 1823. kroz tijelo protjerali kolac, na raskršću ih zakopali i konfiscirali im imetak. U Holandiji se i dandanas uz veliku globu zatvaraju do 2 godine, u Italiji do 9 godina. . . .

— Tko zar samoubojice! živo zapita Ivan i nasmiješi se.

— Ta kakovi samoubojice! Pomagači njihovi; eto bih ja najprije bio tako kažnjen, da nisam hvala Bogu vlasnik Srnjakovca u Hrvatskoj, gdje takovoga zakona nema i da nisam Vašu ludu namjeru osujetio.

Ivan se je sada sjetio, da je prema svojoj nepromjenljivoj odluci trebao biti već u 10 sati mrtav i čisto ga je ženiralo, što je još živ, pa za to u odgovor Milinoviću samo promrmlja;

— Bog zna, možda samo za sad!

Milinović nije niti sam pravo vjerovao u potpuni uspjeh svoje slučajne intervencije, pa je zabrinuto pro-

matrao sentimentalni izraz lica svoga štićenika, koji je doduše dosta pažljivo slušao, no opet malo govorio i nekako nesabrano gledao.

Tako je to išlo uz jelo i pilo, na toplom svibanjskom sunašcu sve do kojih 11 sati. Milinović je Ivanu obećao, da tu ludu zgođu ne će nikomu pripovijedati i baš kad je Milinović ispitivao sadržinu druge butilje, opazila su obojica kao u isti čas kakovih dvjesta koraka pred sobom jedno žensko biće, kako lakim korakom hiti prema brežuljku.

Ivan stade gledati s priličnim zanimanjem to hitro stvorenje, koje se je sve više približavalo i pitajući pogled upro u Milinovića. Ovaj se učinio nevješ, pa je torbu uzeo spremati i kad se je već došljakinja za kojih 100 koraka približila i moglo se je raspoznati, Milinović će kao iznenađeno :

A, ta to dolazi moja Štefica !

I Štefica, mila plavka u proljeću života, bila je za čas na brežuljku. Nježno se pozdravila s ocem i bacivši pogled na praznu torbu, u šali korila oca, da opet ne će moći objedovati . . .

Nu Milinović ju je odma uvjerio, da će moći, jer mu je danas evo gost zasladio doručak u prirodi i zairu s njime bratski podijelio. I stari upozna „mlade“. Na Ivanovom licu zablisnulo ugodno iznenađenje gledajući svježu djevicu, ali ovo se je opet u tili čas pretvorilo u strah, kad je opazio, da nema na glavi šešira, s kojim je htio pozdraviti.

Stoga mu je i pogled uzeo putovati između Štefice i onoga mjesta, gde je revolver još uvijek s nje-

govim šešikom ležao i silno se je pobojavao, da ne bi Štefici palo na pamet, da se malo okolišem prođe . . . i taj nesretni revolver uz njegov šešir nađe. Štefica je opet mislila, da je ta „zbunjenost“ posljedica preobilna doručka i bilo joj je čisto žao, da taj zanimivi mladić (kako joj se je odmah pričinio) nije držao mjeru: kod kuće je koji put vidjela, kako njihovo crno vino jednima razveže, a drugima sveže jezik kao i ovomu.

Samo je Milinović shvatio položaj i odšuljao se do kritičnoga mjesta, neopazice turnuo revolver u žep, a šešir predao Ivanu, kojemu je sada odlanuło, pa je odmah smjelije počeo gledati u golubinje oči svoje nove znanke i hvatati svaki glas njezina svježā čavrljanja, kojega se nije mogao naslušati — ne radi sadržine, nego radi glazbe, koja je u Šteficiu govoru ležala. I ta mu se je glazba učinila ljupčijom od cvrkuta ptica, koje je prije jedan sat slušao, spremajuć se na „onu drugu stranu“.

U tomu raspoloženju nije mogao smoći dosta riječi, da joj nahvali okolicu, u koju je danas prvi puta zabasao i — spomenuo je i sreću, koja ga je na tom putu snašla, te upoznao tako mile ljude. Kod tih se riječi momčetu oči malo navlažile.

Milinović je samo šutio i spremao torbu. U tom je vremenu Štefica shvatila, da je svom novom znancu skoro krivo učinila i da ga za to odšteti, bila je s njim još ljubeznija.

Ivan se je u novoj situaciji brzo snašao i došao tako u vatru, da kad je Milinović napokon spremio torbu i već se niz brežuljak spustio, da nije to ni Štefica

opazila, a bome niti Ivan. Tek kad se je „stari“ stao dolje smijati i spočitavati im, da puštaju staroga čovjeka sâma nositi torbu kući, porumenila je kći i jur-nula k ocu, da mu torbu oduzme. Za njom se spustio i Ivan, koji je oca i kćer mu još malo ispratio, a onda se od novih znanaca teško otkinuo i požurio kući u grad. Da je svojem ocu ponio Milinovićeve pozdrave, to se zna. Putem je na sitne komadiće razderao sve oprosne listove, što ih je bio prije polaska u vječnost napisao i uza se nosio. Da je brzo poslie toga postao česti gost, a poslije svršenih nauka zet u Srnjakovcu, ne treba niti naposeb isticati, jer je snaga proljeća, mladosti i ljubavi, a eto i uz malu potporu „crnoga“, učinila svoje.

Certifikat.

— Konduktere, gospodine konduktere, . . . dragi gospodine konduktere, molim Vas lijepo, nađite mi mjesto, gdje bih mogao malo spavati!

Tako je očajnim glasom molio jedan mršavi gospodin oko 11 sati noću u vozu, koji je jurio tamo prama jugu.

— Već nisam tri noći spavao . . . Da ću Vam . . .! pojačavao je saneni putnik svoju molbu.

— Na slijedećoj ćete postaji prijeći u drugi kupe, utješi konduktar molitelja.

I u istinu, na slijedećoj postaji prebaci konduktar mršavoga gospodina skupa s prtljagom iz prenapunjena kupeja II. razreda — u kom se vozi inteligencija — u jedan zasebni i turnuv putnika unutra, a forintaču u žep, zaželi mu laku noć, zavrne bravu i . . . mir!

Kako je svjetiljka bila zastrta, bilo je u kupeju tamno.

Nakon što je putnik u onoj tami nekako namjestio svoju prtljagu na police, uzdahne zadovoljno i zahvali Bogu, pa se spusti na sjedalo. No jedva što se je spustio, nađe se gotovo isti čas u zraku, ali ne za dugo, jer je po zakonu gravitacije opet pao na staro mjesto, koje mu se ovaj put učinilo nešto tvrđim, nego li je bilo malo prije.

U silnom strahu, koji ga je s ove nenadane i nehotične gimnastike spopao, gotovo nije ni osjetio nekoliko udaraca po nogama; samo je razabrao mukli udar na podu i glasni krik, onda neko prebacivanje i uzdisanje izmijenjivano s psovkama i gundanjem.

Malo po malo je došljak shvatio da je sjeo na nepravno mjesto, na kojem je već bio netko sjedio, i zaključio, da po zakonu nepronicavosti tjelesa on ne može u isto vrijeme sjediti tamo, gdje već netko drugi sjedi, pa se uzme ispričavati, zaželimši najprije „dobar večer“. No tomu „nekomu“, koji je kod svjetla izgledao vrlo krupan, da debeo, nije bilo do izmjene uljudnosti, nego do toga, da se koprcajući na podu, ipak podigne na noge lagane. Ali ovo je bilo s obzirom na njegove dimenzije spojeno s takovim poteškoćama, da je svojoj zlovolji morao dati oduška :

— Šta vraga nemate oči, da mi na trbuh sjedate!

I kad se je konačno pridigao, stane se onako sannen mrmljajući natrag namiještati za spavanje na sjedalu, što si ga je za ležište priredio.

Već ove okolnosti bile bi dovoljne, da došljaku posvema rastjeraju san, za kojim je tako čeznuo. Kako je bio nervozan, taj ga je uvod još više uzrujao; a zadovoljstvo ga je odmah ostavilo još i zato, što je znao, da ne može ni skim nepoznatim u istoj prostoriji spavati: A tu je eto neki nepoznati, pa još k tomu neprijazni čovjek. Uz koga poznatoga mogao bi barem zadrijemati, ali s nepoznatim čovjekom u jednom kupaču spavati, to ne može, makar bi drugi normalni čovjek bio sav sretan, da dobije ovakovo dobro mjesto,

kako ga je on s teškom mukom dobio-

Uh, u sreći ipak nesreća! Da barem znade, kako taj putuje; — možda će skorom izaći, pa bi još pričekao sa spavanjem. I ohrabriv se, upita debeljka, koji je baš opet zadrijemao:

— Oprostite gospodine, kuda putujete?

— Mmm? javi se debeli.

— Mislio sam zapitati Vas, kuda putujete — ponovi mršavi pitanje.

— Šta Vas to briga. Ne bunite me, vidite da hoću spavati, — progundao nagovoreni i za čas stane hrkati.

Mršavi je s tim izgubio svaku nadu, da bi noćas mogao ostati sâm i spavati, a mogao je to zaključiti još iz toga, što je debeli ležao bez cipela, dakle se je očito spremio na duže spavanje. Poda se stoga svojoj sudbini, protegne se na sjedalu kako je dug i širok i pokuša barem drijemati. Silno ga je zanimalo i o tom je razmišljao, tko je i što je taj njegov suputnik. Tko zna, nije li on član kakove internacionalne tatske družbe? U novinama se često čita o zločinstvima u željeznici . . . I uze ga pomno gledati, na koliko mu je to bilo moguće u slabom svjetlu, bolje da rekнем, u tami na koju su mu se oči već ponešto priučile. I na svoj užas opazi, kako je debeli desnu ruku ukopao u svoj desni žep od hlača, a lijevu čvrsto preko trbuha pritisnuo na desni žep od kaputa.

Ta opreznost debeloga suputnika postala je mršavomu vrlo sumnjivom.

— Mora da je tat, kad se proti krađi tako osi-

gurava, jer misli, da sam i ja tat! Pošteni ljudi drže i druge poštenima, zaključí filozof. Napokon je to ipak i uvreda za mene! I to mu se učini dovoljnim razlogom, da se javi.

— Hej, gospodine, šta Vi mislite, tko sam ja?
Debeli se prene.

— Šta je to mene briga.

Čudnovato — mudrovaó je mršavi; ovoga nije ništa briga! Ali stvar treba ipak raščistiti, — pomisli, pa zaintači dalje:

— Ali Vi držite ruke na svojim žepovima!

— To valjda smijem — prodere se debeli.

— Ali je to uvreda za mene!

— To ne može biti za Vas uvreda, jer ja tako činim, otkako sam se rodio. A onda Vas još nisam poznavao. U ostalom, dajte mi mira, hoću da spavam!

I debeli zaklopi oči, ali ne da zaspi, nego da ispod vjedja pomatra svoga suputnika, koji mu se radi tolikoga zapitkivanja učinio sumnjivim.

— Zašto on želi znati, kuda ja putujem? Pa kako je baš opazio, da ja svoje ruke držim na žepovima? Drugi to čovjek nebi ni primjetio; to vidi samo onaj, kojega to zanima, — mislio je debeli i na svoje čudo gledao, kako je mršavi sa suprotne strane kupeja u nj upiljio svoje velike oči, i kao zmija oko Laokona svoje ruke također tako prepleo oko sebe, da i on pokrije i osigura na tijelu mjesta, koja su od vrijednosti.

— A, čekaj ti lopove — grozio se debeli — vidjet ćemo odmah, tko si i kakav si!

I tobože kao da spava, uzeo hrkati tako, da bi isto struganje kranjske pile nadjačao.

— Spava — poveseli se mršavi. (Inače putnici ne zahvaljuju Bogu, ako suputnik hrče). — Hvala Bogu, sad barem sigurno znam, da spava. Ipak ću paziti na svaki kret, jer tko zna? . . .

I mršavi nije skinuo oka sa svoga suputnika. Dugo je u njega piljio. Ali kako je bila u istinu četvrta noć, koju ne spava, prevari ga san, i on zadrijema. No u onom hipu, kad je prelazio s jave u san, prene se i skoči sa sjedala uplašen iznenadnom pomišlju, da bi to suputnikovo hrkanje moglo biti samo simuliranje . . . i, baciv brzi pogled na susjeda vidi, kako je i on, uplašen od suputnikova skoka, teško dišuć na ležaju sjedio i u susjeda buljio.

Da to nije bilo grozno?!

Sad već nije jedan drugomu posve ništa vjerovao i zato se obojica nasloniše svaki u svoj kut kupa, da — prosjede ostatak noći i čuvaju svojih kukavnih par groša, — a možda i glavu; vrag je vrag, a u novinama se svašta čita . . .

— To je Bogu plakati — mislila su obojica — da čovjek pokraj ovog udobnog ležaja mora sjediti i biti budan, mjesto da kao pošten čovjek spava.

I jedan i drugi postajao sve više razdražen: mršavome je bio kriv debeli, a debelome mršavi!

Kad bi jedan od njih namještajući se na sjedalu, samo šušnuo, već bi se drugi prestravljen trgnuo i u protivnika zirnuo, a onda, kad je pogibelj minula, kurtio dalje u svom kutu, bdijući nad novcem i glavom.

I u tom je prolazilo vrijeme, a vlak je drndajući jurio dalje u gluhu noć.

Kako sve ima svoj kraj, tako se je i ovo nesno stanje primicalo svom kraju. Na jednoj se postaji tako oko 4 sata u jutro promijenili kondukteri. Ovaj novi, obilazeći po svojoj dužnosti sve kupeje, došao je i do ovih putnika i zatražio karte. Obojica se maše rukom i izvade svaki po pol karte s „certifikatom, koji ovlašćuje na vožnju u pol cijene na prugama kr. ug. državnih željeznica“, te ih pruže kondukeru.

Debeli i mršavi se pogledaše.

— Ta taj ima certifikat, to nije tat ! pomisli debeli.

— Mora da je to pošten čovjek, kad putuje s certifikatom ! pomisli mršavi.

— Hm !

— Hm !

I suputnici se opet pogledali.

Kako se vidi, certifikat je napravio potpuni preokret u prosuđivanju bližnjega ; nije čudo : to je najsigurnija legitimacija na pošti, lađi, željeznici, pred policijom — riječju svuda ; dapače je tako pouzdana, da čovjek ne bi trebao skoro ni egzistirati, nego samo imati certifikat s fotografijom i vlastoručnim potpisom, pa bi se znalo, tko je i šta je.

— Šta vraga nije pokazao prije svoj certifikat, ljutio se debeli, barem bih se bio do sad već naspavao.

— Da sam prije znao, da je to pristojan čovjek, bio bih možda ipak malo zadrijemao, mislio je mršavi. . .

— Zora puca — progundta debeli.

— Opet prošla jedna noć, da nisam spavao — potuži se mršavi.

— Pa tko Vam je kriv, da niste? Ja nisam. Ja bih bio sam još i sada spavao da niste . . .

— Isto tako i ja, da niste . . . upane mu u riječ mršavi.

— Ta šta ćemo se tu igrati skrivača, razljuti se debeli; mi smo se bojali jedan drugoga. da se ne okrademo. Nije li istina?

Mršavi smijuć se potvrdi i razjašnjavaše dalje, da ga je o društvenom položaju i čestitosti suputnikovoj uvjerilo to, što ima certifikat; žalibože nešto kasno.

Debeli uvjeravaše opet, da je to isto i njemu bilo dokazalom za čestitost mršavoga. I obojica izvuku iz žepa te certifikate, pa ih izmijeniše.

— Šta: nadšumar Benko!

— Šta: Povjerenik Markov!

Suputnici se još točnije pogledali i da ne bude nikakove sumnje, odgrnuli zavjese s prozora i sa svjetiljke, pogledali se još jednom i grohotom se nasmijavši, upoznali se kao nekadašnji mnogogodišnji saučenic . . .

A vlak je tad već jurio u susret rujnoj zorici.

Stvar poštovane Klepetičke.

(Iz pripovijesti : „Njezin hir“.)

I.

Gospođi Ani Borovačkoj, ljepušnoj ženi od kojih trideset godina, počelo na njezinu imanju Mirovcu bivati dosadno ; bilo joj je naime previše dobro, pa nije bila tim zadovoljna, što je „samo obična vlastelinka“, koja nije imala nikakove osobite prednosti pred drugim vlastelinkama. Njoj se stoga prohtjelo „izbiti na površinu“, te zaigrati neku znatniju ulogu u velikom i malom svijetu ; u velikom, da mu bude ravna, a u malom, da mu bude pomoćnica, ali — koju će mali ljudi slaviti i u zvijezde kovati za iskazana im dobročinstva. Mislila je, da će joj se ambiciji najsigurnije zadovoljiti, ako joj muž postane nešto više, no što je sada kao obični vlastelin, pa je poslije višegodišnjega razmišljanja našla pravi put, da zadovolji svojoj — „plemenitoj taštini“: njezin je muž morao postati narodnim zastupnikom. Ipak to nije bilo lako izvesti, jer njezin Karlo nije o tom htio ni čuti, jer za to važno zvanje nije osjećao nikakova poziva ; samo poslije mnogih molba i spočitavanja, te borbâ uspjelo joj je napokon sklonuti muža, da se je primio kandidature.

Sad je gospođa Ana oživjela novim životom. Sve one neugodnosti i borbe, koje su s izborom nerazdjeljive, preuzela je ona i strpljivo ih je podnašala kao nešto bez čega u borbi nema uspjeha. A tih je poteškoća — kako se zna — bome dosta, to više ih je bilo, jer se njezin muž, — sada „gospodin kandidat“ nije mnogo brinuo, nego je prepuštao svu brigu svojoj lijepoj ženici, a naročito razgovore s običnim ljudima, koji su već prije izbora dan za dan dolazili s raznim željama i molbama, ponajviše s takovima, koje se ne mogu ispuniti.

Tako je jednom o podne iz kandidatovih dvorova upravo otišao jedan razočaran, jer mu je gosp. kandidat sasvim iskreno razložio, da mu se ne će moći otpisati globa, koju ima financiji platiti, što nije prijavio pečenje rakije, ali i opet s tračkom nade, što mu ga je podala gospođa Ana, — jer je ona bila boili diplomata od muža joj.

U tom je stari sluga Tunajavio već po treći put: — Vaše milosti, objed je na stolu!

Borovački je zadovoljno odahnuo držeći, da su audijencije za danas svršene i primiv ženu pod ruku onako po domaću, pođe prema vratima jedaće sobe, kad al baš u taj čas, kad mu je zamirisala čorba, začuje se s vrata energično kucanje. Gospodar i sluga se namrgodili, ali se je zato Ana razvedrila i s izrazom najveće ljubežljivosti pošla prema vratima, sluteći opet kakovoga izbornika, kojega će barem ona lijepo primiti, kad već njezin muž to ne će da razumije.

Još nije ni do vrata dospjela, kad sva zaduhana u odjeći malograđanke staroga kroja, s naušnicama

poput zrelog paradajza usobu naglo upade poštovana gospa Klepetićka, krupna žena od kojih četrdeset i pet godina.

Kako je naglo ušla, skoro je prevalila staroga Tunu, koji namrgoden, nu pretjeranom uslužnošću u kut odskoči, da Klepetićki mjesta načini; uz to si je već srce olakšao, promrljav „stara galija“.

Kad je došljakinja Tuninu uslužnost nagradila pogledom, kratkim kao bljesak, a oštrim kao mač, začelo se je odmatati klupko :

— „Oprostite milostiva, da Vam sada dolazim, ali sam se žurila (tuj je žena malo odahnula), da Vas kod kuće zatečem. Čula sam, da će milostivi gospodin za koji dan na sabor; dala sam brže zapregnuti pa tjeraj i eto me sretno tu“.

Govornica opet odahne.

— Tako se jako niste trebali žuriti, razjasni joj Borovački, — jer mi ne ćemo tako brzo otići. Gdje je još to! Pa onda, znate, to nije ni sigurno.

A koješta; — ohrabri ga Klepetićka. — To je sigurno, pa sam baš zato želila, da Vas kod kuće zatečem; u podne su ljudi kod kuće. Vi me sigurno više ne poznajete: ja sam Klepetićka, Klepetićka iz Tarkovca“.

Gospodin kandidat nije shvatio kretnje Klepetićkine, kojima je tražila stolac, da sjedne, no shvatila je Ana, pa će joj uljudno privući stolicu, na koju se Klepetićka spusti tlakom od 150 kilograma.

— O poznam Vas dakako! Bože moj, kako Vas ne bih poznala — lagala je Ana, koja se nije mogla sjetiti, da ju je ikad vidjela. — Pa čim Vam možemo poslužiti?

— Gospodin je zastupnik sigurno poznao mog muža, koji je prije šesnaest godina otišao u Ameriku i nikad si nije zaželio, da se k meni vrati.

Borovački negalantno pomisli, da mu je to razumljivo, zašto p. n. Klepetić želi ostati daleko za oceanom.

— A kako smo se rado imali, nastavi Klepetićka i obriše nekoliko kao bob debelih suza, no badava, jer su na osušeno mjesto dolazile druge; žena se rasplakala i da bude izljev ganuća glasniji, stala se uz jecanje usekivati i kašljati.

Borovački pogledao Anu, a Ana njega.

— Vi bi sigurno željeli, da Vam mi u nečemu pomognemo, oglasila se prva Ana, u kojoj se javila dužnost njezina novoga zvanja.

— Ah milostiva, kako ste dobri — jecala Klepetićka i uze joj ljubiti ruke, na kojima ostadoše tragovi Klepetićkine žalosti za nevjernim mužem u Americi. — Moj brat Andrija, koji je Vaš izbornik, naputio me je na gospodina; ja znam da on sada može sve učiniti . . .

Borovačkomu se naježila koža od straha pred Klepetićkinim nazorima o njegovim budućim pravima.

Opet protekcija, pomisli i pogleda Anu.

— Dakle što? — zapitala Ana znatiželjno.

— Ne znam, kako bih počela : . . . znate, mojemo je susjedu Ivančanu, koji je također vaš izbornik, („izbornik“ je naglasila) žena umrla pred tri godine, pa znate . . . ja sama, on sâm, i ja sam se k njemu preselila . . . naravski, pobrza razjašnjenjem, da mu držim red u kući. Žena treba i bogatašu i siromaku; siro-

maku još i više. I Klepetićka tim razjašnjenjem odbacila svoju dosad zlo skrivenu sramežljivost.

A znam, znam, nestrpljivo i malo podrugljivo će Borovački — pa sada trebate kuma . . . ? Drage volje !

— Bože sačuvaj — branila se Ivančanova prijateljica — šta mislite o meni ! Mi se ne možemo uzeti ali, Vi milostiva — okrene se k Ani nježno moleći — Vi znate, što je žensko srce : stid me je ovako s njim bez vjenčanja . . pa nije ni dopušteno — molite Vašega gospodina, da mi pomogne ! Ta on sada sve može ! I moliteljica primi gospođu Anu za rukav tako krepko, kao da se utaplja, pa se hvata za nju.

— Ta ja nisam pop, da Vas vjenčam, smijao se Borovački ; Ani pako francuski prišapne, da je to sada za nju prilika, da dijeli protekcije, jer je ona to tako živo uvijek željela.

Nu Anu je ovaj put njezina domišljatost u obraćanju s izbornicima i s njihovim izaslanicima kanda prvi put ostavila i nastojeći da shvati situaciju, nije dospjela mužu odgovoriti, nego će napokon Klepetićki — malo u neprilici:

— Ali ja neznam, kako bi Vam mi tuj mogli pomoći !

Ana si nije ni trebala glavu razbijati tim, jer je Klepetićka držec, da narodni zastupnik „može sve“ kao praktična žena stvar već prije dobro promozgala i donijela gotovu osnovu i malo otežuć upućivala Anu :

— Mislila sam, da dademo moga muža mrtvim

proglasiti! I kad je tu spasonosnu misao izbacila, sa strahom pogleda Borovačkoga i Anu, da im ušćita s lica dojam, no ovi su svoju veselost vješto sakrili pod indiferentnim licem, što je Klepetićku ohrabrilo, da je nastavila :

— Da, da, i moj brat kaže, da to može biti i onda se mogu vjenčati; on se i onako ljuti, što živim nevjenčana!

Ura je pokazivala na jedan, i čulo se je samo njezino kuckanje sa zida; Ana nije znala, što da rekne, a Klepetićka sa strahom očekivaše od nje koju riječ nade, ma samo nade

— Dajte, milostiva, dajte . . . vapila Klepetićka: — Dva glasa imate od nas, pojačavala žena molbu.

Ana je bila u očitoj neprilici i poslije ove sudbosne šutnje mogla je samo izmucati, da ona ne zna, da li to može biti Borovački je opet u sebi triumfirao, što sad više ni njegova žena ne zna, bi li to mogla obećati.

Kako Ana ipak nije htjela, da sirota žena ode bez ikakove nade, — jer je nada za duševno umirenje potrebna, a ne protivi se niti njezinim svrhama — makar joj i ne može pomoći — stane ju uvjeravati, ako to bude moglo biti, da će oni to sigurno izraditi kod one gospode, koja imadu s tim posla, — dakako, ako samo može biti: o njihovoj pripravnosti neka bude uvjerenana.

Sad je Klepetićka kao elektrizovana stala Ani hvaliti i ruke joj ljubiti, pa u svojem ushitu nije mogla čuti, što je Borovački Ani francuski promrljao, „da

to može biti, ali istom za 14 godina, jer se po zakonu netko može mrtvim proglasiti, samo ako se 30 godina ne zna za njega, — dakle za svatove ima baba još vremena, osim da Američanin Klepetić bude toliko galantan, pa da prije umre.“

Ana se niti poslije ovoga razjašnjenja nije usudila, da promijeni svoju taktiku, pa je samo Klepetićki ponovila, da će oni za njezinu sreću sve učiniti, što bude moguće.

Poslije tih izgleda na skore svatove nije se Klepetićki više žurilo da otiđe, nego se zadovoljno u fotelj uvalila i uvjeravala domaćine, da su njezin „budućí“, a isto tako i njezin brat sigurni glasovi za gospodina Borovačkoga, a pribavit će mu i drugih. Ruka ruku mije, — mislila je čestita Klepetićka.

Tuna, koji je tečajem ovoga razgovora češće zavirivao u sobu, da ponovno pozove k ručku i kao pravi sluga znao, što se u toj sobi govorilo, vidio je, da je razgovor gotov, pa opet uđe i javi, da je juha na stolu i kao zlovoljno dodá, da se već sasvim ohladila. I okrenuv se Klepetićki naglasio je, da je zbilja već sasvim hladna, nu Klepetićka je imala druge stvari u glavi, nego li je tuđa juha, pa nije shvatila Tunu. —

— Istina je, valja íći k ručku — potvrdi Borovački i htjede u pokrajnu sobu. Ana nije mogla ostaviti Klepetićku, pa zato nastavi Tunin manevar ;

„Da, ali“ — i pogleda Klepetićku pogledom, kao da ne zna, što će s njom. Ova opet ne znajući sada u svom blaženom raspoloženju čitati fino niansiranje s lica, zahvali se Ani veselo i bučno:

— O ljubim ruke milostiva! Baš sam gladna! I skoči s fotelja, pridruži se iznenađenim domaćinama, koji jedva dospješe pogledati se i uputi se s njima na — ručak. „—O, kako su to fini ljudi“ mislila je Klepetićka.

Tuna videći u kakovim su prilikama Borovačkovi dobili novoga gosta, htjeo se izjesti od jada. On, koji dvori samo „milostivu“ gospodu, morat će danas kod stola dvoriti i ovu . . .!

— Uh!

II.

Dva dana poslije izbora, kod kojega je nadvladao Borovačkov protivnik, naletila je Klepetićka dakćući od uzrujanosti i jada u kuću propaloga kandidata takovom naglošću, da je stari sluga od sudara s njom otrknuo daleko u kut.

— Šta se plašite —, izderala se na njega Klepetićka. „Stara kukavica“, dodala još prezirno . . .

— Gdje je taj Vaš kandidat — pitala je dalje. Je li kod kuće? Ja ću njemu pokazati, koga će on varati! S tom je grožnjom trčala po sobi, i u tom je Tuna dobio malo vremena, da se raskuraži :

— Kakav kandidat! Šta buncate tu?

— Taj Vaš gospodar!

— Naš milostivi gospodin, pouči ju Tuna. Šta će Vam?

— Šta Vas briga! odrezala Klepetićka i nestrpljivo tapkala po podu cipelom broj 44.

Ta je buka s prepirkom domamila Borovačkoga iz pokrajnje sobe, no u zao čas, jer je ova, u svojim nadama prevarena žena počela svu svoju žuč u koncentriranom stanju na njega izlijevati, čemu se je Borovački — opazivši Klepetićkino raspoloženje, odmah mudro ugnuo i predao je Ani, koja je također došla i uznemirena čula Klepetićkino lamentiranje.

— Ova je tvoja, svrši s njom, kako znaš, — reče Borovački ženi i izmakne.

Klepetićka je htjela za njim, nu na mirni Anin upit, šta hoće s njenim mužem, razjasnila je svoju srditost :

— Vaš je muž kriv, što se ja ne mogu vjenčati. Zašto ste mi obećavali, da ćete mi biti u pomoći, kad on postane zastupnik ?

— Pa mi Vam ne možemo pomoći, kad nije izabran, rezignirano joj odgovorila Ana.

— Ali je kriv, što nije izabran. Zašto se nije bolje držao, nego sad, kad je tolike ljude, koji su bili za njega, zaveo i prevario, sad iz svega ništa. Tko će nam pomoći !

— Ali draga gospođo Klepetićko, pa ono, što može biti, to će Vam sigurno učiniti i onaj, koji je izabran. Ajte k njemu !

— Šta, k njemu ? Pa bila sam kod njega, ali mi je on rekao, da on ima sada drugoga, mnogo pametnijega posla, a ja da s mojom ludorijom neka čekam, ili ako ne ću, neka idem k onomu, za kojega su bili moji. Ne vidite li sad, (nije joj rekla: milostiva“) da je Vaš muž kriv mojoj nesreći !

I Klepetićka, skršena uzela plakati. O ja luda — spočitavala si je žena, i slijedeći sistem svoje vlastite „logike“, jadikovala je dalje :

Da je barem jedan od mojih glasovao za drugoga kandidata, morao bi mi barem on pomoći, — ali, žalosti moja, obadva su bila za onoga, koji je propao. Teško meni i mojoj sreći!

Ovog Klepetićkinog mudrovanja, — koje je sada već i „bespredmetnim“ postalo, bude već dosta i Borovačkomu, koji je kod vrata slušao njezino jadikovanje, pa da mu učini kraj, prodere se na nju :

— Pa kad su Vam Vaš brat i susjed mogli dati tako mudar savjet, da se s tom ludorijom obraćate na narodnog zastupnika, onda ste i Vi njih mogli uputiti, da za svaku sigurnost jedan bude za jednoga, a drugi za drugoga Šta?

Ah -- stidljivo priznala Klepetićka — ta to nije ni istina, da je ona od „svojih“ dobila taj savjet, dapače oni ni ne znadu za to njezino poduzeće; ona je — znate — sâma došla na tu miao, a pozvala se je na brata i Ivančana zato, ne bi li joj gospodin Borovački radije pomogao O, kako bi bio Ivančan ugodno iznenađen, da je njezina osnova uspjela!

I žena je uzela brisati nove suze, suze bez nade, osjećajući svu težinu svoga „braka na papiru“ sa Američaninom Klepetićem.

Sve ovo uzbuđenje posljednjih dana i plač posljednjih časova proizveo je kod Klepetićke na koncu neki umor, koji je prije uspostave normalnoga zdravstvenoga stanja njezina završio jakom nesvjesticom; brišući

naime treću litru suza sruši se Klepetička Odjedared na hrastove parkete i glavom udari o njih, nu hvala Bogu — bez ikakvih daljnjih posljedica za svoju tvrdu glavu : tek pukoše dvije, tri daščice poda, što je kasnije beščutni Tuna prvi opazio i kao još jedan od suvišnih troškova ustanovio.

Da je tankočutnu gospođu Anu užas spopao, kađ je vidila, da se je odvažna Klepetička srušila, razumije se samo sobom, kao i to, da se je za čas strknula sva kućna čeljad, da osvijesti sirotu, tako teško iskušanu ženu. Za tili čas je Ana izlijala svu svoju zalihu prave „Johann Maria Farina“, a služinčad nekoliko litara vinskoga octa na glavu Klepetičkinu, da im ne umre u kući, i hvala svoj toj brižljivosti, žena doskora otvorila oči.

Nu Ana se nije dugo veselila svojemu uspjehu : došao je i na nju red, da se — onesvijesti, što je bilo tim naravnije, jer je gospođa Ana bila kud i kamo slabije petlje, nego li Klepetička, koja sada spretnošću ljudi iz puka, brzo shvati novu situaciju i zabrinutomu Borovačkomu zajedno sa služinčadi pomogla, te je i Ana za nekoliko časaka otvorila oči.

Sad su svi gledali jedan drugoga. Ana se je kan'da malo i stidila.

Klepetička je uza svu svoju tvrdoglavost konačno shvatila, da se njezina stvar mora ovdje smatrati završenom i spremi se na odlazak. Ana, vjerna svojoj metodi u postupanju s ljudima, tješila je odlazeću Klepetičku tim, da će se njezin muž jednoga lijepoga dana bogat povratiti iz Amerike i zaželila joj dotle do-

bro zdravlje, a ako joj može inako čim pomoći, drage će volje . . ., jer ovo, što je ona molila, ne bi i onako moglo biti . . .

No Klepetićka, kojoj joj je bio životni cilj smrt njezina muža, kimala je samo žalosno glavom i progutavši ono, što je još htjela kazati, preporučila se nešto mirnije od gospođe Ane te ode da — čeka bolju sreću, a međutim da živi.

* * *

Iza te je zgone prolazila godina za godinom. Lijepa gospođa Ana je bila Klepetićkinim slučajem prilično izliječena od želje, da dijeli milosti. A kad bi ju bio i snašao kakav hir, da s muževom pomoći zadovolji svojoj plemenitoj taštini, muž bi je sjetio Klepetićkine stvari i bio je mir.

Dobričina.

Odvjetnik Brzorad sjedio je jednoga srpanjskoga popodneva u kupeju drugoga razreda i čekao je znak za polazak voza iz Samarovca, gdje je svoje poslove prije podne svršio. Vraćao se kući u grad. Uza nj su sjedila još dva suputnika, koji su se tužili na nenosnu žegu i jednako nestrpljivo čekali na polazak vlaka. I već je vlakovođ zalupio nekoliko vrata od susjednih vagona, kad kao iz topa izbačen uleti na jedna još otvorena vrata omršav čovjek, sav zaduhan od trčanja da ne zakasni. I bacio se je na sjedala zahvaliv Bogu, da je još na vrijeme prispio. Svoj putni kovčeg spusti malo na zemlju i uzme rupcem brisati znoj sa čela.

Tomu je putniku moglo biti kojih četrdeset godina. Izgledao je sasvim normalno, — kao i drugi ljudi, samo je njegov poderani kaput i prsluk, na kojim se jasno vidjeli tragovi sile, a ne zuba vremena, prouzrokovao, da su svi putnici osim odvjetnika Brzorada brže bolje pokupili svoje stvari i pobjegli u susjedni kupe. Brzorad je kao odvjetnik imao već pred sobom ljude sa svakojakim kaputima dapače i bez kaputa, pa se

nije ni ovoga došljaka uplašio.

Došljak je disao kao da konkurira lokomotivi i tek kad je rãd svojih pluća sveo na normalni tempo, počeo se je sâm poblìže promatrati i vidjevši, da njegov kaput i prsluk trebaju popravka, ako ne će da ide kao čudo po svijetu, izvadi iz kovčega iglu i konac, pa se dao na posao.

— Oprostite, obratio se je k Brzoradu, i svučè kaput. Brzorada nije ženirao negligé suputnika, nego je probudio znatiželju. Ipak nije ništa primjetio ili zapitao videć odinah, da ima pred sobom jednoga od onakovih ljudi, koji će sami sve ispriповijedati, što im je na srcu i zato samo uljudno odgovori :

— Molim — ta vrućina je !

Došljak, Petar Dumak (tako se je zvaо) nije mogao trpjeti, da suputnik misli, e je on kaput skinuo radi vrućine (ta to je neuglađeno), nego se držao obaveznim, da ga uvjeri, kako ga je upravo nužda natjerala, da on ovdje sjedi bez kaputa, pa stane razjašnjavati :

— Ta nije to radi vrućine, nego kako eto vidite, moram kaput krpiti. — Oh, Bože moj, da se meni baš sve neugodnosti moraju dogoditi !

I Dumak uzdahne.

Brzorad je šutio i očekivao .

— Eto vidite, nastavio Dumak ; samo da do grada izdrži ovaj krpež — tamo ću si morati kupiti drugo odijelo. I počeo skidati prsluk, da i njega uzme u posao, kad bude gotov s kaputom.

— Dakle u grad idete, primjeti odvjjetnik.

-- Da. A Vi ?

— I ja.

— To je zgodno. Je ste li Vi možebiti stalno u gradu ?

— Jesam.

— To je još zgodnije, bar ćete mi moći dati uputu.

— Drage volje — uvjeravaše Brzorad svoga suputnika.

— Dakle to Vam je tako, uzme Dumak okoliša-juć. Ja idem potražiti odvjetnika, pa ne znam kojega bih.

— Za to je lako ! Ima ih hvala Bogu dosta. I Brzoradu sinuli pred očima svi njegovi konkurenti.

Baš je to meni neprilično, što ih ima dosta. Recite mi jednoga, koji bi moju stvar dobro za stupao.

— Vašu stvar ? Hm. Izbor odvjetnika ovisi danas o tom, kakova je stvar. Kao što se liječnici specializuju za samo stanovite bolesti, tako Vam je to već i s odvjetnicima. Jedan se bavi samo sa sastavljenjem ugovora o vrijednostima preko sto hiljada kruna, drugi je branitelj samo ubojica ili takovih, koji to žele biti . . .

Dumak je nijekao glavom.

— Treći, nastavi Brzorad — čeka samo na stečaje. Četvrti vodi brakorazvodne parnice . . .

Dumak kimne glavom . . . — no i tu ima podspecijalista — nastavi Brzorad : 1. ako je muž kriv, 2. ako je žena kriva, 3. kad su oboje krivi i 4. kad nije nitko kriv.

— Ha ! uskliknuo Dumak : ovo četvrto je moj slučaj — i podigne nedokrpani prsluk, koji se je valjda također od ushita, što je spomenut pravi odvjetnik, s ko-ljena odskliznuo na zemlju.

— Štooo ? začudio se je sad Brzorad. To mora biti zanimivo.

— I jest. Čekajte, odmah sam gotov. I čim se je Dumak opet potpuno obukao, uze pričati.

— Moram se rastati sa svojom ženom, jer ona tvrdi, da sam ju tako uvrijedio, da ona sa mnom više ne može živjeti i naložila mi je, da nađem odvjetnika, koji će nas rastaviti.

— Hm.

— Ja i uvrijediti! To je nemoguće! Ta ja ne bi ni mački na nogu stao, a kamo li da koga uvrijedim.

— Nešto će ipak biti u toj stvari, jer bez razloga dobaci odvjetnik.

— Nije ništa u stvari — gorljivo protestirao Dumak. I da Vas uvjerim, ja ću Vam iz moga života nešta pripovijedati, pa sudite sami, kakav sam čovjek i jesam li ja šta kriv.

Nekad sam — uzeo Dumak pričati — naslijedio nešto malo imetka od moga oca i s tim započeo trgovinu drvenom građom, i dobro mi je uspijevala; onda se je, znate, više gradilo, jer nije bilo radničkih štrajkova. I makar da sam mojom odloženom odjećom i novcem podupirao svoje siromašnije rođake od očeve i materine strane, bilo mi je dobro. Ta moja ljubav k rodu je išla tako daleko, da sam ja smio nositi samo takovu odjeću, kakovu su voljeli nositi moji rođaci; jedan je htio nositi samo mekane šešire, dakle ja sebi nisam smio kupovati tvrde, a tako bi ih bio rado nosio; drugi je nosio samo „sako“ kapute — ja si — da nje-ga ne prikratim, nisam smio nabaviti „žaket.“

A s cipelama tek! Makar da imam kurje oči na svakom prstu, morao sam nabavljati jednomu za volju samo usku fačonu . . .

Brzorad se nasmiješio. Pa mogli ste napokon kupiti svakomu odjeću, kakovu si želi, a Vi sebi opet po volji.

— Šta Vam pada na pamet? To bi previše stajalo, a toga onda nisam još mogao. Kasnije, kad sam nešto stekao i kad već rođaci nisu htjeli nositi moje odloženo (a bilo je, vjerujte mi, kao novo) onda sam im smio poslati gotovih novaca . . .

No pa barem ste se onda mogli odijevati, kako ste htjeli — zapitao je Brzorad, koji nije mogao pravo dokučiti, čemu taj epski uvod.

— A, jest, da! Sada se nosim isto tako, kao i onda, jer sam se na te fačone naučio . . . i pokaže zakrpani „sako“ kaput i prsluk.

— Pa nije to sve. Bio sam više godina lovac. Svi moji znanci i prijatelji su se zanimali za moje lovačke uspjehe. Naravski da sam im morao poslati sve, što sam ubio: jednomu zeca, drugomu srnu, ovomu šljuke, onomu sve drugo. A kad nisam više mogao u lov radi reume, — čujte, pa se čudite — svi su bili uvrijeđeni, jer više ne dobivaju divljači. Kako oni — govorili su — dođu do toga da radi moje tobožnje bolesti moraju divljač kupovati. Ja nisam htio, da s ljudima živim u zavadi i neprijateljstvu, pa sam sâm kupovao divljač i slao im kao i prije. U štedionici, gdje sam do nedavna bio ravnateljem, bio sam kod dužnika njezinih najomiljelija osoba, jer sam na svoj riziko davao zajmove i

uz nedovoljne sigurnosti, a kad sam to mjesto ostavio želeći da živim u miru, a i po savjetu dioničara, — svejedno ne živim u miru, jer svaki dan dolaze k meni ljudi s mjenicama moleći žiro. Šta mogu činiti? Da mi potpisi ne putuju po svijetu i da me ne iznenađuju protesti, otvorio sam privatni eskomptni posao, u kojemu ja sam žiriram mjenice . . . Ne uzimljem mnogo, pet do šest po sto bez ikakvih drugih troškova; uzimljem malo, jer bude i takovih, koji ne plate, pa manje izgubim na kamata.

Brzorad se je nasmijao. Vi zbilja ne možete nikoga uvrijediti.

— Je li? zadovoljno odgovori Dumak i nastavi.

— Tako Vam ja eto godine i godine živim za druge. Prije dok još nisam bio oženjen, morao sam dan na dan slušati pitanja: — E, šta se ne ženite? Već mi je to bilo dodijalo, jer sam htio ostati neženja, pa ono malo imutka, što imam, ostaviti sinovima sestre mojega šogora — to mi je znate najbliži rod. Pa onda me je od ženidbe plašilo i to, što sam od svakoga slušao drugačije mnijenje o ženidbi. Naš poreznik, koji je već 20 godina oženjen, redovito se prodere na svakoga neženju, koji govori o sreći i zadovoljstvu u braku. Što Vi o tom znate — to mu je podrugljiva primjedba. Uz to bi uvijek promrmljao i nešto o svetom Pavlu.

Kotarski pristav, koji je tako jedno deset godina oženjen, veli svakomu, koji ga za savjet pita, bi li se ili ne bi li se ženio, neka — pokuša sam!

To i ja sâm znam. Ali pravo stanje ne možete ni od koga saznati. Eto. Naš šumar, koji se je pred

dvije godine oženio, veli, kad se braku govori, da brak ima uz svoje ugodnosti još i ponešto neugodnosti, hja, onako, kao svaka stvar.

Nešto pozitivniji odgovor može čovjek čuti od onih, koji su tek godinu dana oženjeni. Svi vele, da je ljepše biti oženjen, nego li bez žene, a samo od moga nekadanjega poslovnoga prijatelja, kojega sam četiri dana poslije njegovoga vjenčanja pitao, kako mu je, dobio sam odgovor :

„Brate, ženi se se!“

Iz svega toga izračunam napokon poslije zreloga razmišljanja, da je veći broj mnijenja po brak povoljan i prije poldrug godine odlučim, da se ženim, pa zato počnem malo više polaziti javna mjesta i zabavišta, da žene študiram. U to sam vrijeme stanovao kod jedne vrlo fine udovice nekoga savjetnika ; bila je već vremešna žena, tako nešto malo preko pedeset joj je moglo biti. Sirota je imala osmero žive djece, a što je žalosno kod toga: osim dviju najstarijih kćeri, koje su bile sretno udate, imalo je svako od ono šestero drugih po kakovu tjelesnu manu. Toga radi je bila uvijek žalosna i zamišljena. Ja sam joj njezin položaj nastojao tim olakšati, da sam svoj stan od dvije sobice plaćao mnogo skuplje, nego što bi morao. Jednoga mi dana njezina Jesika, curica od 18 godina, reče, da joj je mati, to jest moja gazdarica, oboljela i kako liječnik misli, bit će upala pluća. Još to, — pomislim i odmah mi sijevne misao da je moja dužnost, biti joj u pomoći. I bogami sam ja s Jesikom bio uz nju dan i noć ; pomagao sam i upućivao njezinu djecu, u kuhinju prigledao

i kuharicu nadzirao — jednom riječju: činio sam sve, što je za djecu i kuću trebalo. To je tako trajalo šest nedjelja. Jesika je zahvalno pratila moju brigu i ja — no, što da Vam tajim, pomislim, da bi Jesika mogla biti za me žena i jedva sam čekao čas, da se mati oporavi, da s njom o tom govorim, to jest, da Jesiku zaprosim. Ali je u mom „roždeniku“ bilo drugačije zapisano. Došao je i taj dan, kad se je imala riješiti moja budućnost. Bolesnica se bila prilično oporavila i kako je shvatila, što sam ja sve za nju i za njezinu siročad dobra učinio, hvalila mi je za moju dobrotu i prije nego sam ja do toga i došao, da zaprosim Jesiku, bolesnica mi se sama u znak zahvalnosti ponudi, da će mi biti ženom, čim se samo posve oporavi.

Videć ja toliko čuvstva u te žene, svladaše i mene — šta da Vam tajim — u neku ruku nježni osjećaji, i s mjesta budem na čisto, da Jesiku moram zaboraviti, pa prihvatim pruženu mi ruku zahvalne majke i u sebi zahvalim Bogu, da se nisam blamirao pred Jesikom.

Brzorad se usudi samo primjetiti :

— Pa nije li Vam se poslije simpatije za kćer ipak učinilo, da je mati za Vas nešto malo — kako da kažem — prestara ?

— Ta šta mislite ! Kakova stara ? Valjda ju nisam uzeo zato, da ju kuham ili pečem ! U ostalom, kako bih bio mogao odbiti ponudu ove zahvalne žene radi toga, jer nije više curica !

Kad smo se poslije mjesec dana uzeli, živjeli smo sasvim dobro. Razmirica nije bilo među nama, a ako je baš kadgod šta bilo, ja sam kao pametniji popustio.

I mi bi sada i dalje tako lijepo živjeli, da si nije u glavu tu ludoriju upiljila, da se mora sa mnom rastati.

— Dakle, koji je razlog; zapita odvjjetnik, koji je postao već znatiželjan.

— Eto to Vam je bilo tako. Na Petrovo je bio moj imendan; prvi što sam ga u mojoj novoj familiji proveo. Djeca se već nekoliko dana spremala, da će mi svečano čestitati, a ja sam se tomu već unaprijed veselio kao málo dijete i kao dobar očuh nakupovao za djecu darova, koje ću im poslije čestitanja razdijeliti. I došao je taj dan — ne bilo ga! Sâm je đavo htio, te su djeca te darove već prije čestitanja u mojoj sobi nanjušila i među se lijepo razdijelila. Rekoh Vam, da je skoro svako dijete imalo pogrješku. Ivica, koji je gluh, uzeo si je violinu, hromi Franjo si je pripasao sablju, koja je bila određena za Ivicu, a Milan, kojega su oči uvijek bolile, uzeo veliku slikovnicu, a osamgodišnjemu Marku su djeca obukla moje kaloše, koje je trgovac u isti svežanj spremio a

(Brzorad instinktivno pogleda noge svoga suputnika i ustanovi broj 48 ili 50 za njegove cipele) — jedina je Jesika bila s darom zadovoljna; sudim po tome, što se je grohotom nasmijala, kad sam joj predao prekrasnu krznom podstavljenu zimsku jaku a prema ovoj dakako muff i bou.

I Brzorad se je nasmiješio pa otkopča prsluk, jer je bila nesnosna vrućina.

Možete misliti, kako je mati primila djecu, kad ju je s darovima opazila. Plakala je. Držala je, da sam joj se djeci htio narugati, a tko vrijeđa djecu, vrijeđa i

roditelje, naročito mater.

„Nije dosta“ — vikala je kroz plač — „da su mi djeca nesretna, nego još iz njih ruglo praviti! To ja ne mogu podnijeti i više s takovim čovjekom ne mogu i ne ću živjeti!“

Zaludu sam ju molio i zaklinjao, da se umiri, jer ja tuj nisam ništa kriv — sve je bilo badava. Naložila mi je, da nađem odvjetnika, koji će nas rastaviti. I eto me tuj sada, da tražim razborita odvjetnika. Sad znate cijelu stvar i recite mi, koji bi mi tu stvar mogao lijepo izravhati.

— Ja, — mirno mu odgovori suputnik.

— Vi? Jeste li Vi odvjetnik?

— Jesam. Brzorad, u Mirnoj ulici br. 17.

— Gle, vidite, razveseli se Dumak. To je pametno. Sve ste i onako čuli, pa ja mogu odmah natrag kući. Samo Vas molim, gledajte svakako moju ženu sklonuti na pomirbu, jer ja se ne bih rado rastaviti od nje. Da Vi znate, kako mi je prošle zime nježno metala vrući crijep na tabane. Ah! I Dumaku postalo kod te uspomene opet vruće na tabanima.

Brzorad se za čas dogovorio sa svojim klijentom radi potrebnih potankosti i obećao mu, da će stvar biti sigurno izravhana. No nije mogao, da ga ipak — istina malo okolišajući — ne zapita, „kako je vruga mogao poći na put u tako poderanom odijelu“.

— Hja, kad sve znate, znajte i to.

I Dumak mu ispriповjedi, kako je do toga došlo.

— Meni je bilo teško učiniti taj odlučni korak, jer sam se jedva naučio grijati na svom ognjištu, pa

smislim, da ću danas poslije ručka još jednom pokušati izmiriti se sa ženom, prije nego idem odvjetniku. Ona je, znate, fina gospođa i ima osjetljive živce, pa sam morao uhvatiti zgodan čas, da s njom govorim.

Odvjetnik je gledom na odjeću Dumakovu posumnjao, da je dogovor bio baš u zgodan čas, ali nije rekao ništa.

Da, ona poslije ručka spava u jednoj sobici od dvorišta i u toj sam ju sobici htio potražiti, ali tako, da me nitko u kući ne vidi. Pođem zato u dvorište i hoću da se kroz otvoreni prozorčić u sobu uvučem. Odgrnem zavjese i hajd naprijed: uzmem se unutra sklizati po doljnjoj oplati prozora, nu nesreća je htjela, da je u njoj zabiti čavao lijepo parao moj prsluk odozgor prema dolje — kako eto vidite. Hja, kud puklo da puklo, pomislim i dosklizem se već toliko unutra, da sam se trebao samo u sobu spustiti, kad u taj čas skoči ženina doga, koju sam joj ja bio nedavno kupio, i da će na mene. Od straha, da me pasja mrcina ne ujede, trgnem se i udarim leđima u gornju prozornu oplatu i uzmem se brzo natrag izvlačiti. Nesreća je opet htjela, te kod toga zapnem kaputom o čavao na gornjoj oplati prozorčića i sad se kaput derao odozdol gore, dok sam se ja izvlačio van. Pas je je lajao, žena se je probudila i spazivši mene u prozoru, stala vikati i groziti mi se, a ja vidjevši, da je sve izgubljeno, poletim u svoju sobu, uhvatim ovaj već priređeni kovčeg, pa bjež na željeznicu.

Dumak uzdahne i obriše si znoj s čela.

Za čas su prispjeli na cilj putovanja. Na rastanku

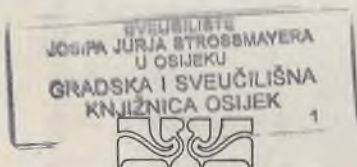
je Brzorad još jednoć obećao svojemu klijentu, da se nada u povoljan razvoj cijele stvari, samo je stavio za uvjet, da Dumak mora ostati nekoliko dana u gradu i stanovati u hotelu, što je ovaj dakako i obećao.

Odvjetnik je bio dobre sreće. Treći je dan došao javiti Dumaku, koji ga je u hotelu čekao, da je njegova žena pripravna pomiriti se s njim.

Dakle mi je oprostila ! — zakliktao je Dumak veselo i pojurio na svoje ognjište.

* * *

Brzorad je ovaj „slučaj“ zabilježio među najbolje u cijeloj svojoj praksi.

Znatnije štamparske pogriješke.

Na strani 11., redak 9. odozgor mjesto u ima biti do
" " 20. " 13. odozdol „ ktatarenje-klatarenje
" " 20. " 9. " " i " .
" " 22. " 11. " " Milka " „ Milku
" " 40. " 3. " " propusti " „ popusti
" " 48. " 15. odozgor „je“ ispada.
" " 55. " 11. " dogođalo „ „ dogođalo
" " 65. " 7. odozdol „ omma „ „ omnia
" " 83. " 13. odozgor „ ada „ „ jada
" " 124. " 8. odozdol „ neznam „ „ ne znam
i dr.

